يَعْتَذِرُوْنَ اِلَيْكُمْ اِذَا رَجَعْتُمْ اِلَيْهِمْ ۗ قُلْ لَّا تَعْتَذِرُوْا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّاَنَا اللّٰهُ مِنْ اَخْبَارِكُمْ ۗ وَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهٗ ثُمَّ تُرَدُّوْنَ اِلٰى عٰلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٩٤﴾

(९४) उनीहरू तिमीसित बहाना बनाउने छन् जब तिमी उनका निकट जानेछौ, (हे नबी) भनिदेउ कि बहाना नबनाऊ, हामी तिमीलाई विश्वास गर्ने छैनौं । अल्लाहले हामीलाई तिम्रा (कर्तूतहरु) बाट सूचित गरिदिएको छ, तथा अल्लाह एवं त्यसका रसूल (सन्देशवाहक) तिम्रा कर्म देख्नेछन् अनि तिमी परोक्ष एवं प्रत्यक्षको जानकारका निकट फर्काइनेछौ तथा त्यसले तिमीलाई त्यसबारे सूचित गर्नेछ जे तिमी गरिराखेका थियौ ।

سَيَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ لَكُمْ اِذَا انْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوْا عَنْهُمْ ۗ فَاَعْرِضُوْا عَنْهُمْ ۗ اِنَّهُمْ رِجْسٌ ۡ وَّمَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ ۚ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿٩٥﴾

(९५) जब तिमी उनको पासमा फर्कनेछौ त्यतिखेर तिनीहरू तिम्रो समक्ष अल्लाहको कसम खानेछन् ताकि तिमी उनीहरूलाई उनको दशामा छाडिदेउ, अतः तिमी उनीहरूलाई उनीहरुकै स्थितिमा छाडिदेउ । वस्तुतः उनीहरू अत्यन्त अपवित्र छन् तथा उनको स्थान नरक हो । यो उनीहरूका कर्तुतहरुको प्रतिफल हो जुन उनीहरूले गर्दथ ।

يَحْلِفُوْنَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ۚ فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَرْضٰى عَنِ الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ ﴿٩٦﴾

(९६) यिनी तिम्रो अगाडि यसकारण शपथ लिनेछन् कि तिमी उनीहरूसित प्रसन्न होउ किन्तु तिमी उनीहरूसित प्रसन्न भईहाले पनि अल्लाह यस्ता दुराचारीहरूसित प्रसन्न हुँदैन ।[1]

[1]यी तीन आयतमा ती द्वयवादीहरु (मुनाफ़िक) को वर्णन हो जो तबूकको युद्धका समय मुसलमानहरुको साथमा गएका थिएनन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा मुसलमानहरु सुरक्षित फर्किआए पश्चात आफ्ना बहाना प्रस्तुत गरी उनका दृष्टिमा वफ़ादार बन्न चाहन्थे । अल्लाह तआ़लाले भन्यो कि जब तिमी उनका छेउ पुग्नेछौ त यिनी बहाना बनाउनेछन् । उनीहरूसित भनिदेउ कि मेरो समक्ष कारण बनाउनुको आवश्यकता छैन, यसकारण कि अल्लाह तआ़लाले तिम्रो वास्तविक स्थितिसित हामीलाई सूचित गरिदिएको छ । अब तिम्रा झूठा बहानाहरुमा हामी विश्वास कसरी गर्न सक्दछौं ? तर ती बहानाहरुको वास्तविकता निकट भविष्यमा स्पष्ट भएर आउनेछ, तिम्रा कर्महरुसित जसलाई अल्लाह तआ़ला देखिराखेको छ तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पनि दृष्टि त्यसमा छ र तिम्रा कारणहरु स्वयं स्पष्ट

(९७) असभ्य ग्रामीण व्यक्तिहरु कुफ्र तथा उन्मादमा बहुतै कठोर छन्,[1] तथा उनीहरू यसैका योग्य छन् कि त्यसका सीमाहरूबाट अनभिज्ञ रहून् जसलाई अल्लाहले आफ्नो रसूलमाथि अवतरित गरेको छ । अल्लाह सर्वज्ञ तत्वदर्शी छ ।

اَلْاَعْرَابُ اَشَدُّ كُفْرًا وَّنِفَاقًا وَّاَجْدَرُ اَلَّا يَعْلَمُوْا حُدُوْدَ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُوْلِهٖ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿٩٧﴾

भएर आउनेछन् । तथा यदि तिमी रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा मुसलमानहरुलाई तैपनि धोका तथा छल गर्नमा सफल भयौ भने अन्यथा त्यो एउटा समय आउने नै छ, जब तिमी यस्तो शक्तिको दरबारमा उपस्थित गरिनेछौ जुन लुकेको र स्पष्ट भएका सबै कुराहरुलाई जान्दछ । त्यसलाई तिमी कदापि धोका दिन सक्दैनौ । त्यो अल्लाह तआ़ला तिम्रा सबै कुरालाई तिम्रो सामू प्रस्टरूपले राखिदिनेछ । दोस्रो आयतमा भन्यो कि तिमी फर्किआए पश्चात कसम खानेछन् ताकि तिमी उनलाई क्षमा गरिदेउ । तर तिमी उनीहरूलाई उनको अवस्थामा छोडिदेउ । यी व्यक्तिहरु आफ्ना विश्वास तथा कर्मका अनुसार अशुद्ध छन्, उनीहरूले जे-जति गरेका छन्, त्यसको फल नरक नै हो । तेस्रो आयतमा भन्यो कि यिनीहरू तिमीलाई प्रसन्न गर्नको लागि कसम खानेछन् । तर यी मुर्खहरुलाई यो ज्ञान छैन कि यदि तिमी यिनीहरूसित प्रसन्न पनि हुन्छौ भने यिनीहरूले जुन फिस्क अर्थात अल्लाहको आज्ञा पालनाबाट मुख फर्काइ भाग्नेमार्ग अपनाएका छन्, त्यसका कारण अल्लाह तआ़ला उनीसित कसरी प्रसन्न हुनसक्छ ?

[1]उपरोक्त आयतहरुमा ती द्वयवादीहरुको वर्णन थियो जो मदीना नगरका निवासी थिए तथा केही ती पाखण्डी पनि थिए, जो मदीना नगरका निकटवर्ती गाउँहरुमा निवास गर्दथे । त्यसलाई अरबी भाषामा (أعراب) भनिन्छ, जुन (أعرابی) को बहुवचन हो । नगरवासीहरुको व्यवहार एवं चरित्रको अपेक्षा जुनप्रकार उनीहरूमा अभद्रता तथा कठोरता पाइन्थ्यो त्यसैप्रकार उनमा जो काफ़िर तथा पाखण्डी थिए तिनी कुफ्र तथा पाखण्डमा नगरवासीहरुभन्दा अधिक कठोर तथा धार्मिक आदेशहरुबाट अधिक अनभिज्ञ थिए । यस आयतमा उनीहरुकै वर्णन तथा उनका यसै व्यवहारको स्पष्टीकरण छ । केही हदीसहरुवाट पनि उनको व्यवहारमथि प्रकाश पर्दछ । जस्तै एक समय केही अरब ग्रामीण मानिसहरू रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा उपस्थित भए तथा उनीहरूले सोधे (أَتُقَبِّلُونَ صِبْيَانَكُم) 'के तिमी आफ्ना बच्चाहरुलाई चुम्बन गर्दछौ ?' सहावाले भने "हो" उनीहरूले भने, "अल्लाहको सौगन्ध हामी त चुम्बन गर्दैनौं ।" रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो सुनेर भन्नुभयो "यदि अल्लाहले तिम्रा हृदयबाट प्रेम तथा दयाको भावना निकालिदिएको छ भने त्यसमा मेरो के अधिकार ?" (सहीह बुख़ारी किताबुल अदब बाब रहमतुल वलदे व तकबीलुहु व मुआनकतहू र सहीह मुस्लिम किताबुल फज़ायल बाब रहमतुहु सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अस्सिबयान वल अयाल) ।

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَّيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَآئِرَ ۚ عَلَيْهِمْ دَآئِرَةُ السَّوْءِ ۗ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿٩٨﴾

(९८) तथा ती ग्रामीणहरुमध्ये केही यस्ता छन्[२] जो-जे खर्च गर्दछन् त्यसलाई दण्ड ठान्दछन् ।[३] तथा तिमी (मुसलमानहरू) का लागि नराम्रा दिनका प्रतीक्षामा रहन्छन् ।[४] नराम्रो समय उनीमाथि नै आइपर्नेछ,[५] तथा अल्लाह सर्वश्रोता तथा सर्वज्ञ छ ।

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُّؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبٰتٍ عِنْدَ اللّٰهِ وَصَلَوٰتِ الرَّسُوْلِ ۚ اَلَآ اِنَّهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ ۚ سَيُدْخِلُهُمُ

(९९) तथा केही ग्रामीणहरुमा यस्ता पनि छन् जो अल्लाहमा तथा केयामतको दिनमा ईमान राख्दछन् तथा जे-जति खर्च गर्दछन्, त्यसलाई अल्लाहको निकटता तथा रसूलको आशिर्वाद प्राप्त गर्ने साधन बनाउँछन् ।[६] याद राख

[१]यसको कारण यो हो कि उनीहरू नगरबाट टाढा रहन्छन् तथा अल्लाह तथा रसूलका कुरा सुन्ने अवसर उनलाई प्राप्त हुँदैन ।

[२]अब यी ग्रामीणहरुको दुईप्रकार भनिंदैछ । यो प्रथम प्रकार हो ।

[३](غُرْمٌ) आर्थिक दण्डलाई भन्दछन् अर्थात् यस्ता व्यय जुन अप्रसन्नताका साथ बाध्य भई गरिन्छ ।

[४](دائِرٌ) को बहुवचन (دَوائِرٌ) हो । सांसारिक घटनाचक्र अर्थात् कठिनाई तथा कष्टहरु । अर्थात् उनीहरू प्रतीक्षामा रहन्छन् कि मुसलमान सांसारिक घटनाचक्रका कठिनाई तथा दुखहरुका शिकार रहुन् ।

[५]यो श्राप अर्थात् विधेय हो कि सांसारिक घटनाचक्र तथा दुख उनैमाथि परोस् किनभने उनी नै त्यसका योग्य छन् ।

[६]यो अरब ग्रामीणहरुको दोस्रो प्रकार हो जसलाई अल्लाहले शहरी क्षेत्रबाट टाढा रहनुका उपरान्त, अल्लाह तथा आख़िरतको दिनमा ईमान कायम गर्ने कुराको सौभाग्य प्रदान गरेको छ । तथा यस ईमानका कारण उनीबाट त्यो गवाँरपनलाई पनि हटाइदियो जुन ग्रामीण जीवनका कारण ग्रामीणहरुमा सामान्यरूपले पाईन्छ । अतः उनी अल्लाहको मार्गमा ख़र्च भएको माललाई दण्ड ठान्नुको सट्टा अल्लाहको निकटता तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आशिर्वाद

اللهُ فِي رَحْمَتِهِ ۗ إِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٩﴾

कि उनीहरूको यो खर्च गर्ने कार्य निःसन्देह उनको लागि निकटताको साधन हो, उनलाई अल्लाह अवश्य आफ्नो कृपामा प्रवेश दिनेछ ।[1] अल्लाह तआला अति क्षमाशील कृपानिधि छ ।

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللهُ

(१००) तथा जुन मोहाजिर (मक्काबाट मदीना आएका मानिसहरू) तथा अन्सार (मदीनाका मूल निवासी) आदिम तथा प्रथम छन् तथा जति मानिसहरू निःस्वार्थरूपले उनका अनुयायी छन्,[2]

लिनलाई साधन ठान्दछन् । यो संकेत हो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको त्यस व्यवहारतिर जुन दान दिनेहरुका लागि वहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको थियो । अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनका पक्षमा पुण्य प्रदानका लागि अल्लाहसित प्रार्थना गर्दथे । जुनप्रकार हदीसमा वर्णन आउँछ कि एक दान ल्याउने मानिसको लागि उहाँले प्रार्थना गर्नुभयो । («اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى») (सहीह बुख़ारी संख्या ४१६६ र सहीह मुस्लिम संख्या ७५६) "हे अल्लाह ! अबी औफाका सन्तानमाथि दया गर ।"

[1]यो शुभ-सूचना हो कि अल्लाहको निकटता उनीहरूलाई प्राप्त छ तथा अल्लाहको कृपाका उनीहरू पात्र हुन् ।

[2]यसमा तीनवटा गुटहरुको वर्णन छ । एउटा मोहाज़िरहरुको, जसले धर्मका लागि अल्लाह तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आदेशमा मक्का तथा अन्य क्षेत्रहरुबाट स्थानान्तरण गरे तथा सबै कुरा छाडि मदीना आए । दोस्रो, अन्सार जो मदीनाका निवासी थिए । उनीहरूले प्रत्येक अवसरमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सहायता तथा सुरक्षा गरे तथा मदीना आउने मोहाजिरहरुको पनि अत्याधिक सहायता तथा सम्मान गरे । तथा आफ्नो सबैकुरा उनको सेवामा प्रस्तुत गरे । यहाँ दुबै गुटहरुका पहल गर्नेहरुको वर्णन छ, अर्थात दुबै गुटहरुमा जो इस्लाम स्वीकार गर्नमा सबभन्दा प्रथम रहे । यसको परिभाषामा मतभेद छ । केही ज्ञाताका निकट प्रथम पहल गर्ने ती हुन् जसले दुवै क़िब्लातिर मुख फर्काइ नमाज़ पढे अर्थात् क़िब्ला परिवर्तन पूर्व मुसलमान हुने मोहाज़िर तथा अन्सार । केहीका निकट उनी सहाबी हुन् जो हुदैबियामा बैअते रिज़वानमा उपस्थित थिए । केहीका निकट बद्रका योद्धाहरू हुन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ यी सबै हुनसक्छन् । तेस्रो गुट त्यो हो जो यी मोहाजिर तथा अन्सारहरुका सद्व्यवहार तथा उपकारका साथ अनुयायी हुन् । यस गुटबाट तात्पर्य केहीका निकट परिभाषित ताबईन हुन् जसले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई देखेनन्

عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهٰرُ خٰلِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾

अल्लाह उनी सबैसँग प्रसन्न भयो तथा उनी सबै अल्लाहसित प्रसन्न भए तथा अल्लाहले उनका लागि यस्ता बाग़को प्रबन्ध गरेको छ जसमा नहरहरु बगिराखेका छन्, जहाँ उनी सधैं रहनेछन्,[1] यो ठूलो सफलता हो ।

وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنٰفِقُونَ ۛ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ۛ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ ۖ

(१०१) तथा तिम्रा आसपासका केही ग्रामीणहरु मध्ये एवं मदीनाका निवासीहरुमा यस्ता अवसरवादी छन् जो द्वयवादमा अडिग भएका छन्,[2]

परन्तु उनीहरूलाई सहाबाको निकटता एवं संगतको सौभाग्य प्राप्त भयो तथा केहीका निकट यसबाट तात्पर्य सामान्य मुसलमान हुन् अर्थात् क़ेयामतसम्म जति पनि अन्सार तथा मोहाजिरसित प्रेम राख्ने तथा उनका पदचिन्हहरुमा हिंड्ने मुसलमान छन्, उनीहरू त्यसमा सम्मिलित छन् । यसमा परिभाषित ताबईन पनि सम्मिलित हुन्छन् ।

[1]अल्लाह तआ़ला उनीसित प्रसन्न भएको अर्थ हो । अल्लाह तआ़लाले उनका पुण्य स्वीकार गऱ्यो, उनीहरू मनुष्य भएको कारण जुन त्रुटिहरु भए तिनलाई क्षमा गरिदियो तथा त्यो उनीमाथि क्रोधित छैन किनभने यदि यस्तो नभएको भए उनका लागि स्वर्गका सुखहरुको शुभ-सूचना किन दिइन्थ्यो ? जुन यसै आयतमा दिएको छ । यसबाट यो पनि ज्ञात भयो कि अल्लाहको प्रसन्नता सामयिक अथवा अस्थाई होइन, बरु स्थाई हो । यदि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पश्चात सहाबा किराम पथभ्रष्ट हुने कुरा भएको भए (जस्तो कि एउटा झूठो गुटको विश्वास छ) त अल्लाह तआ़लाले उनीहरूलाई स्वर्गका सुखको शुभ-सूचनाबाट सम्मानित गर्दैनथ्यो । यसबाट यो पनि ज्ञात भयो कि जब अल्लाहले उनका सारा त्रुटिहरुलाई क्षमा गरिदियो त अब आलोचना तथा टिप्पणीका रूपमा उनका कमीको वर्णन गर्नु कुनै मुसलमानलाई शोभा दिंदैन । यसका अतिरिक्त यो पनि ज्ञात भयो कि उनका प्रेम तथा अनुकरण अल्लाहको प्रसन्नताको साधन हो तथा उनीसित द्वेष तथा वैरभाव एवं ईर्ष्या गर्नु अल्लाहको प्रसन्नताबाट वञ्चित हुनुको कारण हो ।

[2](مرَدَ) तथा (تَمرَّدَ) को अर्थ हो कोमलता, चिप्लोपना तथा नाङ्गा । अतः त्यस शाखाको जसमा पत्ता नहोस् । जुन घोडाका रौं हुँदैन, जुन केटाका मुखमा रौं हुँदैन, यी सबैलाई (أمرد) भनिन्छ तथा शीशालाई (صَرْحٌ ممرّدٌ أي مجردٌ) भनिन्छ । (مردوا على النفاق) को अर्थ हुनेछ (تجردوا على النفاق) जस्तो कि उनीहरूले द्वयवादको लागि आफूलाई शुद्ध रूपमा अर्पित गरिदिएका छन् अर्थात् यसमा उनको प्रवल तथा निरन्तर कार्य गर्नु हो ।

نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ ۖ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾

तपाईं उनीहरूलाई जान्नुहुन्न ।[1] उनलाई हामी जान्दछौं । हामी उनलाई दुई पटक दण्ड दिनेछौं ।[2] अनि उनीहरू निकै ठूलो यातनातिर पठाइनेछन् ।

وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَن يَتُوبَ عَلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠٢﴾

(१०२) तथा अन्य केही व्यक्तिहरु छन् जो आफ्ना त्रुटिहरुलाई स्वीकार गर्दछन्,[3] जसले मिश्रित कर्म गरेका थिए, केही राम्रा तथा केही नराम्रा ।[4] आशा छ कि अल्लाहले उनीहरूको क्षमा स्वीकार गरोस् ।[5] निःसन्देह अल्लाह क्षमाशील एवं अत्याधिक कृपालु छ ।

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ۖ

(१०३) तपाईं उनीहरूका मालबाट दान लिनुहोस्, जसबाट तपाईं उनीहरूलाई शुद्ध एवं पवित्र गर्नुहुन्छ तथा उनको लागि प्रार्थना गर्नुहोस् ।[6] निःसन्देह

[1]कति प्रष्ट शब्दहरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम परोक्षज्ञ हुने कुरोको खण्डन छ । काश, अहले बिदअत् (धर्ममा आधुनीकिकरण गर्नेहरु) लाई कुरआन राम्ररी बुझ्ने सौभाग्य प्राप्त होस् ।

[2]यसबाट तात्पर्य केही ज्ञाताहरूका निकट संसारको अपमान तथा निरादर तथा पछि आखिरतको यातना हो तथा केहीका निकट संसारमा नै दोहोरो दण्ड छ ।

[3]यिनीहरू ती निःस्वार्थी मुसलमान हुन् जो बिनाकारण मात्र आलस्यले गर्दा तबूकमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथ गएनन् तथा पछि उनीहरूलाई आफ्नो त्रुटिको आभास भयो तथा पापलाई स्वीकार गरे ।

[4]भलोसित तात्पर्य त्यो पुण्य कार्य हो, जुन धर्मयुद्धमा पछि रहनुका पूर्व उनीहरू गर्दैआइरहेका छन्, जसमा विभिन्न धर्मयुद्धमा सम्मिलित हुनु पनि हो तथा केही "नराम्रा" बाट तात्पर्य यही तबूकको अवसरमा उनीहरूको पछि रहने कुरा हो ।

[5]अल्लाह तआलाको तर्फबाट आशा विश्वासको लाभ प्रदान गर्दछ अर्थात अल्लाह तआलाले उनीहरूतिर आकर्षित भई उनीहरूका पाप स्वीकार गरेको तौबाको समतुल्य मानेर उनीहरूलाई क्षमा गरिदियो ।

[6]यो सामान्य आदेश हो । दानसित तात्पर्य अनिवार्य दान अर्थात ज़कात पनि हुनसक्छ तथा ऐच्छिक दान पनि । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सम्बोधित गरिदैछ

إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٣﴾

तपाईंको प्रार्थना उनीहरूका लागि शान्ति सन्तोषको साधन हो तथा अल्लाह (तआ़ला) राम्ररी सुन्दछ, राम्ररी जान्दछ ।

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾

(१०४) के उनीहरूलाई यो ज्ञान छैन कि अल्लाह नै आफ्ना भक्तहरुको क्षमा (तौबा) स्वीकार गर्दछ तथा त्यही नै दानलाई अंगीकार गर्दछ ।[1] तथा यो कि अल्लाह नै तौबा स्वीकार गर्नमा तथा कृपा गर्नमा परिपूर्ण छ ।

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ

(१०५) तथा भनिदिनुस् कि तिमी कर्म गर्दै जाऊ तिम्रा कर्म अल्लाह स्वयं देख्नेछ तथा त्यसका रसूल तथा ईमान भएकाहरु (पनि देख्नेछन्) तथा अवश्य तिमीलाई यस्ताको पासमा जानुछ

कि त्यसद्वारा तपाईं मुसलमानहरूको शुद्धि तथा उनका मनहरुलाई पवित्र गर्नुस् । यसबाट यो कुरा स्पष्ट हुनजान्छ कि ज़कात तथा सामान्य दान मनुष्यको मन तथा धनको स्वच्छता तथा पवित्रताको साधन हो । यसका अतिरिक्त अरबी भाषामा दानलाई 'सदक़ा' यसकारण भनिन्छ कि यो दिने मानिसको ईमानको सदाक़त (सत्यता) अर्थात सादिक़ (सच्चा) हुने कुरोको प्रमाण हो । दोस्रो कुरो यो ज्ञात भयो कि सदक़ा लिनेले दान दिनेहरूको पक्षमा शुभको प्रार्थना गर्नुपर्दछ । जुनप्रकार यहाँ अल्लाह तआ़लाले आफ्नो पैग़म्बर सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई प्रार्थना गर्न आदेश दिएको छ । तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम त्यस अनुसार प्रार्थना गर्नुहुन्थ्यो । यस आदेश अनुसार सामान्य रूपले यो निष्कर्ष पनि निकालिएको छ कि ज़कात वसूल गर्ने अधिकार त्यस समयको इमामलाई छ । यदि कोही यसबाट इन्कार गर्दछ भने आदरणीय अबू बक्र सिद्दीक़ तथा सहाबा करामका कर्महरूका अनुसार एवं प्रकाशमा त्यसको विरुद्ध धर्मयुद्ध आवश्यक छ । (इब्ने क़सीर)

[1]दान स्वीकार गर्दछ को अर्थ (यदि त्यो उचित कमाईबाट छ) यो हो कि त्यसलाई वृद्धि गर्दछ । जुनप्रकार हदीसमा वर्णित छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्मले भन्नुभयो "अल्लाह तआ़ला तिम्रो दानको यसप्रकार पालन-पोषण गर्दछ जुनप्रकारले तिमीहरुमध्ये कोही आफ्नो घोडाको बच्चाहरुको पालन-पोषण गर्दछ, यहाँसम्मकि एउटा ख़जूरको समान दान (बृद्धि भएर) उहुद पर्वतको समान हुनपुग्दछ ।" (सहीह बुख़ारी किताबुज़ ज़कात, तथा मुस्लिम किताबुज़ ज़कात)

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

जो सबै लुकेका तथा खुला कुराहरुलाई जान्दछ । अतः त्यसले तिमीलाई तिम्रा सबै गरिएका कुरालाई भनिदिनेछ (प्रतिफल दिनेछ) ।[1]

وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

(१०६) तथा केही अन्य व्यक्तिहरु छन् जसका कुरा अल्लाहको आदेश आउन्जेलसम्म स्थगित छ ।[2] या त उनीहरूलाई दण्ड दिनेछ[3] अथवा उनको तौबा (पश्चाताप) स्वीकार गर्नेछ ।[4] तथा अल्लाह सर्वज्ञ छ, अत्याधिक विवेकी छ ।

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ ۚ وَلَيَحْلِفُنَّ

(१०७) तथा केही यस्ता छन् जसले यी उद्देश्यहरुबाट मस्जिद निर्माण गरेका छन् कि हानि पुऱ्याऊन तथा कुफ्र अधर्मका कुरा गरून् तथा ईमान भएकाहरुमा मतभेद पारुन् तथा त्यस व्यक्तिको बस्ने प्रबन्ध गरुन् जो यसभन्दा पूर्वबाट अल्लाह तथा

[1]देख्नुबाट तात्पर्य हेर्नु एवं ज्ञान हो । अर्थात तिम्रा करतूतहरुलाई अल्लाह तआला मात्र देख्दैन, वरु तिनको ज्ञान अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा मुसलमानहरुलाई पनि (वह्यीद्वारा) हुन्छ । (यो पाखण्डीहरुकै विषयमा भनिदैछ) यस विषयमा आयत पूर्वमा पनि चर्चा भइसकेछ । यहाँ ईमान भएकाहरूलाई पनि सम्मिलित गरिएको छ, जसलाई अल्लाहको रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट भनिएपछि ज्ञान हुन्छ ।

[2]तबूकका युद्धमा पछि पर्नेहरुमा एक त पाखण्डीहरु थिए, अर्को ती जो अकारण नै पछाडी रहेका थिए । तथा उनीहरूले आफ्ना त्रुटिलाई स्वीकार गरिसकेका थिए, परन्तु उनीहरूलाई क्षमा गरिएको थिएन । यस आयतमा उनीहरूकै वर्णन छ जसको मामिला (कुरा) स्थगित गरिएको थियो । यी तीन व्यक्ति थिए जसको चर्चा अगाडी आउने छ ।

[3]यदि उनी आफ्ना त्रुटिमा अडिग रहन्छन् ।

[4]यदि उनी शुद्ध तौबा गर्नेछन् ।

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَىٰ ۖ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾

त्यसका रसुलको विरोधी छ[1] तथा कसम खानेछन् कि भलाईका अतिरिक्त हाम्रो अरु कुनै नीयत छैन, अल्लाह साक्षी छ कि उनी पूर्णरुपमा झूठा हुन् ।[2]

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا ۚ لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ

(१०८) तपाईं त्यसमा कहिल्यै नउभिनुहोस्,[3] तर जुन मस्जिदको आधारशिला प्रथम दिनदेखि नै ईश्वर परायणतामा राखिएको छ, त्यो यस योग्य छ

[1]यसमा पाखण्डीहरुको अत्यन्त कुरुप व्यवहारको वर्णन छ कि उनीहरूले एउटा मस्जिद निर्माण गराए तथा नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो भने कि वर्षा, शीत तथा यसप्रकारका अवसरहरुमा रोगी तथा कमजोरहरुलाई टाढा जान कष्ट हुन्छ। उनीहरूको सुविधाका लागि हामीले मस्जिद बनाएका छौं। तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम त्यहाँसम्म हिंडी नमाज़ पढ्नुस् ताकि शुभ प्राप्त होस् । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम त्यसबेला तबूकका लागि पूर्णरूपले तयार हुनुहुन्थ्यो । उहाँले वापसीमा नमाज़ पढ्ने वचन दिनुभयो। परन्तु वापसीमा वह्य (प्रकाशना) द्वारा अल्लाह तआलाले पाखण्डीहरुको वास्तविक उद्देश्यबारे प्रष्ट पार्नुभयो कि यसवाट उनी मुसलमानहरूलाई हानि पुऱ्याएर कुफ्रको प्रचार-प्रसार गर्न, मुसलमानहरुका बीचमा मतभेद उत्पन्न गर्न तथा अल्लाह एवं रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका शत्रुहरुका निम्ति निवास स्थान उपलब्ध गराउन चाहन्छन् ।

[2]अर्थात् झूठा कसम खाएर उनीहरू नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई धोका दिन चाहन्थे तर अल्लाह तआलाले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई उनीहरूका छल-कपटवाट बचायो तथा भन्यो कि उनका विचार शुद्ध छैनन् तथा जे-जति प्रकट गरिराखेका छन् त्यसमा झूठा छन् ।

[3]अर्थात् तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यहाँ गई जुन नमाज़ पढ्ने वाचा गर्नुभएको छ त्यसका अनुसार त्यहाँ गई नमाज़ नपढ्नुस् । अत: उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले न केवल यो कि त्यहाँ नमाज़ पढ्नु भएन, बरु आफ्ना केही साथीहरुलाई पठाएर मस्जिद भत्काउन लगाउनु भयो तथा त्यसलाई नष्ट गराइदिनु भयो । यसबाट धर्मगुरुहरूले निष्कर्ष निकालेका छन् कि जुन मस्जिद अल्लाहको पूजाको सट्टा मुसलमानहरु बीच मतभेद उत्पन्न गर्नको लागि बनाईन्छ त्यो मस्जिद जरार हो, त्यसलाई भत्काइयोस् ताकि मुसलमानहरुमा मतभेद उत्पन्न नहोस् ।

تَقُومَ فِيهِ ۚ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا ۚ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾

कि तपाईं त्यसमा उभिनुहोस् ।[1] यसमा यस्ता मनुष्य छन् जो कि अत्याधिक पवित्र हुन प्रिय ठान्दछन् ।[2] तथा अल्लाह तआला अत्याधिक पवित्र रहनेहरुलाई प्रेम गर्दछ ।

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) अनि के यस्तो व्यक्ति श्रेष्ठ छ जसले आफ्नो भवनको आधारशिला अल्लाहसित तर्सन तथा अल्लाहको प्रसन्नतामा राखेको छ अथवा त्यो व्यक्ति कि जसले आफ्नो भवनको आधारशिला घाटीको किनारमा जुनकि खस्न लागेको छ, राखेको छ, अनि त्यसले त्यसलाई लिएर नरकको आगोमा खसोस् ?[3] तथा अल्लाह तआलाले यस्ता अत्याचारीहरुलाई बुझ्ने शक्ति नै दिँदैन ।

[1]यसबाट तात्पर्य कुनचाहिं मस्जिद हो ? यसमा मतभेद छ । केहीले मस्जिदे "कुबा" तथा केहीले मस्जिदे नववी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई भनेका छन् । सलफ़को एक समूह दुवैको पक्षमा रहेको छ । इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि आयतबाट यदि मस्जिदे कुबा तात्पर्य छ भने केही हदीसहरुमा मस्जिदे नववी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई ﴿أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ﴾ को कृतार्थ सिद्ध गरिएको छ । तथा यी दुवैमा कुनै मतभेद छैन । यसकारण कि यदि मस्जिदे कुबामा यो गुण छ कि प्रथम दिनदेखि नै यसको आधारशिला तक्वा राखिएको छ, त मस्जिदे नववी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम प्रथम प्रकरणबाट नै यस गुणबाट विभूषित छ तथा त्यसको अनुरूप छ ।

[2]हदीसमा वर्णित छ कि यसबाट तात्पर्य कुबाका निवासी हुन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनीसित सोध्नुभयो कि अल्लाह तआलाले तिम्रो पवित्रताको प्रशंसा गरेको छ, तिमी के गर्दछौ ? उनीहरूले भने कि हामीले माटोका डल्ला प्रयोग गर्नाका साथ-साथ पानी पनि प्रयोग गर्दछौं । (इब्ने कसीर) इमाम इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि यो आयत यस कुराको प्रमाण हो कि यस्तो प्राचीन मस्जिदमा नमाज़ पढ्नु उत्तम छ, जुन अल्लाह मात्रको पूजा (इबादत) को उद्देश्यले निर्मित गरिएको छ । यसका अतिरिक्त महापुरुषहरुको यस्तो समूहका साथ पढ्नु उत्तम छ जो पूर्ण वज़् गर्ने तथा पवित्रता तथा शुद्धतालाई ठिक प्रकारले प्रयोजन गर्नेहरू हुन्छन् ।

[3]यसमा ईमान भएका तथा पाखण्डीहरुका कर्मका उदाहरण दिइएका छन् । निष्ठावानहरुको कर्म अल्लाहको भयमा तथा उसको प्रसन्नताको लागि हुन्छ, जबकि पाखण्डीहरुको

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

(११०) उनीहरूको यो भवन जसलाई उनीहरूले बनाएका छन् सधैं उनका हृदयमा दुविधाका आधारमा (काँडा बनेर) घोचिरहने छ, यहाँसम्म कि उनका हृदय नै टुक्रा-टुक्रा हुन्छन्[1] अल्लाह सर्वज्ञ तथा तत्वज्ञानी छ ।

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ۚ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ۖ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ ۚ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ ۚ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي

(१११) नि:सन्देह अल्लाहले मुसलमानहरुबाट तिनीहरूका प्राण तथा धनलाई स्वर्गको साटो[2] किनिसकेको छ, उनी अल्लाहका मार्गमा युद्ध गर्छन् जसमा मार्दछन् एवं मर्दछन्, त्यसको जिम्मामा सत्य वचन छ तौरात तथा इंजील एवं कुरआनमा । तथा अल्लाहभन्दा अधिक आफ्नो वचनको पालन को गर्न सक्दछ ?[3] अत: तिमी आफ्नो यस

कर्म पाखण्ड तथा उपद्रवमा आधारित हुन्छ जुन धर्तीको त्यस क्षेत्रको जस्तो छ जसमुनि पर्वतको पानी बग्छ तथा माटोलाई सँगै बगाएर लग्छ, त्यो क्षेत्र भित्रबाट खुकुलो भएर जान्छ जसमाथि कुनै पनि निर्माण गरिन्छ भने त्यो खसिहाल्छ । यी पाखण्डीहरुको मस्जिद बनाउने कार्य पनि यस्तै हो, जुन उनीहरूलाई नरकमा सँगै लिई खस्नेछ ।

[1]हृदय खण्ड-खण्ड हुनुको अर्थ हो मृत्यु आइहालोस् । अर्थात् मृत्युसम्म यो भवन उनीहरूका हृदयमा अन्य शंका तथा भेद उत्पन्न गर्नुको साधन बनिरहने छ । जस्तो कि बाछोका पूजारीहरुमा बाछोको प्रेम बसिसकेको थियो ।

[2]यो अल्लाह तआलाको विशेष कृपा र दयाको वर्णन हो कि उसले निष्ठावानहरुलाई उनका प्राण तथा धनको साटो जुन उनीहरूले अल्लाहको मार्गमा खर्च गरे, स्वर्ग प्रदान गरिदियो, जबकि यो प्राण तथा धन पनि उसैबाट प्रदान गरिएको कुरो हो । अनि मूल्य अथवा प्रतिफल पनि जुन प्रदान गर्‍यो अर्थात् स्वर्ग त्यो अत्यन्त बहुमूल्य छ ।

[3]यो त्यसै सौदाको पुनरावृत्ति हो कि अल्लाह तआलाले यो साँचो वचन पहिलेका किताबहरुमा पनि एवं कुरआनमा पनि गरेको छ, र अल्लाहभन्दा अधिक वचनलाई पूरा गर्ने को हुनसक्दछ ?

بَايَعْتُم بِهِۦ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١١١﴾

विक्रयमाथि जुन तिमीले गरेका छौ प्रफुल्ल होउ,[1] र यो ठूलो सफलता हो ।

ٱلتَّٰٓئِبُونَ ٱلْعَٰبِدُونَ ٱلْحَٰمِدُونَ ٱلسَّٰٓئِحُونَ ٱلرَّٰكِعُونَ ٱلسَّٰجِدُونَ ٱلْءَامِرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱلنَّاهُونَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱلْحَٰفِظُونَ لِحُدُودِ ٱللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

(११२) उनीहरू यस्ता छन् जो तौबा गर्दछन् पूजा (इबादत) गर्दछन्, (ईश्वरको) महिमागान् गर्दछन्, रोज़ा (ब्रत) बस्नेवाला, (अल्लाहको मार्गमा यात्रा गर्दछन्) रूकुअ तथा ढोग गर्दछन् राम्रा कुराहरुको शिक्षा दिन्छन् तथा नराम्रा कुराबाट रोक्दछन् तथा अल्लाहका नियमहरुलाई ध्यानमा राख्नेवाला हुन् ।[2] तथा यस्ता ईमान भएकाहरुलाई शुभ-सूचना सुनाइदिनुहोस् ।[3]

[1]यो मुसलमानहरुलाई भनिंदैछ, परन्तु त्यो प्रसन्नता त्यसैबेला मनाउन सकिन्छ जब मुसलमानहरुलाई पनि यो सौदा स्वीकार्य हुन्छ । अर्थात अल्लाहको मार्गमा प्राण तथा मालको बलिदानबाट उनीहरू पछि हट्नु छैन ।

[2]यो यिनै निष्ठावानहरुका अन्य विशेषताहरुको वर्णन निरन्तर भइराखेको छ जसका प्राणहरु तथा मालको सौदा अल्लाहले गरिसकेको छ । ती तौबा गर्नेवालाहरु अर्थात् पाप तथा दोषहरुबाट । समयबद्धरुपले आफ्नो प्रभुको इबादत (उपासना) गर्ने, मुखले अल्लाहको महिमा तथा गुणहरुको वर्णन गर्ने तथा अन्य ती गुणहरुले युक्त छन् जुन आयतमा वर्णित छ । (سياحة) बाट तात्पर्य अधिकतर व्याख्याकारहरुले रोजा (ब्रत) लिएका छन् तथा यसैलाई इब्ने कसीरले अत्याधिक उचित तथा अत्याधिक प्रसिद्ध कथन भन्नुभएको छ । तथा केही ज्ञाताहरूले धर्मयुद्ध तात्पर्य लिएका छन् । तर यसबाट धर्तीको भ्रमण तात्पर्य होइन जुनप्रकार कि केही व्यक्तिहरुले बुझेका छन् । यसैप्रकार अल्लाहको इबादत (उपासना) का लागि पर्वतहरुका चुचुरा, गुफा तथा निर्जन स्थानहरुमा गई डेरा बनाइहाल्नु यसबाट तात्पर्य होइन । यसकारण कि यो त्याग तथा बैराग्यको एक भाग हो जुन इस्लाममा छैन । परन्तु उपद्रवको समयमा आफ्नो धर्मको रक्षाको लागि नगर तथा आवादिहरुलाई त्यागेर जङ्गल तथा वनहरुमा गई बस्नुको अनुमति हदीसमा दिइएको छ । (सहीह बुख़ारी किताबुल ईमान, बाब मिनद्दीन अल फ़िरार मिनल फ़ेतन व किताबुल फ़ेतन बाबुत तअर्रूब, अइस्सुकना मअल आराब फ़िल फ़ितन:)

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَن يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٣﴾

(११३) पैगम्बर तथा अन्य मुसलमानहरुलाई आज्ञा छैन कि मूर्तिपूजकहरुका लागि क्षमाको प्रार्थना गरुन् यद्यपि उनीहरु सम्बन्धि (नजिकका) नै होऊन्, जब कि यो आदेश प्रष्ट भइसकेको छ कि यी व्यक्तिहरु नरकमा जानेछन् ।[1]

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ

(११४) तथा इब्राहीमको आफ्नो पिताको लागि मोक्षको प्रार्थना गर्नु मात्र वचनको

तथा अल्लाहका आदेशहरुको अवहेलना गर्ने होइन वरु तिनका रक्षक होस् । यस्ता पूर्ण ईमान भएकाहरु नै शुभ-सूचनाका अधिकारी हुन् । यो त्यही कुरा हो जसलाई कुर्आनमा (آمنوا وَعملوا الصالحات) का शव्दहरुमा पटक-पटक वर्णन गरिएको छ । यहाँ पुण्यका कार्यहरुको केही विस्तृत वर्णन गरिदिइएको छ ।

[1]यसको व्याख्या सहीह बुख़ारीमा यसप्रकार गरिएको छ कि जव नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका प्रिय काका अवू तालिवको अन्तिम समय आयो तव नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम उनीका छेउ गए जवकि उनको पासमा अवू जहल तथा अव्दुल्लाह विन अवी उमैय्या पनि वसेका थिए । उहाँले भन्नुभयो, "काका (لا إله إلا الله) पढिहाल्नुस् ताकि म अल्लाहको सामु तपाईंको लागि तर्क प्रस्तुत गर्न सकूँ ।" अवू जहल तथा अव्दुल्लाह विन अवी उमैय्याले भने, "हे अवू तालिव ! के अव्दुल मुत्तलिवको धर्मबाट मुख फर्काउनेछौ ? (अर्थात् मर्नेबेला यो के गर्न लाग्यौ ? यहाँसम्मकि यसै अवस्थामा उनको मृत्यु भयो)" नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "जवसम्म अल्लाह तआलाको तर्फबाट मलाई रोकिने छैन, म तपाईंको लागि क्षमा-याचना गरिरहने छु" जसपश्चात यो आयत अवतरित भयो जसमा मूर्तिपूजकहरुका लागि मोक्षको प्रार्थनाबाट रोकियो । (सहीह बुखारी, किताबुत् तफ़सीर, सूरः तौवः) सूरः कससको आयत ५६ (﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ﴾) पनि यसै सम्बन्धमा अवतरित भयो । मुसनद अहमदको एक कथनमा छ कि नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्नी आमाका लागि मोक्षको प्रार्थना गर्ने आज्ञा माँग्नु भयो, जसमाथि यो आयत उत्र्यो । (मुसनद अहमद भाग ५, पृष्ठ ३५५) तथा नवी स.अ.व.स.ले आफ्ना मूर्तिपूजक समुदायका लागि प्रार्थना गर्नुभएको थियो । (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) "हे अल्लाह मेरो समुदाय अज्ञानी छ, यसलाई क्षमा गरिदेउ ।" यो आयतको विपरीत छैन । यसकारण कि यसको अर्थ उनको मार्गदर्शनको प्रार्थना हो । अर्थात् उनीहरु मेरो पद तथा गरिमासित अनभिज्ञ छन् । यसलाई मार्गदर्शन प्रदान गर ताकि मोक्षका पात्र बन्न सकून् । तथा जीवित काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरुका लागि मार्गदर्शनको प्रार्थना उचित छ ।

إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِّلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ ۚ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾

कारण थियो, जुन उनले उसलाई दिनु भएको थियो । अनि जब उनलाई यो कुरा स्पष्ट भयो कि त्यो अल्लाहको शत्रु हो, मात्र उहाँ उससित असम्बन्धित भइहाले,[१] वास्तवमा इब्राहीम बडो कोमल हृदय भएको सहनशील थिए ।[२]

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾

(११५) तथा अल्लाह यस्तो गर्दैन कि कुनै समुदायलाई मार्गदर्शन दिए पश्चात विचलित गरिदेओस् जबसम्म ती कुराहरुलाई स्पष्टरुपले भनेको हुँदैन जसबाट उनीहरु बचून् ।[३] निःसन्देह अल्लाह प्रत्येक वस्तुलाई राम्ररी जान्दछ ।

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

(११६) निःसन्देह अल्लाहकै राज्य छ आकाशहरु तथा धर्तीमा । त्यसैले जीवित राख्दछ तथा मार्दछ, र तिम्रो, अल्लाहका अतिरिक्त न कोही मित्र छ न कोही सहायता गर्नेछ ।

[१]आदरणीय इब्राहीमलाई पनि जब यो कुरा स्पष्ट भयो कि मेरो पिता अल्लाहको शत्रु हो तथा नरकमा जानेछ, त उनी उसबाट अलग भए तथा त्यसपश्चात मोक्षको प्रार्थना गरेनन् ।

[२]तथा प्रारम्भमा आफ्नो पिताको लागि मोक्षको प्रार्थना पनि आफ्नो यसै मृदल एवं संयमी स्वभावका कारणले थियो ।

[३]जव अल्लाह तआलाले मूर्तिपूजकहरुको पक्षमा क्षमादान गर्न प्रार्थनाबाट रोक्यो तव केही सहावालाई जसले यस्तो गरेका थिए, यो शंका उत्पन्न भयो कि कहीं उनले मार्ग-विचलनको कार्य त गरेनन् । अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि त्यसले जवसम्म वच्ने कार्यहरुको स्पष्टीकरण गर्दैन, त्यसबखतसम्म त्यसमाथि पकड पनि गर्दैन, तथा न त्यसलाई मार्ग-विचलन सिद्ध गर्दछ । परन्तु जब ती कार्यहरुबाट पन्छिदैन, जसवाट मनाही गरिसकिएको, त त्यसलाई अल्लाह तआला विपथ गरिदिन्छ । यसकारण जुन व्यक्तिहरुले यसभन्दा पूर्व आफ्ना मृतक सम्बन्धिहरुका लागि क्षमाका प्रार्थना गरेका छन्, उनको पकड हुनेछैन, किनभने उनलाई त्यस समय नियमको ज्ञान थिएन ।

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْۢ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّهٗ بِهِمْ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ ۙ﴿۱۱۷﴾

(११७) अल्लाह (तआला) ले पैग़म्बर (ईशदूत) को दशामाथि ध्यान दियो तथा मोहाज़िरहरू एवं अन्सारको दशामा पनि जसले यस्ता कठिनाईको समयमा पैग़म्बरको साथ दिए[1] त्यस पश्चात उनीहरुमध्ये एउटा समूहका हृदय कुटिलतातिर लागेका थिए[2] तर अल्लाहले उनीहरुको दशामाथि दया गर्‍यो। नि:सन्देह अल्लाह तआला उनी सबैमाथि अत्याधिक दयालु एवं कृपालु छ।

وَّعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا ؕ

(११८) तथा तीन व्यक्तिहरुको स्थितिमाथि पनि जसको मामिला (कुरा) स्थगित गरिदिइएको थियो।[3]

[1]तबूकको युद्धको यात्रालाई कठिनाई (कष्ट) को समय भनिएको छ। यसकारण कि एक त चर्को घामको समय थियो, अर्को, फसलहरु तैयार थिए, तेस्रो यात्रा लामो थियो तथा चौथो साधनको कमी थियो। यसकारण यसलाई (جيش العسرة) (कठिनाई को यात्रा अथवा सेना) भनिन्छ। तौबाको लागि आवश्यक छैन कि पहिला पाप तथा त्रुटिपूर्ण कार्य होऊन्। यो नभए पनि सम्मान प्राप्त गर्नको लागि तथा अन्जानमा हुनसक्ने त्रुटिहरुको लागि तौबा हुन्छ। यहाँ मोहाजिरहरु तथा अन्सारका यस पहिला समूहको तौबा यसै भावमा छ, जो बिना कुनै आनाकानी (आल-टाल) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आदेशमा धर्मयुद्धका लागि तैयार भए।

[2]यो त्यस अर्को गुटको वर्णन हो जसलाई उपरोक्त कारणहरुले प्रारम्भमा आलस्य भयो। परन्तु पछि शीघ्र नै त्यो यस अवस्थामा निस्क्यो तथा प्रसन्नताले धर्मयुद्धमा सम्मिलित भयो। हृदयहरुमा आनाकानीसित तात्पर्य धर्मको विषयमा कुनै प्रकारको कम्पन, आनाकानी अथवा शंका होइन बरु वर्णित संसारिक कारणहरुको आधारमा धर्मयुद्धमा सम्मिलित हुनका लागि जुन दुबिधा तथा आलस्य थियो त्यो तात्पर्य हो।

[3](خُلِّفُوْا) को त्यही अर्थ हो जुन (مُرْجَوْنَ) को हो अर्थात जसको मामिला (कुरा) स्थगित गरिदिइएको थियो तथा पचास दिन पश्चात उनको तौबा स्वीकार भयो। यी तीन सहाबा थिए काअबा बिन मालिक, मुरार: बिन रबिअ तथा हिलाल बिन उमैय्या। यी पक्का मुसलमान थिए। यसभन्दा पूर्व प्रत्येक धर्मयुद्धमा सम्मिलित हुँदै गरे। यस तबूकको धर्मयुद्धमा आलस्यका कारण सम्मिलित हुन सकेनन्। पछि उनीहरुलाई आफ्नो गल्तीको आभास भयो। उनले बिचार गरे कि एउटा त्रुटि (पछि पर्नुको) त भई नै हाल्यो। परन्तु पाखण्डीहरुका समान अब रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समक्ष झूठा तर्क प्रस्तुत गर्नेछैन। अत:

حَتَّىٰٓ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ ٱلْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوٓا۟ أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ ٱللَّهِ إِلَّآ إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ ﴿١١٨﴾

यहाँसम्मकि जब धर्ती आफ्नो विस्तारको उपरान्त पनि उनका लागि संकुचित हुनथाल्यो तथा उनी स्वयं आफ्ना अस्तित्वबाट दिक्दार भए ।[1] तथा उनले बुझे कि अल्लाहबाट कहीं शरण प्राप्त हुनसक्दैन यसबाहेक कि उसैतिर फर्कियोस्, अनि उनको अवस्थामाथि दया गऱ्यो ताकि उनी भविष्यमा पनि तौबा गर्न सकून् ।[2] नि:सन्देह अल्लाह तआला अत्याधिक दयावान् अत्याधिक दयालु छ ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَكُونُوا۟ مَعَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١١٩﴾

(११९) हे निष्ठावानहरु ! अल्लाह (तआला) सित तर्स तथा सत्यवादीसँग रह ।[3]

---

[1]उपस्थित भई आफ्नो त्रुटिलाई स्पष्टरूपले अंगीकार गरे तथा उसको दण्डको लागि स्वयं आफूलाई प्रस्तुत गरिदिए । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनका कुरालाई अल्लाहमाथि छाडिदिनु भयो कि त्यो उनको विषयमा कुनै आदेश अवतरित गर्नेछ । तैपनि त्यस अवधिमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सहाबा केरामलाई यी तीनटैसँग सम्बन्ध राख्न यहाँसम्मकि कुराकानी गर्न पनि रोकदिनु भयो तथा चालीस रातहरुका पश्चात उनीहरुलाई आदेश दिइयो कि उनी आफ्ना पत्नीहरुबाट पनि टाढा रहून् । अत: पत्नीहरुबाट पनि बियोग भयो तथा दस दिन व्यतीत भए पश्चात तौबा स्वीकार गरियो तथा वर्णित आयत अवतरित भयो । यस घटनाको विस्तृत जानकारी आदरणीय काब बिन मालिकको भनाई अनुसार हदीसमा विद्यमान छ । हेर्नुस् (सहीह बुख़ारी किताबुल मग़ाजी बाब ग़जवः तबूक र मुस्लिम किताबुत तौबः बाब हदीस तोबते काअब बिन मालिक)

[2]यो ती दिनहरुको वर्णन हो जसबाट सामाजिक बहिष्कारका कारण उनीहरुले भोग्नुपरेको थियो ।

[3]अर्थात् पचास दिन पश्चात अल्लाह तआलाले उनको विनय तथा तौबा (क्षमा-याचना) स्वीकार गऱ्यो ।

[4]सत्यताको कारण नै अल्लाह तआलाले यी तीन सहाबीहरुका त्रुटिहरुलाई न केवल क्षमा गऱ्यो बरु उनको तौबालाई आयत बनाएर अवतरित गऱ्यो (رَضِيَ اللهُ عنهُم ورَضوا عنه) यसकारण ईमान भएकाहरुलाई आदेश दिइयो कि अल्लाहसित तर्स र सत्य मानिसहरुको साथमा रह । यसको अर्थ यो हो कि जसको हृदयमा तक़्वा (अर्थात् अल्लाहको भय) हुनेछ, त्यो साँचो हुनेछ तथा जो झूठा हुनेछ, बुझिहाल कि त्यसको हृदय तक़्वाबाट

مَا كَانَ لِاَهْلِ الْمَدِيْنَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِّنَ الْاَعْرَابِ اَنْ يَّتَخَلَّفُوْا عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ وَلَا يَرْغَبُوْا بِاَنْفُسِهِمْ عَنْ نَّفْسِهٖ ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ لَا يُصِيْبُهُمْ ظَمَاٌ وَّلَا نَصَبٌ وَّلَا مَخْمَصَةٌ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

(१२०) मदीना तथा त्यसका छिमेकका ग्रामवासीहरुका लागि उचित थिएन कि रसूलुल्लाहको साथ छाडेर पछाडि रहुन्[1] तथा न यो कि आफ्ना प्राणलाई उनको प्राणभन्दा अधिक प्रिय ठानून्[2] यसकारणले कि[3] उनलाई अल्लाहको मार्गमा जुन तिर्खा लाग्यो तथा जुन थकाई पुग्यो एवं जुन भोक लाग्यो तथा जुन हिंडाइ गरे, जुन काफ़िरहरुका लागि क्रोधका

शून्य छ । यसैकारण हदीसमा वर्णित छ कि मोमिनबाट केही अन्य त्रुटिहरु त हुनसक्छन्, परन्तु त्यो भूठा हुँदैन ।

[1]तबूकका युद्धका लागि सामान्य रुपले घोषणा गरिएको थियो, यसकारण विवश, बृद्ध तथा अन्य धार्मिक कारण भएका बाहेक सबैको लागि यसमा सम्मिलित हुनु आवश्यक थियो, तर तैपनि जो मदीनावासी तथा मदीनाका निकटवर्ती क्षेत्रका निवासी धर्मयुद्धमा सम्मिलित भएनन् अल्लाह तआला उनीहरुलाई सावधान गर्दै तथा चेतावनी दिंदै भनिराखेको छ कि उनीहरुलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमवाट पछाडी रहनु हुँदैनथ्यो ।

[2]अर्थात् यों उनको लागि शोभा दिंदैन कि स्वयं आफ्ना प्राणहरुको सुरक्षा गरुन् तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्राणको सुरक्षाको उनीहरुलाई ध्यान पनि नहोस्, बरु उनीहरुलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसँग रहेर आफ्नो भन्दा अधिक उनको सुरक्षाको प्रबन्ध गर्नुपर्छ ।

[3](ذٰلِكَ) बाट पछि नरहनुको कारण भनिएको छ कि उनीहरुलाई यसकारण पछि रहनु हुँदैन कि अल्लाहको मार्गमा उनीहरुलाई जुन तिर्खा, थकाई, भोक पुग्नेछ अथवा यस्ता कार्य जसबाट काफ़िरहरुको क्रोध बढोस्, यसैप्रकार शत्रुहरुका मानिसलाई वध गर्नु अथवा बन्दी बनाउनु, यो सबै कार्य पुण्य कर्म लेखिनेछन् अर्थात् पुण्यको कार्य मात्र यही होइन कि कोही मस्जिदमा अथवा कुनै एक कुनामा बसेर ऐच्छिक नमाज़ पढोस्, कुरआन पढोस्, अल्लाहलाई स्मरण गरोस् आदि बरु धर्मयुद्धमा घटित हुने कठिनाई तथा दुखहरु यहाँसम्मकि ती योजनाहरु जसबाट शत्रुहरुका हृदयमा भय उत्पन्न होस् अथवा उत्तेजित होऊन्, यिनीमध्ये प्रत्येक काम अल्लाहको समक्ष पुण्यका कर्महरुमा लेखिनेछ । यसकारण मात्र उपासनाको अभिलाषामा पनि धर्मयुद्धबाट पन्छिनु उचित छैन तब अकारणहरु नै मनुष्य धर्मयुद्धबाट टाढा किन ?

وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾

कारण भएको होस्,[1] तथा शत्रुहरुको जे-जति सूचना लिए,[2] ती सबैका लागि उनीहरुका नाममा (एउटा-एउटा) पुण्य कार्य लेखियो। निःसन्देह अल्लाह तआला निःस्वार्थीहरुको प्रतिफल नष्ट गर्दैन।

وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

(१२१) तथा जे पनि सानो तथा ठूलो उनीहरुले खर्च गरे तथा जति मैदान (फाँट) उनीहरुलाई पार गर्नुपर्‍यो,[3] यो सबै उनको नाममा लेखियो ताकि अल्लाह (तआला) उनका कामहरुको निकै राम्रो प्रतिफल प्रदान गरोस्।

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا

(१२२) तथा यस्तो होइन कि सबै मुसलमानहरू एकै चोटी निस्किहालुन् तसर्थ यस्तो किन नगरियोस् कि उनको प्रत्येक ठूलो गुटबाट सानो गुट जाने गरोस् ताकि उनी धर्मलाई सम्झी-बुझी प्राप्त गरुन् र ताकि यी

[1]यसबाट तात्पर्य पैदल अथवा घोडाहरु आदिमा सवार भएर यस्ता क्षेत्रहरुबाट गुज्रनु कि तिनका पाइलाका चाप तथा घोडाहरुका खुट्टाको आवाजबाट शत्रुहरुका हृदय काम्न थालून् तथा उनमा क्रोधको आगो प्रज्वलित होस्।

[2](ولا ينالُون من عدوّ نيلا) (शत्रुहरुबाट कुनै वस्तु लिन्छन् अथवा उनका समाचार लिन्छन्) सित तात्पर्य उनका मानिसहरुलाई मार्दछन् तथा बन्दी बनाउँदछन्, उनलाई पराजित गर्दछन् तथा परिहार युद्धमा पाएको सामग्री प्राप्त गर्दछन्।

[3]पर्वतहरुका बीच मैदान तथा पानीको निकासको मार्गलाई घाटी भन्दछन्। यहाँ तात्पर्य साधारण घाटीहरु तथा क्षेत्र हुन्। अर्थात् अल्लाह तआलाका मार्गमा कम अथवा अधिक जति पनि खर्च गर्नेछौ, यसैप्रकार जतिपनि मैदान तथा क्षेत्र पार गर्नेछौ (अर्थात् धर्मयुद्धमा सानो अथवा लामो यात्रा गर्नेछौ) यो सबै पुण्य तिम्रो कर्मपत्रमा अङ्कित हुनेछन्, जसकारण अल्लाह तआलाले राम्रोभन्दा राम्रो प्रतिफल प्रदान गर्नेछ।

मानिसहरु आफ्ना समुदायलाई जबकि उनीहरु तिनका निकट आउँछन्, भय सृष्टि गरुन् ताकि उनीहरू तर्सुन् ।[1]

إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

(१२३) हे निष्ठावानहरु ! ती काफ़िरहरुसित लड जो तिम्रा आसपासमा छन् ।[2] तथा उनीहरूले

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قَٰتِلُوا۟ ٱلَّذِينَ

[1]केही व्याख्याकारहरुका निकट यसको पनि सम्बन्ध धर्मयुद्धको आदेशसित छ। तथा अर्थ यो हो कि पछिल्ला आयतहरुमा पछाडी रहनेहरुका लागि कडा चेतावनी तथा झपारको वर्णन गरियो तब सहाबा किराम अति सतर्क भए तथा जहिलेपनि धर्मयुद्धका कुरा आउँदा सबै सम्मिलित हुन प्रयत्न गर्दथे। आयतमा उनीहरुलाई आदेश दिइँदैछ कि प्रत्येक धर्मयुद्ध यसप्रकारको हुँदैन कि प्रत्येक व्यक्तिलाई साथ लिनु आवश्यक होस् (जस्तो कि तबूकमा आवश्यक थियो) बरु एकै गुटलाई सम्मिलित हुन पर्याप्त छ। उनका निकट (لِيَتَفَقَّهُوا) सित सम्वोधित पछि रहेका समुह हो। अर्थात एउटा समुह धर्मयुद्धमा जाओस् (وتبقى طائفة) (यो लुप्त हुनेछ) तथा एउटा समुह पछि रहेका जसले धर्म शिक्षा प्राप्त गरोस् तथा जब मुजाहिदीन (धर्मयुद्धका सैनिक) फर्केर आउँछन् त उनीहरुलाई पनि धर्मका नियमहरुसित परिचित गराएर अल्लाहसित तर्साऊन्। दोस्रो व्याख्या यो हो कि यस आयतको सम्वन्ध धर्मयुद्धसित छैन, वरु यसमा धर्मको शिक्षा प्राप्त गर्ने कुराको महत्वको वर्णन छ, त्यसको प्रोत्साहन तथा मार्गको स्पष्टीकरण छ तथा त्यो यो हो कि प्रत्येक ठूलो गुट अथवा कवीला मध्येवाट केही मानिसहरु धर्मको शिक्षा प्राप्त गर्नको निम्ति आफ्ना घर छाडून् तथा मदरसा तथा धार्मिक शिक्षा केन्द्रहरुमा गई त्यसलाई प्राप्त गरून् तथा पुन: फर्केर आएपछि आफ्नो समाजका समक्ष भाषण तथा दीक्षा देऊन् धर्ममा (تفقه) प्राप्त गर्नाको अर्थ आदेश एवं मनाहीका नियमहरुको शिक्षा प्राप्त गर्नु हो ताकि अल्लाहका आदेशको पालना गर्न सकोस् तथा वातावरणको नराम्रो कुरावाट अलग्ग रहोस् बाँचिरहोस् तथा आफ्ना समाजका मानिसहरुलाई भलाईको आदेश देओस् तथा नराम्रो कुरावाट रोकोस् ।

[2]यसमा काफ़िरहरुसित लड्नुको एउटा महत्वपूर्ण नियमको वर्णन गरिएको छ कि (الأول فالأول الأقرب فالأقرب) का अनुसार काफ़िरहरुसित धर्मयुद्ध गर्नुछ जस्तो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले प्रथम अरव द्वीपमा निवास गर्ने मूर्तिपूजकहरुसित युद्ध गर्नुभयो, त्यहाँवाट उम्केपछि, अल्लाह तआलाले मक्का, तायफ़, यमन, यमामा, हिज्र, खैवर, हजरमुत आदि स्थानहरुमा मुसलमानहरुको अधिपत्य कायम गऱ्यो तथा अरवका सारा कवीलाहरु समूह-समूह गरी इस्लाम धर्ममा प्रवेश गर्नथाले। अनि पुन: अहले कितावसित युद्ध प्रारम्भ गर्नुभयो तथा ९ हिज्रीमा रोमवासीहरुसित युद्ध गरी तबूकतिर प्रस्थान गरे, जुन अरब महाद्वीपको निकट छ । यसैको आधारमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मृत्यु पश्चात खुलफ़ाये राशदीनले रोमका ईसाइहरुसित युद्ध गरे तथा ईरानका अग्निपूजकहरुसित युद्ध गरे ।

يَلُوْنَكُمْ مِّنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوْا فِيْكُمْ غِلْظَةً ۭ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿١٢٣﴾

तिमी भित्र कठोरता पाउनु पर्छ ।[1] तथा यो विश्वास गर कि अल्लाह तआला तक्वा (संयम) भएकाहरुको साथमा छ ।

وَاِذَا مَآ اُنْزِلَتْ سُوْرَةٌ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ اَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهٖٓ اِيْمَانًا ۚ فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَزَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّهُمْ يَسْتَبْشِرُوْنَ ﴿١٢٤﴾

(१२४) तथा जब कुनै सूरः अवतरित गरिन्छ त केही (द्वयवादी) भन्दछन् कि यस सूरःले तिमीहरुमध्ये कसको ईमानलाई बृद्धि गरेको छ ?[2] त जुन मानिसहरु ईमान्दार छन्, यस सूरःले उनको ईमानमा प्रगति प्रदान गरेको छ तथा उनी आनन्द मनाईराखेका छन् ।[3]

وَاَمَّا الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا اِلٰى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوْا وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ﴿١٢٥﴾

(१२५) तथा जसका हृदयहरुमा रोग छ, यस सूरःले उनीहरूको मलीनतामा अभिबृद्धिका साथ अरु मलीनतामा बृद्धि गरिदिएको छ तथा उनी कुफ्रको अवस्थामा नै मरे ।[4]

---

[1]अर्थात् काफिरहरुका लागि मुसलमानिहरुका हृदयमा कुनै प्रकारको कोमलता हुनुहुँदैन । कठोरता हुनुपर्छ, जस्तो कि "(أَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ) मा सहाबाहरुका गुणको वर्णन छ । यसैप्रकार सूरः अल्-मायदः, ५४ मा ईमान भएकाहरुका गुण छन् ।" (أذلة على المؤمنين أعزة على الكافرين)

[2]यस सूरःमा पाखण्डीहरुका जुन कर्महरुको वर्णन गरिएको छ, यी आयतहरु उनका परिशिष्ट एवं पूरक हुन् । यसमा भनिंदैछ कि जब उनको अनुपस्थितिमा कुनै सूरः अथवा त्यसको कुनै भाग अवतरित हुन्थ्यो तथा उनको ज्ञानमा कुरा आउँथ्यो, तब उनी उपहास तथा परिहासको रुपमा एक-अर्कासित भन्थे कि यसवाट तिमीहरुमध्ये कसको ईमानमा अधिकता भयो ?

[3]अल्लाह तआलाले भन्नुभयो, जुन पनि सूरः अवतरित हुन्छ त्यसबाट ईमान भएकाहरुको ईमानमा अवश्य अधिकता हुन्छ तथा उनी आफ्ना ईमानको उन्नतिमा प्रसन्न हुन्छन् । यो आयत पनि यसै कुराको प्रमाण हो कि ईमानमा कमी तथा अधिकता हुन्छ जुनप्रकारले मुहद्देसीनको विचार छ ।

[4]रोगसित तात्पर्य द्वयवाद तथा अल्लाहका आयतहरुको विषयमा शंका तथा सन्देह हो । आदेश भयो "तर यो सूरः पाखण्डीहरुको उनका पाखण्ड तथा दुष्टतामा अधिकता गर्दछ तथा उनी आफ्ना कुफ्र तथा मिथ्याचारमा यसप्रकार दृढ हुन्छन् कि उनीहरुलाई तौबाको सौभाग्य हुँदैन तथा कुफ्र (अधर्म) मा नै

(१२६) तथा के उनको आँखाले देख्दैन कि यिनीहरु प्रत्येक वर्ष एक पटक अथवा दुई पटक कुनै न कुनै आपत्तिमा पारिन्छन्, तैपनि न त प्रायश्चित गर्दछन् न शिक्षा ग्रहण गर्दछन् ।[1]

أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

(१२७) तथा जब कुनै सूरः अवतरित गरिन्छ त एक-अर्कालाई हेर्न थाल्छन् कि तिमीलाई कसैले देखि राखेको त छैन अनि मोडिएर हिंड्दिन्छन् ।[2] अल्लाह (तआला) ले उनका हृदयलाई मोडिदिएको छ। यसकारण कि उनीहरु यस्ता मानिसहरू बुझ्दैनन् ।[3]

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُم مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ انصَرَفُوا ۚ صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُم بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

(१२८) तिम्रो पासमा एउटा यस्तो पैगम्बर (ईशदूत) को आगमन भएको छ, जो तिमीमध्येबाटै

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ

उनको अन्त हुन्छ ।" जसरी अल्लाह तआलाले अन्य ठाउँमा आदेश गरेको छ, "हामी कुरआनमा यस्ता कुरा अवतरित गर्दछौं जुन ईमानवालाहरुका लागि स्वास्थ्यवर्धक तथा कृपा हो । तर अल्लाह तआला तिनीबाट अत्याचारीहरुको हानिमा वृद्धि गर्दछ ।" (सूरः बनी इस्राईल-८२) यो जस्तो कि उनको दुर्भाग्यको चरम सीमा हो कि जसबाट मानिसहरुका हृदय मार्गदर्शन पाउँछन् तिनै कुरा उनका अपमान, अनादर, हानि तथा अन्तका कारण बन्दछन् । जुनप्रकारले कुनै पनि व्यक्तिको पाचनक्रिया बिग्रन्छ भने त्यो भोजन जसबाट अन्य मानिसहरु शक्ति तथा स्वाद प्राप्त गर्दछन्, त्यसको रोगमा झन् बिगाड तथा नराम्रोपनाको कारण बन्दछ ।

[1](يُفْتَنُونَ) को अर्थ हो, परीक्षा लिईन्छ । आपत्तिबाट तात्पर्य या त आकाशीय प्रकोप हो । जस्तो अकाल आदि (परन्तु यो टाढा छ) अथवा शारीरिक रोग तथा दुख हुन् अथवा युद्ध हुन् जसमा सम्मिलित हुने अवसरमा उनको परीक्षा हुन्छ ।

[2]अर्थात् उनको उपस्थितिमा सूरः उत्रन्थ्यो जसमा पाखण्डीहरुका दूराचार एवं षड्यन्त्रहरुतिर संकेत हुन्थ्यो तब यो देखेर कि मुसलमान उनलाई देखिराखेको त छैन, चुपचाप हिंडिहाल्थे ।

[3]अर्थात् अल्लाहका आयतहरुमा चिन्तन-मनन तथा विचार नगर्नुका कारण अल्लाह तआलाले उनका हृदयलाई पुण्य तथा भलाईका कार्यहरुबाट बिमुख गरिदिएको छ ।

عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

हुन्,[1] जसलाई तिम्रा हानिका कुरा असहाय लाग्दछन्,[2] जो तिम्रो लाभका लागि बडो इच्छुक रहन्छन्,[3] ईमान भएका लागि अत्यन्तै करुणाकारी कोमल हृदय छन् ।[4]

فَإِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

(१२९) अनि यदि मुख फर्काउन्छन्[5] भने (तपाई) भनिदिनुस् कि मेरो लागि अल्लाह पर्याप्त छ,[6] त्यसको अतिरिक्त कोही सत्य पूज्य छैन । मैले उसै

[1]सूरःको अन्तमा मुसलमानहरुमाथि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रूपमा जुन महान उपकार गरिएको छ त्यसको वर्णन गरिदैछ । उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको प्रथम विशेषता यो वर्णन गरिदैछ कि उनी तिम्रै जातिबाट हुन् अर्थात् पुरुषको रूपमा छन् (उनी दिव्य प्रकाश अथवा अन्य केही होइनन्) जस्तो कि दुर्आस्थाका शिकार मानिसहरु जनतालाई यसप्रकारका कुरामा फँसाउँछन् ।

[2](عنتّ) यस्ता कुराहरु जसबाट मनुष्यलाई दुख होस्, यसमा सांसारिक दुख तथा आख़िरतका यातना दुबै आउँछन् । यस पैग़म्बरलाई तिम्रा हरप्रकारका कठिनाई तथा कष्ट दुखदायी हुन्छन् । यसैकारण उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "म सरल धर्म एकेश्वरबाद प्रदान गरिएर पठाइएका हूँ ।"(मुसनद अहमद भाग-५, पृष्ठ-२६६, भाग-६, पृष्ठ-२३३) एक अन्य हदीसमा भन्नुभएको छ (إِنَّ هذا الدِّينَ يُسرٌ) (सहीह बुख़ारी किताबुल ईमान) यो धर्म सरल छ ।

[3]तिम्रा मार्गदर्शन तथा तिम्रा सांसारिक तथा पारलौकिक लाभको कामना गर्नेहरू हुन् । तिमी नरक़मा जानु प्रिय ठान्दैनन् । यसैले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "म तिमीलाई तिम्रा पिठ्यूँ समाति-समाति तान्दछु तर तिमी म बाट तर्केर स्वयं नै नरकको आगोमा प्रवेश गर्दछौ ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल रिकाक बाबुल इन्तेहाये मिनल मआसी)

[4]उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको चौथो विशेषताको वर्णन गरिएको हो । यी सबै विशेषताहरु उहाँका उच्च व्यवहार तथा नम्र स्वभावको सूचक हो । निःसन्देह उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अत्यन्त सुशील हुनुहुन्छ । सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ।

[5]अर्थात् उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट ल्याइएका धार्मिक नियम तथा शान्ति धर्मबाट ।

[6]जो कुफ्र तथा विमुख हुनेहरुको पाखण्ड तथा षड्यन्त्रबाट मलाई बचाउनेछ ।

وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ

माथि भरोसा गरें तथा त्यो विशाल अर्श (सिंहासन) को मालिक (स्वामी) छ ।[1]

سُوْرَةُ يُوْنُسَ

सूरतु यूनुस-१०

सूरः यूनुस मक्कामा उतारिएको[2] तथा यसका एक सय नौ आयत तथा एघारह रूकुअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ ।

الٓرٰ تِلْكَ اٰيٰتُ الْكِتٰبِ الْحَكِيْمِ ①

(१) अलिफ. लाम. रा. । यो तत्वज्ञानले भरिएको किताबका आयतहरु हुन् ।[3]

اَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا اَنْ اَوْحَيْنَآ

(२) के उनीहरुलाई यस कुराबाट आश्चर्य भयो[4] कि हामीले उनीहरु मध्येबाट एउटा व्यक्तिको पासमा

[1]आदरणीय अबू दरदा भन्नुहुन्छ कि जुन व्यक्ति यो आयत (حسبي الله) प्रातः तथा सयंकाल सात-सात पटक पढ्नेछ, अल्लाह तआला त्यसका चिन्ताहरु (चिन्ता तथा कठिनाई) को लागि पर्याप्त हुनेछ । (सुनन अबू दाऊद संख्या-५०८१)

[2]सूरः यूनुस मक्की हो, परन्तु यसका दुई आयत तथा केही ज्ञाताले तीन आयतहरुलाई मदनी भनेका छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[3](الحكيم) किताब अर्थात् कुरआन मजीदको विशेषण हो । यसको एउटा त त्यही अर्थ हो जुन अनुवादमा प्रयोग गरिएको छ । यसका अन्य पनि कैयन् अर्थ गरिएका छन् । जस्तो (المحكم) अर्थात् हलाल तथा हराम एवं नियम तथा आदेशमा दृढ छ । (حكيم) को अर्थ (حاكم) (अधिकारी) सित, अर्थात् मतभेदमा मानिसहरुका बीच निर्णय गर्ने किताब (सूरः अल-बकरः-२३) (حكيم) को अर्थ (محكوم فيه) अर्थात् अल्लाह तआलाले यसमा न्यायका साथ निर्णय गरेको छ ।

[4]प्रश्न आश्चर्यलाई नकार्नको लागि छ, जसमा निन्दाको भाव पनि सम्मिलित छ । अर्थात यस कुरामा आश्चर्य हुनुहुँदैन कि अल्लाह तआलाले मनुष्यहरुबाट नै एक व्यक्तिलाई आदेश (प्रकाशना) तथा रिसालतको लागि रोज्यो, किनभने उनी आफ्नो सहजाति हुनुका कारण त्यो उचित अर्थहरुमा उनको मार्गदर्शन गर्न सक्दछ । यदि त्यो कुनै अन्य जाति मध्येबाट भएको भए फरिश्ता अथवा जिन्न हुन्थ्यो तथा दुबै परिस्थितिहरुमा रिसालत (सन्देश पुर्याउने) को मूल उद्देश्य समाप्त हुने थियो । यसकारण कि मानिस उससित सम्बन्ध राख्नुको सट्टा भयका

وَحी (प्रकाशना) पठायौं कि सबै मानव गणलाई सचेत गरिदेउ तथा जसले ईमान स्थापित गरे, उनलाई यो शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् कि उनको प्रभुको पासमा उनलाई पूरा प्रतिफल एवं सम्मान प्राप्त हुनेछ[1] । काफ़िरहरुले भने यो व्यक्ति निःसन्देह स्पष्ट जादूगर (तान्त्रिक) हो ।[2]

إِلَىٰ رَجُلٍ مِّنْهُمْ أَنْ أَنذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِندَ رَبِّهِمْ ۗ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ مُّبِينٌ ②

(३). निःसन्देह तिम्रो पोषक नै हो जसले छः दिनमा आकाशहरु तथा धर्तीलाई सृष्टि गऱ्यो अनि अर्शमा स्थिर भयो ।[3] त्यो प्रत्येक कामको प्रयोजन गर्दछ ।[4] उसको आज्ञा बिना उसको निकट कोही सिफारिश गर्न सक्दैन,[5] यस्तो अल्लाह तिम्रा

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۖ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ۖ مَا مِن شَفِيعٍ إِلَّا مِن بَعْدِ إِذْنِهِ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ ۚ

आभास गर्दथे । दोस्रो यिनका लागि उसलाई देख्नु पनि सम्भव हुँदैनथ्यो । तथा यदि हामीले कुनै जिन्न अथवा फरिश्तालाई मनुष्यको शरीरमा पठाइदिएको भए त त्यही आरोप हुन्थ्यो कि यो त हामी जस्तै मनुष्य हो । यसकारण यिनका यस आश्चर्यमा कुनै सार्थकता छैन ।

[1]﴿قَدَمَ صِدْقٍ﴾ को अर्थ उच्च पद, राम्रो प्रतिफल तथा पुण्यको कार्य हो, जुन एउटा ईमान हुनेले अगाडी पठाउँछ ।

[2]काफ़िरहरुलाई जब नकार्नको निम्ति कुनै अन्य कुरा बुद्धिमा आउदैनथ्यो त यो भनेर भागिहाल्थे कि यो त जादूगर हो । (نعوذ بالله)

[3]यसको व्याख्याको लागि हेर्नुस् सूरः अल-आराफ आयत संख्या ५४ को व्याख्या ।

[4]अर्थात आकाश तथा धर्तीको सृष्टि गरी उसले त्यसलाई त्यसै छाडिदिएन, बरु सारा सृष्टिको नियन्त्रण एवं सञ्चालन यसप्रकार गरिराखेको छ कि कहिले कसैको आपसमा टकराव भएन, प्रत्येक वस्तु उसको निर्देशानुसार आ-आफ्नो काममा ब्यस्त छ ।

[5]मूर्तिपूजक तथा काफ़िर जुन मूलरूपमा सम्बोधित थिए, उनको विश्वास थियो कि यी मूर्तिहरु जसको उनीहरु पूजा गर्दथे, अल्लाहका समक्ष उनको सिफारिश गर्नेछन् तथा उनलाई अल्लाहको यातनाबाट मुक्त गराइदिने छन् । अल्लाह तआलाले आदेश गऱ्यो, त्यहाँ अल्लाहको आज्ञा बिना कसैलाई सिफारिश गर्नुको अनुमति हुनेछैन, तथा यो आज्ञा पनि उनीहरुका लागि हुनेछ

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ③

स्वामी छ, त तिमी उसको पूजा गर ।[1] के तिमी तैपनि शिक्षा ग्रहण गर्दैनौं ।

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا ۖ وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا ۚ إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ④

(४) तिमी सबैलाई अल्लाहकै पासमा जानुछ, अल्लाहले साँचो वाचा गरेको छ । नि:सन्देह त्यही प्रथम पटक सृष्टि गर्दछ अनि त्यही पुन: सृष्टि गर्नेछ ताकि यस्ता व्यक्तिहरुलाई जसले ईमान स्थापित गरे तथा पुण्यका काम गरे, उनीहरूलाई न्यायका साथ प्रतिफल देओस् तथा जुन व्यक्तिहरुले कुफ्र गरे उनको लागि उम्लिराखेको पानी पिउनका लागि दिइनेछ तथा उनका कुफ्रका कारण कष्टदायी यातना हुनेछ ।[2]

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ

(५) त्यो (अल्लाह तआला) यस्तो छ जसले सूर्यलाई प्रकाशमान बनायो तथा चन्द्रमालाई ज्योतिर्मय बनायो ।[3] तथा त्यसको लागि स्थान

जसलाई अल्लाह तआला प्रिय ठान्नेछ । (﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ﴾) (सूर: अल-अम्बिया-२८) (لا تغنى شفاعتهم شيئا إلا من بعد أن يأذن الله لمن يشآء و يرضى) (सूर: अल-नज्म-२६)

[1]अर्थात् यस्तो अल्लाह जो सृष्टिको स्रष्टा पनि छ तथा त्यसको नियोजक तथा सञ्चालक पनि, त्यसको अतिरिक्त सबै अधिकारहरुको पूर्ण मालिक छ, त्यही यस योग्य छ कि उसको इबादत (आराधना) गरियोस् ।

[2]यस आयतमा प्रलयको आगमन, अल्लाहका समक्ष सबै एकत्रित हुने, प्रतिफल तथा सजायको वर्णन छ । यो विषय कुर्आन करीममा विभिन्न शैलीमा विभिन्न स्थानमा वर्णन भएको छ ।

[3](ضياء) को समार्थी (ضوء) छ । सबंध्य यहाँ लोप छ । (ذات ضياء و القمر ذانور) सूर्यलाई चम्किने तथा चन्द्रमालाई प्रकाश भएको बनायो । अथवा उनलाई अतिश्योक्तिमा आधारित गरियोस् जस्तो कि यी स्वयं प्रकाश एवं कान्ति हुन् । आकाश तथा धर्तीको सृष्टि तथा उनी नियोजित हुनुको वर्णन पश्चात उदाहरण स्वरूप केही अन्य वस्तुहरुको वर्णन गरिंदैछ, जसको सम्बन्ध सृष्टि उनी नियोजनसित छ, जसमा सूर्य तथा चन्द्रमाको महत्वपूर्ण स्थान छ । सूर्यको गर्मी, ताप तथा त्यसको प्रकाश कति आवश्यक छ,

لِتَعْلَمُوْا عَدَدَ السِّنِيْنَ وَالْحِسَابَ ؕ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ذٰلِكَ اِلَّا بِالْحَقِّ ۚ يُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

(गन्तब्य) निर्धारित गऱ्यो ताकि तिमी वर्षहरुको गणना गर्न सक तथा गणना (हिसाब) लाई जान ।[1] अल्लाह तआलाले यी सबै कुरा ब्यर्थ मा सृष्टि गरेन । त्यसले यो प्रमाण उनीहरुलाई स्पष्ट भनिराखेको छ जो बुद्धि भएका छन् ।

اِنَّ فِي اخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَّقُوْنَ ۝

(६) निःसन्देह रात-दिनका एक-अर्काको पछाडी आउनमा तथा अल्लाह तआलाले आकाश तथा धर्तीमा जे-जति पैदा गरेको छ, ती सबैमा उनीहरुका लागि प्रमाण छन् जो अल्लाहसित तर्सन्छन् ।

आवश्यक छ, त्यसलाई हरेक बुद्धि भएको व्यक्ति जान्दछ । यसैप्रकार चन्द्रमाको प्रकाशबाट जुन आनन्द तथा लाभ छ, त्यसलाई वर्णन गर्नुको आवश्यकता छैन । वैज्ञानिकहरुको विचार छ कि सूर्यको प्रकाश स्वयं उसको हो तथा चन्द्रमाको प्रकाश अरुबाट हो, अर्थात सूर्यबाट प्राप्त छ । (फ़तहुल क़दीर)

[1]अर्थात् हामीले चन्द्रमाको गन्तव्य निर्धारित गरिदिएका छौं । यी स्थानहरुबाट तात्पर्य त्यो दूरी हो जुन त्यो एक रात तथा एक दिनमा आफ्नो निर्धारित गतिका साथ पूरा गर्दछ । यी २८ गन्तव्य छन् । प्रत्येक रात एउटा स्थानमा पुग्दछ, जसमा कुनै त्रुटि हुँदैन । पहिलो अवस्थामा त्यो क्षीण तथा पातलो देखिन्छ, अनि निरन्तर ठूलो हुँदैजान्छ, यहाँसम्मकि चौधौं रात्रि अथवा चौधौं अवस्थामा पूर्ण चन्द्रमा हुन्छ । यसको पश्चात पुनः त्यो खुम्चन थाल्छ तथा पातलो हुन्छ । यहाँसम्मकि अन्त्यमा एउटा अथवा दुई रात्रि गुप्त रहन्छ । तथा पुनः सोम बनेर उदित हुन्छ । यसको यो लाभ भनिएको छ ताकि तिमी वर्षहरुको गणना तथा हिसाब जान्न सक । अर्थात् चन्द्रमाका यी स्थितिहरु तथा हिसाब गर्नमा सुविधा हुन्छ । अर्थात् वर्ष बन्दछन्, जसबाट तिमीलाई हरेक कुरोको हिसाब गर्नमा सुविधा हुन्छ । अर्थात् वर्ष बाह्र महिनाको तथा महीना २९ अथवा ३० दिनको । एक दिन चौबीस घण्टा अर्थात् रात्रि र दिनको जुन बराबर दिन रातमा बाह्र-बाह्र घण्टा तथा जाडो र गर्मीमा क्षीण तथा ठूला हुन्छन् । यसका अतिरिक्त सांसारिक लाभ तथा ब्यापार नै यी अवस्थाहरुसित सम्बन्धित छैनन् । धार्मिक लाभ पनि यसबाट प्राप्त हुन्छन् । यसै चन्द्रोदयबाट हज़, रमज़ानका ब्रतहरु, सम्मानित महिना तथा अन्य इबादतहरु (उपासना) को निर्धारण हुन्छ, जसको प्रायोजन मोमिनले गर्दछ ।

(७) जुन मानिसहरुलाई हाम्रो पासमा आउने कुराको विश्वास छैन, तथा उनी सांसारिक जीवनमा प्रसन्न भएका छन् तथा त्यसमा मन लगाएर बसेछन् तथा जुन मानिसहरु हाम्रा आयतहरुबाट विमुख छन् ।

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ⑦

(८) यस्ता मानिसहरुको ठेगाना (स्थान), उनका कर्महरुका कारण, नरक छ ।

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑧

(९) निःसन्देह जुन मानिसहरुले ईमान स्थापित तथा पुण्य कार्य गरे उनको पालनकर्ताले उनलाई निष्ठावान भएका कारण (उनको लक्ष्यसम्म) पुऱ्याइदिनेछ,[1] सुखका बगैंचाहरुमा जसमा नहरहरु बगिराखेका हुनेछन् ।

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ⑨

(१०) त्यहाँ उनीहरूका मुखबाट यो कुरा निस्कने छ "सुब्हानल्लाह"[2] तथा उनको आपसी सलाम (अभिवादन) यो हुनेछ "अस्सलामु अलैकुम"[3]

دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ۚ وَآخِرُ

[1]यसको एउटा अन्य अनुवाद यो गरिएको छ कि संसारमा ईमानका कारण प्रलयका दिन अल्लाह तआला उनको लागि पुल सिरातबाट गुज्रन (तर्न) सरल गरिदिनेछ, केही जानकारहरूका निकट यो अल्लाह तआलाबाट सहायता प्राप्त गर्नको लागि छ तथा अनुवाद यो हुनेछ कि अल्लाह तआला प्रलयका दिन उनका निम्ति एउटा दिव्य ज्योति उपलब्ध गर्नेछ जसको प्रकाशमा उनीहरु हिंड्नेछन् जस्तो कि सूरः हदीदमा यस वारे वर्णन छ ।

[2]अर्थात स्वर्गमा जानेहरू प्रत्येक क्षण अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसामा लीन हुनेछन् । जस्तो हदीसमा वर्णित छ : "स्वर्गका निवासीहरुका मुखबाट अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसा यसप्रकार निस्कने छ, जुनप्रकार साँस निस्कन्छ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नः व सिफ़ति नईमेहा, बाबुन फी सिफ़ातिल जन्नः व अहलेहा व तस्बीहेहिम फ़ीहा बुकरतन व अशीया) अर्थात जुनप्रकार निरन्तर श्वास भित्र आउँछ तथा बाहिर गईरहन्छ, यसैप्रकार स्वर्गवासीका मुखमा बिना कुनै प्रयोजन अल्लाहका महिमा तथा प्रशंसाका गुणगान रहनेछन् ।

[3]अर्थात एक-अर्कालाई यसप्रकार सलाम गर्नेछन्, यसैप्रकार फरिश्ताहरुले पनि उनलाई सलाम गर्नेछन् ।

دَعْوٰىهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝١٠

तथा उनीहरूको अन्तिम कुरा यो हुनेछ कि सम्पूर्ण प्रशंसाहरु अल्लाहकै लागि हुन्, जो सम्पूर्ण जगतको पालनकर्ता हो ।

وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ اِلَيْهِمْ اَجَلُهُمْ ۗ فَنَذَرُ الَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ لِقَآءَنَا فِيْ طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُوْنَ ۝١١

(११) तथा यदि अल्लाहले मानिसहरुलाई तुरुन्त हानि पुऱ्याइदिएको भए जस्तो कि मानिसहरु तुरुन्त लाभ चाहन्छन्, त उनको वचन अघिनै पूरा भइसकेको हुन्थ्यो ।[1] तसर्थ हामी ती मानिसहरुलाई जसलाई हाम्रो पासमा आउने कुराको विश्वास छैन, तिनका अवस्थामा छाडिदिन्छौं ताकि उनीहरु आफ्नो उद्दण्डतामा भौंतारिरहून् ।

وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْۢبِهٖٓ اَوْ قَاعِدًا اَوْ قَآىِٕمًا ۚ فَلَمَّا

(१२) तथा जब मनुष्यलाई कुनै कष्ट पुग्दछ, त हामीलाई पुकार्दछ । पल्टेको भएपनि, बसेको अवस्थामा पनि, उभिदा पनि । अनि जब हामी त्यसको कष्ट

[1]यसको एउटा अर्थ यो हो कि जुनप्रकार मनुष्य पुण्यलाई प्राप्त गर्नमा शीघ्रता गर्दछ, त्यसैप्रकार अशुभ (यातना) लाई प्राप्त गर्नमा पनि शीघ्रता गर्दछ, अल्लाहका पैगम्वरहरु (ईशदूत) सित भन्दछ यदि तिमी साँचो हौ भने त्यो यातना लिएर आउ जसवाट तिमी तर्साउँछौ । अल्लाह तआला भन्दछ कि यदि उनको यस मागका अनुसार हामीले शीघ्र यातना पठाइदिएको भए त धेरै अघि यिनीहरु मृत्यु तथा विनाशको स्वाद चाखिसकेका हुन्थे तर हामी उनलाई समय दिएर पूर्ण अवसर प्रदान गर्दछौं । दोस्रो अर्थ यो हो कि जुनप्रकार मनुष्य आफ्नो लागि पुण्य तथा भलाईका लागि प्रार्थनाहरु गर्दछ, जसलाई हामी स्वीकार गर्दछौं । यसैप्रकार जब मनुष्य क्रोध अथवा कष्टमा हुन्छ, त आफ्नो लागि तथा आफ्नो सन्तान आदिको लागि शापको प्रार्थना गर्दछ, जसलाई हामी यसकारण वास्ता गर्दैनौं कि यो मुखले विनाश माँगिर खेको छ, तर हृदयमा उसको यस्तो विचार छैन तर पछि हामी मनुष्यको शापको मागका अनुसार उनलाई तुरुन्त विनाशमा पारिदेऔं भने, शीघ्र नै यिनीहरु मृत्युको स्वाद चाख्छन्, यसकारण हदीसमा वर्णन छः "तिमी आफ्नो सन्तानका लागि तथा आफ्ना माल व्यापारका लागि अपशब्द ननिकाल्ने गर, कहीं यस्तो नहोस् कि तिम्रा अपशब्द त्यस क्षणलाई प्राप्त गरिहालून्, जसबेला अल्लाहको तर्फबाट प्रार्थनाहरु स्वीकार गरिन्छन्, अतः त्यसले तिम्रा अपशब्दलाई स्वीकार गरोस् ।" (सुनन अबी दाऊद किताबुल वित्र, बाबुन नहये अन यदअऊल इन्सान अला अहलेही व मालेही, तथा मुस्लिम किताबुल जुहद, फी हदीस जाबिर अत-तवील)

كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَن لَّمْ يَدْعُنَآ إِلَىٰ ضُرٍّ مَّسَّهُ كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑫

निवारण गरिदिन्छौं, त त्यो यस्तो हुन्छ कि मानौं उसले आफ्नो कष्टका लागि जुन उसलाई पुगेको थियो, कहिल्यै हामीलाई पुकारेकै थिएन ।[1] यी सीमा उल्लघंन गर्नेहरुको कर्मलाई उनको लागि उसैप्रकार प्रिय प्रतीत हुने बनाइदिइको छ ।[2]

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ⑬

(१३) तथा हामीले तिमीभन्दा पूर्व यस्ता धेरै गिरोहहरुलाई नष्ट गरिदियौं, जब उनीहरुले अत्याचार गरे, यद्यपि उनको पासमा उनका पैग़म्बर पनि निशानीहरु लिएर आए तर तिनीहरु यस्ता थिएनन् कि ईमान ल्याउँथे ? हामी

[1]यो मनुष्यको त्यस अवस्थाको वर्णन हो, जुन मनुष्यको बहुमतका क्रियाकलाप हो । वरु धेरैजसो अल्लाहलाई मान्नेहरू पनि यस आलस्यको कार्य सामान्य रूपले गर्दछन् कि दुखका समय अत्याधिक अल्लाह-अल्लाह भइरहेको छ, प्रार्थनाहरु गरिदैछन्, तौवा तथा क्षमा-याचनाको प्रयोजन भइरहेको छ । परन्तु जब अल्लाह तआला दुखको त्यो कठोर समय समाप्त गरिदिन्छ, त पछि अल्लाहको दरबारमा विनय एवं प्रार्थनाबाट पनि अन्जान हुन खोज्दछन् तथा अल्लाहले उनका प्रार्थनाहरुलाई स्वीकार गरी जुन कठिनाईहरुबाट स्वतन्त्रता दिलायो त्यसमा अल्लाहप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्नुको पनि सौभाग्य उनलाई हुँदैन ।

[2]यो कर्महरुको शोभा, परीक्षा एवं अवसरको अनुरुप अल्लाहको तर्फबाट पनि हुनसक्छ, शंकाहरुद्वारा शैतानको तर्फबाट पनि हुनसक्दछ तथा मनुष्यको त्यस इन्द्रियको तर्फबाट पनि हुनसक्छ, जुन मनुष्यलाई नराम्रो कामको लागि तैयार गर्दछ ।

﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ﴾ (सूरः यूसुफ-५३) तैपनि यसका शिकार ती नै हुन्छन् जो सीमा उल्लघंन गर्दछन् । यहाँ अर्थ यो भयो कि उनका लागि प्रार्थनाबाट विमुख हुनु, अल्लाहप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्नुमा आलस्य तथा इच्छा तथा इन्द्रियहरुका साथ कर्म सुशोभित गरिदिइएको छ । (फ़तहुल क़दीर)

अपराधीहरुलाई यस्तै प्रकारका दण्ड गर्दछौं ।[1]

ثُمَّ جَعَلْنَٰكُمْ خَلَٰٓئِفَ فِى ٱلْأَرْضِ مِنۢ بَعْدِهِمْ لِنَنظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

(१४) अनि उनका पश्चात हामीले संसारमा उनको स्थानमा तिमीलाई बसायौं,[2] ताकि हामीले हेरौं तिमी कस्तो कर्म गर्दछौं ?

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَاتُنَا بَيِّنَٰتٍ ۙ قَالَ ٱلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَآءَنَا ٱئْتِ بِقُرْءَانٍ غَيْرِ هَٰذَآ أَوْ بَدِّلْهُ ۚ قُلْ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أُبَدِّلَهُۥ مِن تِلْقَآئِ نَفْسِىٓ ۖ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰٓ إِلَىَّ ۖ إِنِّىٓ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّى عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

(१५) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा आयतहरु पढिन्छन्[3] जुन बिल्कुल स्पष्ट छन्, त यी मानिसहरु जसलाई हाम्रो पासमा आउने कुरोको विश्वास छैन, यस्तो भन्दछन् कि यसको अतिरिक्त अन्य कुर्आन ल्याउनुस[4] अथवा यसमा केही परिवर्तन गरिदिनुस, (तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यो भनिदिनुस् कि मलाई यो अधिकार छैन कि आफ्नो तर्फबाट त्यसमा परिवर्तन गरू,[5] म त त्यसैको पालना गर्नेछु जुन मेरो पासमा वह्यी (प्रकाशना) द्वारा आएको छ । यदि म आफ्नो प्रभुको

[1]यो मक्काका काफिरहरुलाई चेतावनी हो कि पूर्वका समुदायहरु जस्तै तिमीले पनि विनाशको सामना गर्नुपर्ने हुनसक्छ ।

[2](خلائف) बहुवचन हो (خليفة) को । यसको अर्थ हो, जुन विगत समुदायहरुको स्थान लिन्छ अथवा एउटा समुदाय जुन अर्काको स्थान लिन्छ ।

[3]अर्थात् जुन अल्लाह पूज्य तथा एक हुनुको प्रमाण हो ।

[4]अर्थ यो हो कि या त यस पवित्र कुर्आनको स्थानमा अर्को ल्याउनुस् अथवा यसमा हाम्रो इच्छा अनुसार परिवर्तन गर्नुस् ।

[5]अर्थात् मबाट दुबै कुरा सम्भव छैन, किनभने मलाई यसमा कुनै प्रकारको परिवर्तनको पनि शक्ति छैन ।

अवज्ञा गरें भने म एउटा ठूलो दिनको यातनाबाट तर्सन्छु ।[1]

قُلْ لَّوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا تَلَوْتُهٗ عَلَيْكُمْ وَلَآ اَدْرٰىكُمْ بِهٖ ۖ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيْكُمْ عُمُرًا مِّنْ قَبْلِهٖ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٦﴾

(१६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि यदि अल्लाहले चाहेको भए न त म तिमीलाई त्यो पढेर सुनाउँथें तथा न अल्लाह (तआला) तिमीलाई त्यसको सूचना दिन्थ्यौ,[2] किनभने यसभन्दा पूर्व त म एक दीर्घ आयुसम्म तिमी बीच रहिसकेको छु । अनि के तिमी बुझ्दैनौ ?[3]

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِهٖ ؕ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿١٧﴾

(१७) तसर्थ त्यसभन्दा अधिक अत्याचारी को होला जो अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गर्दछ अथवा उसका आयतहरुलाई झूठो भन्दछ, निश्चय यस्ता अपराधी कहिले सफल हुने छैनन् ।

وَيَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ

(१८) तथा यी मानिसहरु अल्लाहलाई छोडे[4] यस्ता कुराको पूजा गर्दछन् जुन उनलाइ

[1]यहाँ त्यसमाथि अधिक जोड दिइएको छ । म त मात्र उसैको अनुयायी हूँ जुन अल्लाहको तर्फबाट ममाथि अवतरित गरिएको छ । यसमा कुनै प्रकारको कमी अथवा वृद्धि म गर्दछु भने त्यस महान दिनको यातनाबाट म सुरक्षित रहन सक्दिन ।

[2]अर्थात् सम्पूर्ण कुरा अल्लाहको इच्छामा आधारित छ, त्यसले चाहेको भए म पढेर सुनाउँथें, न तिमीलाई यसको कुनै सूचना हुन्थ्यो । केही ज्ञाताहरूले यसको अर्थ यो गरेका छन् कि मेरो मुखबाट तिमीलाई यस कुर्आनको विषयमा केही भन्दैनथ्यो ।

[3]तथा तिमी पनि जान्दछौ कि नबूवतको घोषणाभन्दा पूर्व तिमीहरुसँग ४० वर्ष मैले व्यतीत गरेको छु । के मैले कुनै गुरुबाट केही सिके ? यसैप्रकार तिमी मेरो साँचो हुने कुरो तथा माललाई सुरक्षित राख्ने मानिस ठान्दै आएका छौ । के यो सम्भव छ कि म अल्लाहबारे झूठा कुरा भन्न प्रारम्भ गरुँ ? यो दुबै कुराको यो अर्थ हो कि यो कुर्आन अल्लाहबाट नै अवतरित गरिएको हो, न मैले कसैबाट सुनें अथवा सिकेर यसलाई वर्णन गरेको छु तथा न यसै झूठ यसलाई अल्लाहसित सम्बन्धित गरेको छु ।

[4]अर्थात् अल्लाहको उपासनाको सीमा उल्लघंन गरी न कि अल्लाहको इबादतलाई त्यागेर । किनभने मूर्तिपूजक अल्लाहको पनि इबादत गर्दथे तथा अन्यको पनि ।

مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ ۚ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾

न हानि पुऱ्याउन सक्दछन् तथा न उनलाई लाभ पुऱ्याउन सक्दछन् ।[१] तथा भन्दछन् कि यिनी अल्लाहका समक्ष हाम्रा सिफारिश गर्नेहरू हुन् ।[२] (तपाईं) भनिदिनुस् कि के तिमी अल्लाहलाई यस्तो विषयको सूचना दिन्छौ, जसलाई त्यो जान्दैन, आकाशहरु तथा धर्तीमा ।[३] त्यो महिमावान छ र त्यसको उच्चताको प्रतिकूल छ त्यो शिर्क (अनेकेश्वरवाद) जुन उनीहरू गरिरहेछन् ।[४]

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ

(१९) तथा सबै मानिसहरु एउटै उम्मत (समुदाय-धर्म) का थिए, अनि उनीहरुले मतभेद उत्पन्न गरे ।[५] तथा यदि एउटा कुरा नभएको भए, जुन तपाईंको प्रभुको

[१]जबकि पूजनीयको गरिमा यो हुन्छ कि त्यो आफ्ना आज्ञाकारीहरुलाई प्रतिफल तथा अवज्ञाकारीहरुलाई दण्ड दिनमा समर्थ होस् ।

[२]अर्थात् उनको सिफारिशले अल्लाह हाम्रा आवश्यकताहरुलाई पूरा गरिदिन्छ । हाम्रा विग्रेका कुरालाई बनाइदिन्छ अथवा हाम्रा शत्रुको बनेका कुरालाई विगारिदिन्छ । अर्थात् मूर्तिपूजक पनि अल्लाहका अतिरिक्त जसको पूजा गर्दथे उनलाई लाभ हानिमा पूर्णरुपले निश्चित ठान्दैनथे । बरु आफ्नो तथा अल्लाहका बीच माध्यम तथा सिफारिश गर्नेहरू ठान्दथे ।

[३]अर्थात् अल्लाहलाई त यस कुराको ज्ञान छैन कि उसको कोही साझेदार पनि छ अथवा उसको दरबारमा सिफारिश गर्नेहरू पनि हुनेछन् ? यसप्रकार यी मूर्तिपूजक अल्लाहलाई सूचना दिन्छन् कि तिमीलाई यद्यपि सूचना छैन, परन्तु हामी तिमीलाई भन्दछौं कि तिम्रा साझेदार पनि छन् र सिफारिश गर्नेहरू पनि छन्, जो आफ्ना श्रद्धालुहरुको सिफारिस गर्नेछन् ।

[४]अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि मूर्तिपूजकहरुको यो कुरो निराधार छ, अल्लाह तआला यी सबै कुराहरुबाट पवित्र छ ।

[५]अर्थात् यो शिर्क (अनेकेश्वरवाद) मानिसहरुको आफ्नो उपज हो अन्यथा पहिला यसको कुनै अस्तित्व थिएन । सबै मानिसहरु एउटै धर्म तथा एउटा मार्गमा थिए, जुन इस्लाम हो जसमा एकेश्वरवादलाई मूल स्थान प्राप्त छ । आदरणीय नूहसम्म यसै मार्ग, एकेश्वरवादमा हिंडिरहे । अनि उनीहरुमा मतभेद भयो तथा केही मानिसहरुले अल्लाहसित अन्यलाई पनि देवता, चिन्ताकारक तथा कष्टनिवारक ठान्न प्रारम्भ गर ।

مِنْ رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيْمَا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿١٩﴾

तर्फबाट निर्धारित गरिसकिएको छ, त जुन कुरामा यिनीहरु मतभेद गरिराखेका छन्, तिनको पूर्णरुपमा निर्णय भइसकेको हुन्थ्यो ।[१]

وَيَقُوْلُوْنَ لَوْلَآ اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ۚ فَقُلْ اِنَّمَا الْغَيْبُ لِلّٰهِ فَانْتَظِرُوْا ۚ اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा यिनीहरु यो भन्दछन् कि उनीहरूमाथि कुनै चमत्कार किन अवतरित भएन ?[२] (तसर्थ तपाईं) भनिदिनुस् कि परोक्षको ज्ञान मात्र अल्लाहलाई छ,[३] त तिमी पनि प्रतिक्षामा रह म पनि तिमीसित प्रतीक्षामा छु ।

وَاِذَآ اَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْۢ بَعْدِ ضَرَّآءَ مَسَّتْهُمْ اِذَا لَهُمْ مَّكْرٌ

(२१) तथा जब हामी मानिसहरुलाई दुख पुऱ्याए पश्चात सुखको स्वाद चखाउँछौं,[४] त उनीहरूले तुरुन्त हाम्रा आयतहरुका विषयमा धूर्तता गर्न

[१]अर्थात् यदि अल्लाहको निर्णय यो नभएको भए कि सबै कुरा भन्नुभन्दा पूर्व कसैलाई यातना दिनु छैन, त्यसैप्रकार उसले सृष्टिका लागि पनि एक निर्धारित समयको निर्धारण नगरेको भए त निःसन्देह उनका बीच मतभेदको निर्णय तथा ईमान भएकाहरुलाई आज्ञाकारी तथा काफ़िरहरुलाई यातना तथा कष्टमा लिप्त गरिसकेको हुन्थ्यो ।

[२]यसबाट तात्पर्य कुनै ठूलो खुल्ला चमत्कार हो । जस्तै समूदको समुदायका लागि उँटनीको प्रकट हुनु । उनका लागि सफ़ पर्वतलाई स्वर्णको अथवा मक्काका पर्वतहरुलाई समाप्त गरी उनका ठाउँमा नहरहरु तथा बगैंचा बनाउनुको अथवा अन्य यसप्रकारको कुनै चमत्कार प्रकट गरी देखाइयोस् ।

[३]अर्थात् यदि अल्लाह तआलाले चाहेको अवस्थामा उनका इच्छाहरुका अनुसार चमत्कार प्रदर्शित गर्न सक्दछ । तर त्यसको पश्चात पनि यदि उनीहरु विश्वास गरेनन् भने अल्लाहको नियम यो छ कि यस्ता समुदायलाई तुरुन्त समाप्त गरिदिन्छ । यसकारण यस कुराको ज्ञान मात्र उसैलाई छ कि कुनै समुदायका लागि त्यसका इच्छाहरुका अनुसार चमत्कार प्रदर्शन गर्नु, त्यसको पक्षमा राम्रो छ अथवा छैन ? तथा त्यसैप्रकार यसको पनि ज्ञान मात्र उसैलाई छ कि उनका इच्छित चमत्कार यदि उनलाई देखाइएनन् भने उनीहरुलाई कति समय दिइनेछ ? यसैकारण अगाडी भनियो कि तिमी पनि प्रतिक्षा गर, म पनि तिमीसँग प्रतीक्षा गर्ने मध्येबाट हूँ ।

[४]दुखको पश्चात सुखको अर्थ हो, निर्धनता, सुख्खा तथा दुख एवं आपत्तिको पश्चात जीविकाको बाहुल्य, जीवन हेतु सामग्रीको अधिकता आदि ।

فِيٓ اٰيَاتِنَا ۚ قُلِ اللّٰهُ اَسْرَعُ مَكْرًا ۚ اِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُوْنَ مَا تَمْكُرُوْنَ ﴿٢١﴾

थाल्छन् ।[1] (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाह प्रयोजनमा तिमीभन्दा अति तीव्र छ ।[2] निःसन्देह हाम्रा फरिश्ताहरु तिम्रा छलकपटलाई लेखिराखेका छन् ।

هُوَ الَّذِيْ يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ حَتّٰٓى اِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ ۚ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيْحٍ طَيِّبَةٍ وَّفَرِحُوْا بِهَا جَآءَتْهَا رِيْحٌ عَاصِفٌ وَّجَآءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَّظَنُّوْٓا اَنَّهُمْ اُحِيْطَ بِهِمْ ۙ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ ۚ

(२२) त्यो (अल्लाह) यस्तो छ, जसले तिमीलाई जल तथा थलमा यात्रा गराउँछ ।[3] यहाँसम्मकि जब तिमी डुङ्गामा हुन्छौ, तथा ती डुङ्गाहरु मानिसहरुलाई अनूकुल वायुद्वारा लिएर तैरन्छन् तथा उनीहरु तिनीसित प्रफुल्ल हुन्छन्, अनि तिनीहरू तिर एउटा प्रचण्ड वायुको हुरी आउँछ तथा प्रत्येक दिशाबाट तरङ्गहरु उर्लन्छन् तथा उनीहरु ठान्छन् कि (नराम्रोमा) आइ घेरिए,[4] (त्यस समय)

---

[1]यसको अर्थ यो हो कि उनीहरु हाम्रा यी प्रदानहरुको सम्मान गर्दैनन् तथा त्यसका लागि अल्लाहप्रति कृतज्ञ हुँदैनन् बरु कुफ्र तथा शिर्क गर्न थाल्छन् अर्थात् यो उनको त्यो नराम्रो उपाय हो जसलाई अल्लाहका प्रदानहरुको तुलनामा अपनाउँछन् ।

[2]अर्थात् अल्लाहको उपाय यसभन्दा कैयन् अधिक तीव्र छ, जुन उनीहरु अपनाउँछन् । तथा त्यो यो हो कि त्यो उनलाई समात्नुको सामर्थ्य राख्दछ, त्यो जब चाहन्छ उनलाई तुरुन्त पकड्न सक्छ, तुरुन्तै पनि तथा त्यसको उपाय ढीलोको छ त पछि पनि । मकर (مكر) अरबी भाषामा उपाय तथा कूटनीतिलाई भन्दछन्, जुन राम्रो पनि हुन सक्दछ, नराम्रो पनि । यहाँ अल्लाहको दण्ड तथा पकडलाई मकर (مكر) भनिएको छ ।

[3](يسيركم) त्यो तिमीलाई डुलाउँछ अथवा हिंड्ने-डुल्ने कुराको सामर्थ्य प्रदान गर्दछ । "थलमा अर्थात् उसले तिमीलाई खुट्टा दियो, जसबाट तिमी हिंड्छौ । सवारीहरु उपलब्ध गऱ्यो, जसमा सवार भई टाढा स्थानको यात्रा गर्दछौ । तथा "जलमा" अर्थात् अल्लाह (तआला) ले तिमीलाई डुङ्गाहरु तथा जहाज बनाउनुको गुण तथा बुद्धि प्रदान गऱ्यो, तिमीले उनलाई निर्मित गऱ्यौ तथा उनीद्वारा समुद्रमा टाढासम्म यात्रा गर्दछौ ।

[4](أحيط بهم) को अर्थ हो, जुनप्रकारले शत्रु कुनै समुदाय अथवा नगरको घेरा अर्थात् नाकाबन्दी गर्दछ तथा उनी शत्रुको दया एवं कृपामा हुन्छन्, त्यसैप्रकार जब उनी तीव्र वायुका प्रहार तथा भूमरीमा घेरिन्छन् तथा मृत्यु उनका समक्ष नृत्य गरिराखेको हुन्छ ।

सबै शुद्ध विश्वास तथा आस्थाका साथ अल्लाहलाई नै पुकार्दछन्[1] कि यदि तिमी यसबाट बचाइदिन्छौ भने हामी अवश्य (तिम्रो) कृतज्ञ बन्नेछौं ।

لَئِنۡ أَنجَيۡتَنَا مِنۡ هَٰذِهِۦ لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ٢٢

[1]अर्थात् फेरि उनी प्रार्थनामा अल्लाहका अतिरिक्त अन्यलाई समिश्रण गर्दैनन् जसरी सामान्य अवस्थामा गर्दछन् । सामान्य अवस्थामा उनी भन्दछन् कि यी महात्मा पनि अल्लाहका प्रिय भक्त हुन्, यिनलाई पनि अल्लाहले केही अधिकार दिएको छ तथा उनीहरुद्वारा नै हामी अल्लाहको निकटता प्राप्त गर्नको खोजीमा छौं । तर जब यसप्रकारका कठिनाईहरुमा घेरिएका हुन्छन्, तब सबै राक्षसी तर्क बिर्सन्छन् तथा मात्र अल्लाह नै याद रहन्छ तथा फेरि उसैलाई पुकार्दछन् । यसबाट एउटा कुरा विदित हुन्छ कि मनुष्यको प्रकृतिमा एक अल्लाहतिर आकर्षित हुने भावना राखिएको छ । मनुष्य समाजबाट प्रभावित भएर यस प्रकृति अथवा भावनालाई दबाइदिन्छ, तर कष्टको समय यो जागृत हुन्छ तथा यो प्रकृति प्रकट हुन्छ, जसबाट ज्ञात भयो कि एकेश्वरवाद मनुष्यको अन्तरात्माको पुकार तथा मूल वस्तु हो, जसबाट मनुष्यले मुख फर्काउनु हुन्न, किनभने यसबाट मुख फर्काउनु प्रकृतिबाट मुख फर्काउनु हो, जुन स्पष्टतया मार्ग-विचलन हो । दोस्रो कुरा यो ज्ञात भयो कि मूर्तिपूजक जब यसप्रकारका कष्टमा घेरिन्थे तब आफ्ना स्वीकृत देवताहरुका सट्टा मात्र एक अल्लाहलाई पुकार्दथे । अत: आदरणीय इकरमा बिन अबी जहलको विषयमा भनिन्छ कि जब मक्का विजय भयो त उनी त्यहाँबाट भागिहाले । बाहिर कुनै स्थानमा डुङ्गामा सवार भए त डुङ्गा तूफानको घेरामा आइपऱ्यो, जसमाथि माझीले डुङ्गाका सवारहरुसित भन्यो कि आज एक अल्लाहसित प्रार्थना गर, तिमीलाई त्यसको अतिरिक्त यस तूफानबाट कोही मुक्ति दिलाउनेवाला छैन । आदरणीय इकरमा भन्दछन् कि मैले सोंचे यदि समुद्रमा मुक्ति दिलाउने एक अल्लाह नै छ भने धर्तीमा पनि मुक्ति दिलाउने अवश्य त्यही नै छ । तथा यही कुरा मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) भन्नुहुन्छ । अत: उनले निर्णय गरिहाले यदि म यहाँबाट जीवित बाँचे भने मक्का फर्केर गई इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नेछु । अत: उनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा उपस्थित भए तथा मुसलमान भए । (رضی الله عنه) (सुनन नसाई, अबू दाऊद संख्या २६८३, तथा अल्बानीका वर्णन अनुसार 'सहीह' संख्या १७२३) तर दूर्भाग्यले मुसलमानहरुमा जनता यसप्रकारको शिर्कमा फँसेको छ कि संकटको समयमा पनि अल्लाहका अतिरिक्त अन्यलाई पुकार्दछ । मरेका महात्माहरुलाई संकटहारी ठान्दछ तथा उनैलाई सहायताको निम्ति पुकार्दछ । (فانا لله وانا اليه راجعون) अफसोच !

فَلَمَّآ أَنجَىٰهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ ۗ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِكُم ۖ مَّتَـٰعَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) अनि जब अल्लाह (तआला) उनलाई बचाउँछ, तब तुरुन्तै उनीहरु धर्तीमा अनर्थ उपद्रव गर्न थाल्छन् ।[1] हे मानिसहरु ! यो तिम्रो उद्दण्डता तिम्रो लागि दुखदायी हुनेछ,[2] सांसारिक जीवनका (केही) लाभ छन्, अनि तिमीलाई हाम्रो पासमा आउनुछ । त्यस पश्चात हामीले तिमीबाट गरिएका कामहरु सबै तिमीलाई बताइदिने छौं ।

إِنَّمَا مَثَلُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا كَمَآءٍ أَنزَلْنَـٰهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَٱخْتَلَطَ بِهِۦ نَبَاتُ ٱلْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ ٱلنَّاسُ وَٱلْأَنْعَـٰمُ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَخَذَتِ ٱلْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَٱزَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَآ أَنَّهُمْ قَـٰدِرُونَ عَلَيْهَآ أَتَىٰهَآ أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَـٰهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَ بِٱلْأَمْسِ ۚ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ ٱلْـَٔايَـٰتِ

(२४) सांसारिक जीवनको दशा यस्तो छ, जस्तो हामीले आकाशबाट पानी बर्षायौं, अनि त्यसबाट धर्तीको वनस्पति जसलाई मनुष्य तथा पशु खान्छन्, निकै हरा-भरा भएर उम्रियो । यहाँसम्मकि जब त्यो धर्तीले आफ्नो शोभा पूरा गर्‍यो र सौन्दर्य भयो तब उसका मालिकहरुले ठाने कि अब हामी यसमाथि पूर्णरुपमा अधिकारी भयौ त दिनमा अथवा रातमा त्यसमाथि हाम्रो तर्फबाट कुनै आदेश (दुर्घटना) आइपुग्यो, अनि हामीले उसलाई फसल काटिएको जस्तो सफा गरिदियौं[3] कि मानौ हिजो

[1]यो मनुष्यको त्यही कृतघ्नताको व्यवहारको वर्णन हो, जसको वर्णन भर्खर आयत संख्या-१२ मा भइसकेको छ तथा कुरआनमा पनि अन्य विभिन्न स्थानहरुमा अल्लाहले यसको वर्णन गरेको छ ।

[2]अल्लाह तआलाले आदेश गर्‍यो कि तिमी यो कृतघ्नता तथा उद्दण्डता गरेर चार दिनको आनन्द प्राप्त गर । अन्ततः तिमीलाई हाम्रो पासमा आउनु छ अनि हामीले तिमीलाई जे-जति तिमी गर्दै आइरहेका छौ, भन्नेछौं अर्थात् त्यसको दण्ड दिनेछौं ।

[3](حصيدا) को अर्थ हो (محصودا) अर्थात् यस्तो खेती जसलाई काटेर एकातिर राखिदिइएको छ तथा खेत सफा भइहालेको छ । सांसारिक जीवनलाई यसप्रकार खेतीसित उपमा दिएर यसका अस्थायित्व तथा सामयिकतालाई प्रदर्शित गरिएको छ कि खेती पनि वर्षाको पानीले फुल्दछ-फल्दछ तर त्यसलाई पनि विनाश गरेर समाप्त पारिदिइन्छ ।

لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

यहाँ छँदै थिएन । हामी यसैप्रकार उनीहरूका लागि निशानीहरुलाई सविस्तार वर्णन गर्दछौं यस्ता मानिसहरुका लागि जो विचार गर्दछन् ।

وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَىٰ دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा अल्लाह (तआ़ला) शान्त स्थानतिर तिमीलाई बोलाउँछ तथा जसलाई चाहन्छ सोझो बाटो दर्शाउँछ ।

لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ۖ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) जुन मानिसहरुले पुण्य गरेका छन्, उनका लागि भलाई छ तथा केही अधिक पनि[1] तथा उनका अनुहारमा न कालोपना देखिन्छ न अपमान, यिनीहरु स्वर्गमा बास गर्नेहरू हुन्, उनी त्यसमा सधैं रहनेछन् ।

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۖ مَّا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ ۖ كَأَنَّمَا

(२७) तथा जुन मानिसहरुले नराम्रा कर्म गरे, उनलाई नराम्रोको दण्ड त्यसै अनुरुप हुनेछ ।[2] र उनीमाथि अपमान छाएको हुन्छ, उनलाई अल्लाह (तआ़ला) बाट कोही बचाउन सक्ने छैन ।[3] जस्तो कि उनका अनुहारमा

[1](زيادة) को कैयन् अर्थ लिएको छ, तर हदीसमा यसको ब्याख्या अल्लाहको दर्शनबाट गरिएको छ, जुन स्वर्गवालाहरुलाई स्वर्ग तथा स्वर्गको सुख प्रदान गरिए पश्चात गरिनेछ । (सहीह मुस्लिम किताबुल ईमान बाब इस्बाते रुयतिल मोमिनीन् फिल आख़िरते लेरब्बेहिम)

[2]पूर्वको आयतमा स्वर्गमा निवास गर्ने मानिसहरुको वर्णन थियो, त्यसमा भनिएको थियो कि उनीहरुलाई यी पुण्य कार्यहरुको प्रतिफल कैयौं गुना प्राप्त हुनेछ तथा पछि यसबाट अधिक अल्लाहको दर्शनबाट सम्मानित हुनेछन् । यस आयतमा भनिदैछ कि नराम्रो कुराको प्रतिफल नराम्रो कुराकै बराबर हुनेछ । (سيئات) (को तात्पर्य) कुफ्र (अधर्म) तथा शिर्क तथा अन्य नराम्रा कुराहरु हुन् ।

[3]जुनप्रकार ईमान भएकाहरुलाई बचाउने अल्लाह तआ़ला हुनेछ, त्यो त्यसदिन उनीहरुलाई आफ्नो विशेष कृपा प्रदान गर्नेछ, यसका अतिरिक्त उनका लागि अल्लाह तआ़ला आफ्ना विशेष भक्तहरुलाई सिफारिशको आज्ञा प्रदान गर्नेछ, जसको सिफारिश त्यसले स्वीकार गर्नेछ ।

أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِّنَ الَّيْلِ مُظْلِمًا ۚ أُولَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٧﴾

अँध्यारो रातका टुक्राहरुले बेरिदिइएका छन् ।[1] यी मानिसहरु नरकवासी हुन्, यिनीहरु त्यसमा सधैं रहने छन् ।

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنتُمْ وَشُرَكَآؤُكُمْ ۚ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ ۖ وَقَالَ شُرَكَآؤُهُم مَّا كُنتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा त्यो दिन पनि स्मरणीय छ, जब हामीले ती सबैलाई एकत्रित गर्नेछौं ।[2] अनि मूर्तिपूजकहरुसित भन्नेछौं कि तिमी तथा तिम्रा साझेदार आफ्ना स्थानमा बस ।[3] त्यसपछि हामीले उनीहरुमा आपसी मत भेद पारिदिन्छौं ।[4] तथा उनका

[1]यो अतिशयोक्ति हो कि उनका अनुहार यति काला हुनेछन् यसका विपरीत ईमान भएकाहरुका मुख कोमल तथा प्रकाशयुक्त हुनेछन् । जस्तो कि सूरः आले-इमरान आयत संख्या-१०६ मा छ । ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ﴾ तथा (सूरः अबस-३८-४१) तथा सूरः कियाम:मा छ ।

[2] (جميعاً) बाट तात्पर्य आदिदेखि अन्त्यसम्मका सबै धर्तीवासी मनुष्य तथा जिन्नात हुन्, सबैलाई अल्लाह तआलाले एकत्र गर्नेछ जसरी कि अन्य स्थानमा आदेश गऱ्यो :

﴿وَحَشَرْنَٰهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾

"हामीले उनी सबैलाई एकत्रित गर्नेछौं, कुनै एउटालाई पनि छाड्ने छैनौं ।" (सूरः कहफ्-४७)

[3]उनको अपेक्षा ईमान भएकाहरुलाई अर्कोतिर पारिनेछ । अर्थात् ईमान भएका तथा शिर्क एवं कुफ्र गर्नेहरुलाई पृथक-पृथक एक-अर्काबाट अलग गरिनेछ । जस्तो आदेश गऱ्यो :

﴿وَامْتَٰزُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ﴾

"हे अपराधीहरु ! आज तिमी (एक-अर्काबाट) अलग होऊ ।" (सूरः यासीन, ५९)

﴿يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ﴾

"त्यस दिन मानिसहरु गुटहरुमा विभाजित हुनेछन् ।" (सूरः रुम-४३) अर्थात् दुई समूहहरुमा (أي يصيرون صدعين) (इब्ने कसीर)

[4]अर्थात् संसारमा उनीहरुको आपसमा जुन विशेष सम्बन्ध थियो, त्यो समाप्त गरिदिइनेछ तथा उनीहरु एक-अर्काका शत्रु बन्नेछन् तथा उनका देवता यस कुरालाई नै नकार दिनेछन् कि यिनीहरु उनका पूजा गर्दथे, उनलाई सहायताका लागि पुकार्दथे, उनीहरुका नामको प्रसाद-भोग लगाउँथे ।

تی साझेदारहरू भन्नेछन् कि तिमी हाम्रो इबादत (पूजा) गर्दैनथ्यौ ।

فَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغٰفِلِيْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) त हाम्रो र तिम्रो बीचमा अल्लाह नै साक्षीको रुपमा पर्याप्त छ । हामीलाई त तिम्रो इबादतको सूचना पनि थिएन ।[1]

هُنَالِكَ تَبْلُوْا كُلُّ نَفْسٍ مَّآ اَسْلَفَتْ وَرُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿٣٠﴾

(३०) त्यस ठाउँमा प्रत्येक व्यक्तिले आफ्ना पूर्व गरिएका कामहरुको परीक्षण गर्नेछ,[2] तथा यी मानिसहरु अल्लाहतिर जो उनको वास्तविक मालिक हो, फर्काइनेछन् तथा जे-जति झूठ (इष्टदेव) बनाएका थिए, उनीहरुबाट सबै हराउनेछन् ।[3]

[1]यो अस्वीकारको कारण हो कि हामीलाई त केही थाहा छैन तिमी के गर्ने गर्दथ्यौ तथा हामी झूठ बोलिराखेका छौं भने हामाबीच अल्लाह तआ़ला साक्षी छ तथा त्यो पर्याप्त छ, उसको साक्ष्यको पश्चात कुनै अन्य साक्षीको आवश्यकता नै रहँदैन । यो आयत यस कुराको स्पष्ट प्रमाण हो कि मूर्तिपूजक जसलाई सहायताको लागि गुहारदथे, ती मात्र पत्थरका मूर्तिहरु थिएनन् । (जुनप्रकार आजकल कब्रपूजक आफ्नो कबर पूजालाई उचित सिद्ध गर्नको निम्ति भन्दछन् कि यसप्रकारका आयतहरु त मूर्तिहरुका लागि हुन् । बरु उनी बुद्धि तथा ज्ञान भएका मानिसहरु हुन्थे जसका मृत्यु पश्चात मानिसहरु उनका मूर्तिहरु बनाएर पूज्न प्रारम्भ गर्नथाल्थे । जुनप्रकार आदरणीय नूहका समुदायका कर्महरुबाट पनि सिद्ध हुन्छ, जसको विस्तृत वर्णन सहीह बुख़ारीमा लेखिएको छ । अर्को कुरा यो पनि ज्ञात भयो कि मृत्यु पश्चात मनुष्य जति ठूलो महात्मा किन नहोस्, यहाँसम्मकि नबी तथा रसूल होस्, उसलाई संसारको स्थितिको ज्ञान हुँदैन, उसका अनुयायी तथा श्रद्धालु उसलाई सहायताको निम्ति पुकार्दछन्, उसको नामको प्रसाद भोग चढाउँछन्, उसको कब्र छेउ मेला इत्यादिको आयोजन हुन्छ, परन्तु त्यो अनभिज्ञ हुन्छ तथा यी सबै कुराहरुको इन्कार यस्ता मानिसहरु केयामत (प्रलय) का दिन गर्नेछन् । यही कुरा सूरः अहकाफ आयत संख्या ५ तथा ६ मा वर्णित गरिएको छ ।

[2]अथवा स्वाद चाख्ने छ ।

[3]अर्थात् कुनै देवता तथा कष्टनिवारक त्यहाँ काम आउने छैन । कोही कसैको कठिनाई हटाउने सामर्थ्य राख्ने छैन ।

(३१) (तपाईं) भन्नुहोस् कि त्यो को हो, जो तिमीलाई आकाश तथा धर्तीबाट जीविका पुऱ्याउँछ अथवा त्यो को हो जो कान तथा आँखाहरुमाथि पूर्ण अधिकार सम्पन्न छ तथा त्यो को हो जो जीउधारीलाई निर्जीवबाट निकाल्दछ तथा निर्जीवबाट सजीवलाई निकाल्दछ तथा त्यो को हो जो सबै कार्यहरुको सञ्चालन गर्दछ ? अवश्य उनी यही भन्नेछन् कि अल्लाह ।[1] त उनीसित भन्नुस् कि त्यसोभए तिमी किन तर्सन्नौ ?

قُلْ مَنْ يَّرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اَمَّنْ يَّمْلِكُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَمَنْ يُّخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُّدَبِّرُ الْاَمْرَ ؕ فَسَيَقُوْلُوْنَ اللّٰهُ ۚ فَقُلْ اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿٣١﴾

(३२) त यो हो अल्लाह (तआला) जो तिम्रो सत्य प्रभु हो । अनि सत्य पश्चात अन्य के बाँकि रहयो विचलन बाहेक, अनि विचलित भई कहाँ जाँदैछौ ?[2]

فَذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ ۚ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ اِلَّا الضَّلٰلُ ۚ فَاَنّٰى تُصْرَفُوْنَ ﴿٣٢﴾

(३३) यसैप्रकार तपाईंको प्रभुको यो कुरा कि यिनीहरूले ईमान स्थापित गर्ने छैनन्, सबै अवज्ञाकारी मानिसहरुको विषयमा सिद्ध भइसकेको छ ।[3]

كَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِيْنَ فَسَقُوْۤا اَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٣٣﴾

[1]यस आयतबाट पनि स्पष्ट हुन्छ कि मूर्तिपूजक अल्लाहको प्रभुत्व, सृजन, स्वामित्व तथा उसको प्रत्येक कार्यलाई समाधान गर्ने स्वीकार गर्दथे तर त्यसको उपरान्त उनी उसको उपासनाका अरुहरुलाई साभेदार ठहराउँथे, यसैप्रकार अल्लाहले उनीहरुलाई नरकको इंधन वनायो । आजकलका ईमानका दावेदार पनि यसै उपासना-एकेश्वरवादका इन्कार गर्नेहरू हुन् ।

[2]अर्थात् पोषक तथा पूज्य त यही छ, जसको सम्बन्धमा तिमीलाई स्वयं स्वीकार छ कि प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा तथा स्थायी एवं संयोजक त्यही हो । अनि यस इवादतको योग्यलाई छाडेर तिमी जो अन्यलाई देवता बनाइ हिंड्दछौ त्यो विचलनको अतिरिक्त के हो ? तिम्रो समभ्रमा यो कुरा किन आउँदैन ? तिमी विमुख भई कहाँ जाँदैछौ ?

[3]अर्थात् जुनप्रकार मूर्तिपूजक सारा कुराहरुलाई स्वीकार गरे उपरान्त आफ्नो मूर्तिपूजामा स्थिर छन् तथा त्यसलाई त्यागनको लागि तयार छैनन् । यसैप्रकार तिम्रो प्रभुको यो कुरो सिद्ध भइहाल्यो कि यिनी विश्वास गर्नेहरू होइनन्, किनभने यिनी दोषपूर्ण मार्ग छाडेर सत्य-मार्गमा हिंड्नका निम्ति तयार छैनन्, त मार्गदर्शन

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَآئِكُمْ مَّنْ يَّبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ ۭ قُلِ اللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهٗ فَاَنّٰى تُؤْفَكُوْنَ ۝

(३४) (तपाईं यसप्रकार) भन्नुहोस् कि के तिम्रा साझेदारहरुमा कोही यस्तो छ जो प्रथम पटक पनि सृष्टि गर्दछ अनि पुनः पनि सृष्टि गर्दछ ? (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाह नै पहिलो पटक पैदा गर्दछ अनि त्यही पुनः पनि पैदा गर्नेछ। अन्ततः तिमी विमुख भई कहाँ जाँदैछौ ?[1]

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَآئِكُمْ مَّنْ يَّهْدِيْٓ اِلَى الْحَقِّ ۭ قُلِ اللّٰهُ يَهْدِيْ لِلْحَقِّ ۭ اَفَمَنْ يَّهْدِيْٓ اِلَى الْحَقِّ اَحَقُّ اَنْ يُّتَّبَعَ اَمَّنْ لَّا يَهِدِّيْٓ اِلَّآ اَنْ يُّهْدٰى ۚ فَمَا لَكُمْ ۣ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ ۝

(३५) (तपाईं) भन्नुस् कि तिम्रा साझेदारहरुमा कोही यस्तो छ जो सत्यको मार्ग बताउँछ ? तपाईं भनिदिनुहोस् कि अल्लाह नै सत्यको मार्ग बताउँछ।[2] तसर्थ जुन शक्ति सत्य कुराको मार्ग बताउँछ, त्यो अधिक अनुसरण एवं पालना योग्य छ अथवा त्यो व्यक्ति जसलाई नभनिकन स्वयं नै मार्ग न

तथा ईमान उनीहरुलाई कसरी प्राप्त हुनसक्छ ? यो त्यही कुरा हो जसलाई अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ।

﴿وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ﴾

"परन्तु प्रकोपको कुरो काफिरहरुमाथि सिद्ध भयो।"(सूरः अज़्ज़ुमर, ७१)

[1]मूर्तिपूजकहरुको मूर्तिपूजनको खोक्रोपनालाई स्पष्ट गर्नुको निम्ति उनीसित सोधिदैछ कि भन जसलाई तिमी अल्लाहका साझेदार भन्दछौ, के उनीहरुले यस सृष्टिलाई प्रथम पटक पैदा गरेका हुन् ? अथवा पुनः त्यसलाई सृष्टि गर्नुको सामर्थ्य राख्दछन् ? होइन निःसन्देह होइन। प्रथम पटक पैदा गर्नेवाला पनि अल्लाह नै हो तथा पुनः दोस्रो पटक त्यसैले कयामत (प्रलय) का दिन सबैलाई जीवित गर्नेछ, त तिमी प्रकाशको मार्ग छाडेर कता जाँदैछौ ?

[2]अर्थात् भ्रमित यात्रीहरुको मार्ग बनाउने तथा हृदयलाई विचलनबाट सत्यतिर फर्काउने पनि अल्लाह तआला नै हो। उनका साझेदारहरुमा यस्तो कोही छैन जो यस कार्यलाई गर्न सकोस्।

देखियोस् ?[१] त तिमीलाई के भएको छ, तिमीले कस्ता निर्णय गर्दछौ ?[२]

(३६) तथा उनीहरूमध्ये अधिकतर मानिसहरु निराधार (अनुमानित) विचारहरुमा हिंडिराखेका छन् । निःसन्देह निर्मूल (अनुमानित) विचार सत्य (को पहिचान) मा अलिकति पनि काम लाग्दैन ।[३] यिनीहरु जे-जति गरिराखेका छन् निःसन्देह अल्लाह सबै जान्दछ ।[४]

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا ۚ إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

(३७) तथा यो कुर्आन यस्तो छैन कि अल्लाह (को प्रकाशना) बाहेक (स्वयं नै) रचिएको छ, बरु यो त (ती किताबहरु) को प्रमाण पुस्तक हो, जो यसभन्दा पूर्व

وَمَا كَانَ هَٰذَا الْقُرْآنُ أَن يُفْتَرَىٰ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ

[१]अनि अनुसरण योग्य को छ ? त्यो व्यक्ति जो देख्दछ, सुन्दछ तथा मानिसहरुलाई सत्यतिर मार्गदर्शन गर्दछ ? अथवा जो अन्धा तथा बहिरो हुनुको कारण स्वयं मार्गमा हिंड्न पनि सक्दैन, जबसम्मकि अन्य मानिसहरु त्यसलाई मार्गमा पुऱ्याउँदैन अथवा हात समातेर लग्दैनन् ?

[२]अर्थात् तिम्रो बुद्धिलाई के भएको छ, तिमी कुनप्रकारले अल्लाह तथा त्यसको सृष्टिलाई उसको समान ठहराइराखेका छौं ? तथा अल्लाहका साथ अरुहरुलाई पनि इबादतमा साझेदार बनाइराखेका छौ ? जबकि यी प्रमाणहरुको माँग छ कि मात्र यसै एक अल्लाहलाई इबादत (आराधना) को योग्य मानियोस् तथा सर्वप्रकारका इबादतहरु उसैको लागि विशेषरुपले मानियोस् ।

[३]परन्तु कुरो यो छ कि मानिसहरु निराधार कुराहरुमा हिंड्दछन्, यद्यपि जान्दछन् कि प्रमाणहरुका सापेक्ष अन्धविश्वास, अनुमान तथा कल्पना एवं विचारको कुनै महत्व छैन, कुर्आनमा (ظن) विश्वास तथा अनुमान दुबै अर्थहरुमा प्रयोग भएको छ । यहाँ दोस्रो अर्थमा लिइएको छ ।

[४]अर्थात् यस हठधर्मीको दण्ड त्यसले दिनेछ कि प्रमाण नराख्नु उपरान्त यो मात्र अन्धविश्वास तथा कुविचारहरुका पछाडी लागिरहे तथा बुद्धि तथा समझले अलिकति पनि काम लिएनन् ।

لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

(अवतरित) भइसकेको छ,[१] तथा पुस्तक (आवश्यक नियमहरु) को विस्तृत वर्णन हो ।[२] यसमा कुनै कुरा सन्देह[३] को छैन किनकि आखिल जगतको प्रभुको तर्फबाट छ ।[४]

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) के यिनीहरु यस्तो भन्दछन् कि तपाईंले त्यसलाई रच्नु भएको छ ? (तपाईं) भनिदिनुस् कि तब त्यसो भए तिमी यसको जस्तो एउटै सूर: ल्याऊ तथा अल्लाहका अतिरिक्त जस-जसलाई बोलाउन सक्तछौ तिनीहरुलाई बोलाऊ यदि तिमी सत्यवादी हौ ।[५]

[१]जुन यस कुराको प्रमाण हो कि कुरआन मनगढन्त रचिएको होइन वरु त्यस शक्तिद्वारा अवतरित गरिएको हो ।

[२]अर्थात् हराम एवं हलाल तथा उचित एवं अनुचितको विस्तृत वर्णन गर्ने ।

[३]त्यसका शिक्षाहरुमा, त्यसका वर्णित कथा तथा घटनाहरुमा तथा भविष्यमा हुने घटनाहरुको विषयमा ।

[४]यी सबै कुराहरु स्पष्ट गर्दछन् कि यी अखिल जगतको प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएका हुन्, "जो भूतको ज्ञाता" पनि हो तथा "भविष्यको ज्ञाता" पनि ।

[५]यी सबै यथार्थ तथा प्रमाणका उपरान्त पनि यदि तिम्रो यही दाबी छ कि यो कुरआन मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) द्वारा रचिएको छ त, त्यो पनि तिमी सरह नै एउटा मनुष्य हो, तिम्रो भाषा पनि त्यसको जस्तो अरबी हो । त्यो त एक छ, तिमी यदि आफ्नो दावीमा साँचो हौ भने तिमी संसारभरिका साहित्यकार, ज्ञानी, वाकपटुतामा दक्ष तथा वैज्ञानिक एवं लेखकहरुलाई एकत्र गर तथा यस कुरआनको एउटा सानोभन्दा सानो सूर:को समान प्रस्तुत गर । कुरआन करीमको यो चुनौती आजसम्म उत्तर पाउन सकेन, जसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि यो कुरआन कुनै व्यक्तिद्वारा कल्पित तथा बनाइएको होइन, वरु वास्तवमा अल्लाहको कथन हो जुन परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित भएको छ ।

بَلْ كَذَّبُوا۟ بِمَا لَمْ يُحِيطُوا۟ بِعِلْمِهِۦ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُۥ ۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۖ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٣٩﴾

(३९) बरु उनीहरुले यस्तो कुरोलाई असत्य भन्नथाले जसलाई आफ्नो ज्ञानको परिधिमा ल्याएनन्[1] तथा अझै उनलाई यसको अन्तिम परिणाम प्राप्त भएन ।[2] जुन मानिसहरु उनीभन्दा पूर्व थिए, उनीहरुले पनि त्यसै गरीं झुठ्लाएका थिए, त हेरिहाल्नुस् कि ती अत्याचारीहरुको अन्त कस्तो भयो ?[3]

وَمِنْهُم مَّن يُؤْمِنُ بِهِۦ وَمِنْهُم مَّن لَّا يُؤْمِنُ بِهِۦ ۚ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा उनीहरुमध्ये केही यस्ता छन्, जो यसमाथि ईमान सुदृढ गर्ने छन् तथा केही यस्ता छन् जसले त्यसमाथि ईमान स्थापित गर्ने छैनन् । तथा तपाईंको प्रभु भ्रष्टाचारीहरुलाई राम्ररी जान्दछ ।[4]

[1]अर्थात् कुर्आनमा चिन्तन तथा त्यसका अर्थहरुमा विचार नगरिकन, त्यसलाई झुट्लाउन तल्लीन भए ।

[2]अर्थात् कुर्आनले जुन पूर्वका घटनाहरु तथा भविष्यका सम्भावनाहरुको वर्णन गरेको छ, त्यसको पूर्ण सत्यता एवं वास्तविकता पनि उनलाई स्पष्ट भएन, त्यो नभईकन झुठ्लाउन प्रारम्भ गरिदिए अथवा दोस्रो भावार्थ यो हो कि उनीहरुले कुर्आनको बारेमा उचित चिन्तन नगरीकनै त्यसलाई झुट्लाए, यद्यपि उनी सही अर्थहरुमा प्रयत्न गरेको भए तथा ती कुराहरुमा विचार गरेको भए, जुन यसलाई अल्लाहको कथन हुने कुराको प्रमाण प्रस्तुत गर्दछन्, त निःसन्देह त्यसको अर्थका द्वार उनीहरुका लागि खुल्थे । यस अवस्थामा (تأويل) को अर्थ, कुर्आन करीमको प्रस्तुति एवं रहस्य एवं अर्थको अस्पष्ट हुने कुरो हुनेछन् ।

[3]यो ती काफ़िर तथा मूर्तिपूजकहरुलाई चेतावनी दिएर सावधान गरिदैछ कि तिमीभन्दा पूर्वका समुदायहरुले पनि अल्लाहका आयतहरुलाई असत्य भने त हेरिहाल उनको के परिणाम भयो ? यदि तिमी यसलाई झुट्लाउनबाट रोकिएनौ भने तिम्रो पनि परिणाम यसबाट भिन्न हुनेछैन ।

[4]त्यो राम्ररी जान्दछ कि मार्गदर्शनको अधिकारी को छ, त्यसलाई मार्गदर्शन प्रदान गरिदिन्छ तथा मार्ग-विचलनको अधिकारी को छ, त्यसको लागि पथभ्रष्टताको द्वार पूर्णरुपमा खोलिदिन्छ । त्यसले न्याय गर्दछ हो, त्यसको कुनै काममा लेशमात्र पनि अत्याचार छैन ।

(४१) तथा यदि उनीहरुले तपाईलाई झुट्लाई रहन्छन् भने यो भनिदिनुस् कि मैले गरेको मलाई प्राप्त हुनेछ तथा तिमीले गरेको तिमीलाई प्राप्त हुनेछ। तिमी मैले गरिएका कुराको उत्तरदायी होइनौ र म तिमीबाट गरिएका कुराको उत्तरदायी होइन।[1]

وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِّي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ ۖ أَنتُمْ بَرِيٓـُٔونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيٓءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾

(४२) तथा उनीहरुमा केही यस्ता छन् जो तपाईंतिर कान थाप्छन्। के तपाईंले बहिराहरुलाई सुनाउनु हुन्छ चाहे उनलाई बुद्धि पनि नहोस् ?[2]

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ ۚ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

(४३) तथा उनीहरूमध्ये केही यस्ता छन् जो तपाईंलाई देखिराखेका छन्। अनि के तपाईं अन्धाहरुलाई मार्ग

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ ۚ أَفَأَنْتَ

जो जुन कुराको योग्य हुन्छ, त्यस अनुसार त्यो कुरो त्यसलाई प्रदान गर्दछ।

[1]अर्थात् हरेक प्रकारले सम्झाउनु तथा प्रमाण प्रस्तुत गर्नुका पश्चात पनि यदि त्यो झुट्लाउन बन्द गर्दैन भने तपाईं यो भनिदिनुस्, अर्थ यो हो कि मेरो काम मात्र आमन्त्रण दिनु तथा सचेत गर्नु हो त त्यो मैले गरिसकेको छु। अब न तिमी मेरा कामका उत्तरदायी हौ न म तिम्रा कामहरुको, सबैलाई अल्लाहको दरवारमा प्रस्तुत हुनुछ, त्यहाँ प्रत्येक व्यक्तिसित त्यसका राम्रा तथा नराम्रा कामहरुको सोधपूछ हुनेछ। यो त्यही कुरा हो जुन ﴿قُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۝ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ मा छ तथा आदरणीय इब्राहीमले यी शब्दहरुमा भन्नुभएको थियो।

﴿إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ﴾

"नि:सन्देह हामी तिमीवाट अलग्ग छौं तथा जसको तिमी, अल्लाहका अतिरिक्त पूजा गर्दछौ उनीहरुवाट, हामी तिम्रा (मत) लाई नकार्ने छौं।" (सूर: अल-मुमतहेन:-४)

[2]अर्थात् देखावटीका लागि त कुर्आन सुन्दछन् तर सुन्नुको अर्थ मार्गदर्शन प्राप्त गर्नु होइन, यस कारण त्यसैप्रकार कुनै लाभ हुँदैन, जुनप्रकार एउटा बहिरालाई लाभ हुँदैन, विशेषरुपले जब बहिरासित बुद्धि हुँदैन किनभने बुद्धिमानी बहिरा तैपनि संकेतले केही बुझ्छ। परन्तु त्यसको तुलना अबोध बहिराको समान छ, जो बिल्कुलै बहिरो छ।

تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ ۝

देखाउनु चाहनु हुन्छ, चाहे उनलाई दृष्टि पनि नहोस् ?[1]

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَٰكِنَّ النَّاسَ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝

(४४) यो विश्वस्त कुरो हो कि अल्लाह मानिसहरूमाथि अलिकति पनि अत्याचार गर्दैन । परन्तु मानिसहरू स्वयं नै आफूमाथि अत्याचार गर्दछन् ।[2]

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ ۚ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۝

(४५) तथा उनीहरूलाई त्यो दिन स्मरण गराउनुस् जसमा अल्लाहले उनलाई (आफ्नो सेवामा) यस अवस्थामा एकत्रित गर्नेछ (कि उनीहरूलाई लाग्ला) कि (संसारमा) सम्पूर्ण दिनको एकाध क्षण रहेका हुन्[3] तथा संसारमा एक-अर्कालाई चिन्नको लागि उभिएका

[1]यसैप्रकार केही मानिसहरू तपाईंतिर हेर्दछन्, परन्तु उद्देश्य उनको पनि केही अरू हुन्छ, यसकारण उनीहरूलाई पनि त्यसैप्रकार लाभ हुँदैन, जुनप्रकारले एउटा अन्धोलाई हुँदैन । विशेषरूपले त्यो अन्धो जो दृष्टिका साथ-साथै वुद्धिवाट पनि वञ्चित हुन्छ । केही अन्धा हृदयको दृष्टि राख्दछन्, उनी आँखाको ज्योतिवाट वञ्चित हुनुको उपरान्त धेरैजसो कुरा वुझ्छन् । परन्तु उनको तुलना यस्तो छ, जस्तो कोही अन्धो होस्, जो हृदयको दृष्टि ज्योतिबाट पनि बञ्चित होस् । उद्देश्य यी सबै कुराहरूद्वारा नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सान्त्वना हो । जुनप्रकार एउटा वैद्य तथा चिकित्सकलाई जव यो ज्ञात हुन्छ कि रोगी उपचार गराउनको लागि तैयार छैन तथा त्यो मेरो निर्देश तथा चिकित्साको चिन्ता गर्दैन त त्यसले उसलाई वेवास्ता गरिदिन्छ तथा त्यो उसको लागि आफ्नो समय नष्ट गर्न चाहँदैन ।

[2]अर्थात् अल्लाह तआलाले उनीहरूलाई सारा कुरा प्रदान गरेको छ, आँखा पनि दिएको छ जसवाट हेर्न सक्छन्, कान दिएको छ जसबाट सुन्न सक्दछन्, बुद्धि तथा ज्ञान दिएको छ जसवाट सत्य तथा असत्य एवं झूट तथा सत्य बीच अन्तर गर्न सक्दछन् । परन्तु यी शक्तिहरूको यदि उचित प्रयोग गरी सत्यको मार्ग अपनाउँदैनन् भने यी स्वयं नै आफूमाथि अत्याचार गरिराखेका हुन्छन् । अल्लाह तआलाले उनीमाथि कुनै अत्याचार गरेको छैन ।

[3]अर्थात् प्रलयका कठिनाईहरू देखेर संसारका सारा स्वाद बिर्सनेछन् तथा संसारको जीवन उनीहरूलाई यस्तो प्रतीत हुनेछ कि जस्तो उनीहरू संसारमा एकाध क्षण नै बिताएका छन् ।

हुन् ।[1] वास्तवमा हानिमा परे ती मानिसहरू जसले अल्लाह छेउ जाने कुरालाई झुट्लाए तथा उनीहरू मार्गदर्शन प्राप्त थिएनन् ।

وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा हामी जुन कुरोको उनीसित वाचा गरिराखेका छौं, त्यसमध्ये केही चाहे तपाईंलाई देखाइदेऔं अथवा (उनीहरू प्रकट हुनुभन्दा पूर्व) हामी तपाईंलाई मृत्यु दिदेऔं, उनीहरू त हाम्रो पासमा आउनु नै छ । अनि अल्लाह उनका सबै कर्महरूको साक्षी छ ।[2]

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ

(४७) तथा प्रत्येक समुदायको लागि एक रसूल (सन्देशवाहक) छ, अनि जब उनको रसूल

[1]प्रलयमा विभिन्न अवस्थाहरू हुनेछन्, जसलाई कुर्आनमा विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ कि एक-अर्कालाई चिन्नेछन्, केही अवसर यस्ता आउनेछन् कि आपसमा एक-अर्कामाथि मार्ग विचलनको दोषारोपण गर्नेछन् । कुनै-कुनै अवसरमा यस्तो भयभीत हुनेछन् कि

﴿فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ﴾

"आपसमा एक-अर्काका सम्बन्धहरूलाई न थाहा हुनेछ तथा न एक-अर्कालाई सोध्नेछन् ।" (सूर: अल-मोमिनून-१०१)

[2]यस आयतमा अल्लाह तआला भनिराखेको छ कि हामी ती काफिरहरूका विषयमा जुन वाचा गरिराखेका छौं, यदि उनीहरूले कुफ्र (अधर्म) तथा मूर्तिपूजालाई प्रचलित राखे भने उनीमाथि पनि त्यसैप्रकार अल्लाहको प्रकोप आउन सक्दछ, जुनप्रकारले पूर्वका समुदायहरूमाथि आयो, यिनीहरूमध्ये केही यदि तपाईंको जीवनमै पठाइदिन्छौं भने यो पनि संभव छ कि यसबाट तपाईंका आँखा शीतल हुन्छन् अर्थात सन्तुष्टि हुन्छ । परन्तु यदि तपाईं यसभन्दा पूर्व नै संसारबाट उठाइनु भयो, तैपनि केही कुरो छैन, यी काफिरहरूलाई अन्तमा हाम्रो पासमा आउनु छ । यिनका सारा कर्महरू तथा अवस्थाको हामीलाई सूचना छ, त्यहाँ यिनीहरु हाम्रा यातनावाट कसरी बाँच्ने छन् ? अर्थात् संसारमा सम्भव छ कि हाम्रा विशेष रहस्यका कारण यातनाबाट बाँच्न सकून् । परन्तु आखिरतमा त उनलाई हाम्रा यातनाहरूबाट बाँच्न सम्भव छैन किनभने प्रलय आउनुको उद्देश्य नै यो हो कि त्यहाँ आज्ञा पालकहरूलाई उनको आज्ञा पालनको फल तथा अवहेलना गर्नेहरूलाई उनको अवज्ञाको दण्ड दिइनेछ ।

رَسُوْلُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿٤٧﴾

आउँछ, तब उनको निर्णय न्यायका साथ गरिन्छ।[1] उनीहरूमाथि अत्याचार गरिँदैन।

وَيَقُوْلُوْنَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा यिनीहरू भन्दछन् कि यदि तिमी साँचो हौ भने यो बचन कहिले पूरा हुन्छ ?

قُلْ لَّآ اَمْلِكُ لِنَفْسِيْ ضَرًّا وَّلَا نَفْعًا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ؕ لِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ ؕ اِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ

(४९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई आफ्नो लागि न त कुनै हानीको अधिकार प्राप्त छ र न त लाभको बरू अल्लाहले जे चाहन्छ त्यही हुन्छ। प्रत्येक समुदायको लागि एउटा निर्धारित समय छ। जब उनको त्यो निर्धारित

[1]यसको अर्थ त यो हो कि प्रत्येक समुदायमा हामीले रसूल पठाउँदै गर्‍यौं। तथा जब रसूल आफ्नो सचेत गराउने तथा सन्देश पुर्‍याउने कर्तव्य पूरा गर्दथ्यो त हामी उनीहरू बीच न्यायकासाथ निर्णय गरिदिन्थ्यौं। अर्थात् पैग़म्बर तथा उनीमाथि निष्ठा राख्नेहरूलाई बचाउँथ्यौं। अर्थात् अरूलाई नष्ट गरिदिन्थ्यौं। किनभने :

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِيْنَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُوْلًا﴾

"तथा हाम्रो रीति यो होइन कि सन्देशवाहक पठाउनुभन्दा पूर्व नै दण्ड दिन थालौं।" (सूर: बनी इस्राईल-१५) तथा यस निर्णयमा उनीमाथि कुनै अत्याचार हुँदैनथ्यो, किनभने अत्याचार त तब हुन्थ्यो जब बिना पाप उनीमाथि प्रकोप पठाइन्थ्यो अथवा सतर्क नगरीकन उनीहरूलाई घेरिन्थ्यो। (फ़तहुल क़दीर) दोस्रो भावार्थ यो वर्णन गरिएको छ कि यसको सम्बन्ध केयामत (प्रलय) सित छ अर्थात् केयामतका दिन सबै समुदाय जब अल्लाहको दरबारमा प्रस्तुत हुनेछन्, त त्यस समुदायमा पठाइएको रसूल पनि साथमा हुनेछ। सबैका कर्मपत्र पनि हुनेछन् तथा फरिश्ताहरू पनि साक्षीको रूपमा प्रस्तुत हुनेछन्। तथा यसप्रकार हरेक समुदाय तथा त्यसका रसूलका बीच न्यायकपूर्वक निर्णय गरिनेछ। तथा हदीसमा वर्णित छ कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको समुदायको वर्णन सर्वप्रथम हुनेछ। जस्तो कि भन्नुभयो: "हामी यद्यपि सबभन्दा पछि आएका हौं तर केयामतमा सबभन्दा अगाडी हुनेछौं, तथा सम्पूर्ण सृष्टिभन्दा पहिला हाम्रो निर्णय गरिनेछ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल जुमुअ: बाब हिदायति हाज़ेहिल उम्म: लेयौमिल जुमुअ:) (तफ़सीर इब्ने क़सीर)।

समय आइपुग्छ त, एक क्षण न पछाडी हट्न सक्तछन् न अगाडी बढ्न सक्दछन् ।[1]

فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٤٩﴾

(५०) (तपाईं) भनिदिनुस् कि यो त भन कि यदि तिमी माथि अल्लाहको प्रकोप र ाति आई पर्छ अथवा दिनमा, त त्यसमा कुन चाहिं यस्तो कुरो छ कि अपराधीहरू त्यसलाई शीघ्र माँगिराखेका छन् ?[2]

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَّاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾

[1]यो मूर्तिपूजकहरूद्वारा अल्लाहको प्रकोपको माँगमा भनिदैछ कि म त आफ्नो स्वयंको लाभ-हानिको अधिकार राख्दिन भने किन अरूहरूलाई लाभ तथा नोक्सानी पुऱ्याउ ? हो, यो सारा अधिकार अल्लाहकै हातमा छ तथा त्यो आफ्नो इच्छा अनुसार नै कसैलाई लाभ अथवा हानि पुऱ्याउने कुराको निर्णय गर्दछ । यसका अतिरिक्त अल्लाह तआलाले प्रत्येक समुदायका लागि एउटा समय निर्धारित गरेको छ, यस निर्धारित समयसम्म अवसर दिन्छ । तर जब त्यो समय आइपुग्छ त ती एक क्षण पछाडी हुन सक्दैनन् न अगाडी जान सक्छन् ।

टिप्पणी : यहाँ यो कुरो अति आवश्यक छ कि जब सर्वोत्तम पुरुष रसूलहरूका प्रमुख मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि कसैलाई लाभ-हानि पुऱ्याउने कुरोमा वश छैन, त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पश्चातका मानिसहरूमा कुन चाहिं व्यक्ति यस्तो हुनसक्दछ, जसले कसैको आवश्यकताको पूर्ति गर्दछ तथा कष्ट निवारणमा वश (सामर्थ) राख्दछ ? यसप्रकार स्वयं अल्लाहको पैगम्बरसित सहायता माँग्नु, उनीसित विन्ती गर्नु, "हे रसूलुल्लाह अलमदद" तथा "أَغِثْنِي يَا رَسُولَ اللهِ" आदि शब्दले पुकार्नु अथवा ध्यान लगाउनु कुनै पनि प्रकार उचित छैन किनकि यो कुर्आनको यस आयत तथा यसैप्रकारका अन्य स्पष्ट शिक्षाहरूको विरूद्ध छ, वरू यो शिर्कको परिधिमा आउँछ ।

[2]अर्थात् प्रकोप त अत्यन्त अप्रिय वस्तु हो, जससित हृदयहरू घृणा गर्छन् तथा इच्छाहरू अस्वीकार गर्दछन्, अनि यी त्यसमा के राम्रोपना देख्दछन् कि त्यसलाई शीघ्र ल्याउन माँग गर्दछन् ।

أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنتُم بِهِ ۚ آلْآنَ وَقَدْ كُنتُم بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾

(५१) अनि के जब त्यो आईपुग्छ त्यतिखेर त्यसमा विश्वास गर्नेछौ ? हो अब मान्यौ[1] जब कि त्यसको लागि शिघ्रता गरिराखेका थियौ ।

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾

(५२) अनि अत्याचारीहरूसित भनिनेछ कि अब स्थाई यातनाको स्वाद चाख । तिमीलाई त तिमीबाट गरिएकै कुराको फल प्राप्त भएछ ।

وَيَسْتَنبِئُونَكَ أَحَقٌّ هُوَ ۖ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ ۖ وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾

(५३) तथा उनीहरू तपाईंसित सोध्छन् कि के त्यो (प्रकोप) वास्तविक कुरा हो ?[2] (तपाईं) भनिदिनुस् कि हो, सौगन्ध छ मेरो प्रभुको कि त्यो वास्तविक कुरो हो तथा तिमी अल्लाहलाई कुनै प्रकारले पनि विवश गर्न सक्दैनौ ।

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ ۗ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ ۖ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ ۚ وَهُمْ

(५४) तथा यदि प्रत्येक प्राणसित जसले अत्याचार (मिश्रण) गरेको छ, यति छ कि सम्पूर्ण धर्ती भरिन्छ तैपनि त्यसलाई दिएर आफ्नो प्राण बचाउन लागोस् ।[3] तथा जब प्रकोप देख्छन् त लज्जालाई लुकाएर राख्छन् तथा

[1]परन्तु प्रकोप आएपश्चात मान्नुको के लाभ ?

[2]अर्थात् यो सोध्छन् कि पुर्नजन्म, प्रलय तथा उनको पुन: जीवित हुनु सत्य हो ? अल्लाह तआ़लाले भन्यो हे पैग़म्बर ! यिनीहरूसित भनिदिनुस् कि तिमी माटो भएर माटोमा मिसिएर जानु, अल्लाह तआ़लालाई पुन: जीवित गर्नुबाट रोक्न सक्दैन । यसकारण यो अवश्य भएर नै रहनेछ । इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ कि यस आयतको सन्दर्भमा कुर्आनमा अन्य मात्र दुई आयत छन् जसमा अल्लाह तआ़लाले आफ्नो पैग़म्बरलाई आदेश दिएको छ कि उनी सौगन्ध खाएर केयामत (प्रलय) आउने कुराको घोषणा गरून् । एउटा सूर: सबा आयत संख्या ३ तथा दोस्रो सूर: तग़ाबुन आयत संख्या ७

[3]अर्थात् यदि संसारभरिका कोष दिएर यातनाबाट मुक्त हुन्छन् भने दिनलाई तैयार हुनेछन् । तर त्यहाँ कोहीसित हुने नै छ कि ? अर्थात् यातनाबाट छुटकारा पाउनुको कुनै मार्ग हुनेछैन ।

لَا يُظْلَمُونَ

उनको निर्णय न्यायपूर्वक हुनेछ र उनीमाथि अत्याचार हुनेछैन ।

أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَٰوَٰتِ وَالْأَرْضِ ۗ أَلَآ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

(५५) याद राख कि जति पनि कुरा आकाशहरू तथा धर्तीमा छन्, सबै अल्लाहकै स्वामित्वमा छन् । याद राख कि अल्लाहको वाचा सत्य छ तर धेरैजसो मानिसहरू ज्ञान राख्दैनन् ।

هُوَ يُحْيِۦ وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(५६) त्यसैले प्राण हाल्छ, त्यसैले प्राण निकाल्दछ तथा तिमी सबै उसैको पासमा ल्याइनेछौ ।[१]

يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَآءٌ لِّمَا

(५७) हे मानिसहरू ! तिम्रो पासमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट एउटा यस्तो कुरो आएको छ, जुन शिक्षाप्रद छ ।[२] तथा हृदयहरूमा जुन (रोग) छ तिनका लागि

[१]यी आयतहरूमा आकाश तथा धर्तीका मध्य प्रत्येक वस्तुमाथि अल्लाह तआलाको स्वामित्व, अल्लाहको वाचा सत्य हुनु, जीवन-मृत्युमाथि उसको अधिकार तथा उसको दरबारमा सबैको उपस्थितिको वर्णन छ, जसबाट उद्देश्य पूर्व कुराहरूको पुष्टि एवं सहमति हो कि जुन शक्ति यति अधिकारहरूको मालिक छ, उसको पकडबाट उम्केर कोही कहाँ जानसक्छ ? तथा उसले लेखाजोखाको लागि जुन दिन निर्धारित गरेको छ, त्यसलाई कसले हटाउन सक्छ ? निःसन्देह अल्लाहको वाचा सत्य छ, त्यो एक दिन अवश्य आउनेछ तथा प्रत्येक राम्रो-नराम्रोलाई त्यसका कर्म अनुसार पुण्य तथा दण्ड दिइनेछ ।

[२]अर्थात् जसले कुर्आनलाई हार्दिकरुपले पढ्नेछ तथा त्यसको अर्थ तथा भावमा विचार गर्दछ, उसको लागि कुर्आन शिक्षा हो । शिक्षा एवं उपदेशको मूल अर्थ हो पूर्व तथा पश्चातको परिणामलाई याद दिलाउनु, चाहे भयद्वारा होस् अथवा प्रलोभनद्वारा । तथा वक्ताको तुलना चिकित्सकको जस्तो छ जो रोगीलाई ती सबै कुराबाट रोक्दछ, जुन उसको शरीर तथा स्वास्थ्यको लागि हानिकारक छ । त्यसैप्रकार कुर्आन पनि प्रलोभन दिएर तथा भय उत्पन्न गराएर शिक्षा तथा उपदेश दिन्छ तथा ती परिणामहरूबाट सावधान गर्दछ जसको अल्लाहको अवज्ञाको परिस्थितिमा सामना गर्नुपर्नेछ तथा ती कार्यहरूबाट रोक्दछ जसबाट मनुष्यको परलोकको जीवन नष्ट हुनसक्छ ।

فِي الصُّدُورِ ۙ وَهُدًى وَّ رَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

निवारण हो ।[1] तथा मार्गदर्शन दिने हो तथा कृपा हो ईमान भएकाहरूका लागि ।[2]

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मानिसहरू अल्लाहको उपहार तथा कृपामा प्रसन्न हुनुपर्छ ।[3] त्यो त्यसभन्दा धेरै उत्तम छ, जसलाई उनीहरू एकत्रित गरिराखेका छन् ।

قُلْ أَرَأَيْتُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُم مِّن رِّزْقٍ فَجَعَلْتُم مِّنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ آللَّهُ أَذِنَ

(५९) (तपाईं) भन्नुहोस् कि यो त भन कि अल्लाहले तिम्रो लागि जुन जीविका पठाएको थियो, पछि तिमीले त्यसको केही भाग हराम (अवैध) केही हलाल (बैध) गरिहाल्यौ ।[4] (तपाईं) सोध्नुस् कि के

[1]अर्थात् हृदयहरूमा एकेश्वरवाद (तौहीद) तथा ऋषित्व (रिसालत) एवं सत्य विश्वासको विषयमा जुन सन्देह तथा शंका उत्पन्न हुन्छ, तिनका निवारण तथा अविश्वास एवं द्वेयवादको अपवित्रता तथा दोषलाई स्वच्छ गर्दछ ।

[2]यो कुर्आन ईमानहरूका लागि मार्गदर्शन तथा कृपाको साधन हो, त यो कुर्आन अखिल मानव जगतका लागि मार्गदर्शन तथा कृपाको साधन हो तर त्यसबाट लाभान्वित मात्र निष्ठावानहरू हुन्छन्, यसकारण यहाँ उनैका लागि केवल मार्गदर्शन एवं कृपाको साधन भनिएको छ । यस विषयलाई कुर्आन करीममा सूरः बनी इस्राईल आयत संख्या ८२ तथा सूरः अलिफ. लाम. मीम. सज्दः आयत संख्या ४४ मा पनि वर्णन गरिएको छ । (यसको अतिरिक्त هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ को व्याख्या हेर्नुस् ।

[3]खुशी त्यस अवस्थाको नाम हो जुन कुनै प्रिय वस्तुको प्राप्तिमा मनुष्य आफ्नो हृदयमा संवेदन गर्दछ । ईमान भएकाहरूसित भनिदैछ कि यो कुर्आन अल्लाहको विशेष कृपा तथा त्यसको दया हो, यसमा ईमान निष्ठावानहरू प्रसन्न हुनुपर्छ अर्थात् उनका हृदयमा हर्ष तथा आनन्द हुनुपर्छ । त्यसको अर्थ यो होइन कि प्रसन्नता व्यक्त गर्नको लागि सभा तथा जुलुसहरू, दीप बाल्नु तथा यसैप्रकारका अन्य निरर्थक तथा अपव्ययका काम गर । जस्तो कि आजकलका धार्मिक आधुनिकीकरण गर्नेहरू यस आयतबाट 'जश्ने ईद मीलाद' तथा यसको कुरीतिको औचित्य सिद्ध गर्दछन् ।

[4]यसबाट तात्पर्य त्यही केही पशुहरूलाई हराम गर्नु हो जो मूर्तिपूजक आफ्ना मूर्तिहरूको नामबाट छाडिदिने गर्दथे, जसको विस्तृत वर्णन सूरः अल-अन्आममा भैसकेको छ ।

تَكُمْ اَمْ عَلَى اللّٰهِ تَفْتَرُوْنَ ۝٥٩

तिमीलाई अल्लाहले आदेश दिएको थियो अथवा अल्लाहमाथि झूट कुरा रच्दछौ ?

وَمَا ظَنُّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَذُوْ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُوْنَ ۝٦٠

(६०) तथा जो मानिसहरू अल्लाहमाथि झूटा कुरा पढ्दछन्, उनको क़ेयामत (प्रलय) को विषयमा के विचार छ ?[1] वास्तवमा मानिसहरूमाथि अल्लाह तआ़लाको ठूलै उपकार छ ।[2] तर अधिकतर मानिसहरू कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ।[3]

وَمَا تَكُوْنُ فِيْ شَاْنٍ وَّمَا تَتْلُوْا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ وَّلَا تَعْمَلُوْنَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُوْدًا اِذْ تُفِيْضُوْنَ فِيْهِ ۭ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَّبِّكَ مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاۗءِ وَلَآ اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلَآ اَكْبَرَ اِلَّا فِيْ كِتٰبٍ مُّبِيْنٍ ۝٦١

(६१) तथा तपाईं जुन पनि अवस्थामा रहनुहुन्छ तथा क़ुर्आनबाट जे-जति पनि पढ्नु हुन्छ र तिमीहरू जुन पनि काम गर्दछौ, हामीले तिमीलाई देखिराखेका हुन्छौं, जब तिमी त्यसमा लीन हुन्छौ तथा तपाईंको प्रभुबाट कुनै कुरा कण बराबर लुप्त रहँदैन, न धर्तीमा न आकाशमा तथा न त्यसभन्दा सानो र न ठूलो, परन्तु यो सबै स्पष्ट किताबमा छ ।[4]

[1]अर्थात क़ेयामतका दिन अल्लाह तआ़ला उनीहरूसित के व्यवहार गर्नेछन् ।

[2]कि त्यसले मनुष्यहरूको संसारमा तुरून्त पकड गर्दैन परन्तु त्यसको लागि एउटा दिन निर्धारित गरेको छ। अर्थ यो हो कि त्यो संसारको सुख मुसलमान तथा काफ़िरलाई अन्तर नगरीकन दिन्छ । अथवा जुन कुरा मनुष्यहरूका लाभकारी तथा आवश्यक छन्, तिनीहरूलाई उचित तथा वैध वनाएको छ, तिनीहरूलाई हराम (अवैध) गरेको छैन ।

[3]अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका सुखहरूको लागि कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् अथवा त्यसको हलाल गरिएका कुराहरूलाई हराम गर्दछन् ।

[4]यस आयतमा अल्लाह तआ़लाले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा ईमानवालाहरूलाई सम्बोधित गर्दै भन्यो कि त्यो सारा सृष्टिको अवस्थासित परिचित छ तथा प्रत्येक क्षण मनुष्यहरूमाथि उसको दृष्टि छ। धर्ती एवं आकाशको कुनै वस्तु त्यसबाट लुकेको छैन, यो त्यही विषय हो जुन सूरः अल-अन्आम आयत संख्या ५९ मा चर्चित भइसकेको छ "उसैको पासमा परोक्षको कोष छन्, जसलाई त्यही नै जान्दछ । त्यसलाई वन तथा जलका सबै वस्तुहरुको ज्ञान छ, तथा

(६२) याद राख कि अल्लाहका मित्रहरूलाई[1] न कुनै भय छ न उनी दुखी हुनेछन् ।[2]

أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

कुनै पात झर्दा पनि उसलाई थाहा हुन्छ, तथा धर्तीका अधरहरूमा कुनै दाना तथा कुनै हरियो एवं सुखेको वस्तु छैन, परन्तु 'किताबे मोबीन' मा लेखिएको छ ।" त्यसैप्रकार सूर: अल-अनआमको आयत संख्या ३८ तथा सूर: हूदको आयत संख्या ६ मा पनि यस विषयको वर्णन गरिएको छ । जब वास्तविकता यो छ कि त्यो आकाश तथा धर्तीमा उपस्थित वस्तुहरूको गतिलाई जान्दछ, त त्यो मनुष्य तथा जिन्नहरूको गति तथा कर्महरूबाट किन अनभिज्ञ रहन सक्दछ, जो अल्लाहका उपासना गर्नको लागि बनाइए तथा पठाइएका छन् ?

[1]अवज्ञाकारीहरूका पश्चात अल्लाह तआला आफ्ना आज्ञाकारीहरूको चर्चा गर्दैछ तथा उनी हुन् औलिया अल्लाह (अल्लाहका मित्र) । 'औलिया' बहुवचन हो 'वली' शब्दको जसको शाब्दिक अर्थ 'निकटवर्ती' हो । यस आधारमा 'औलिया अल्लाह' को अर्थ हुनेछ ती साँचा तथा नि:स्वार्थ ईमान भएका जसले अल्लाहको आज्ञापालन गरी तथा निषेधित कार्यहरूबाट बचेर अल्लाहको निकटता प्राप्त गरे । यसैकारण अल्लाह तआलाले स्वयं आगामी आयतमा उनको प्रशंसा यी शब्दहरूमा गरेको छ, "जो ईमान कायम गरे तथा जसले अल्लाहको भय हृदयमा राखे ।" तथा ईमान एवं अल्लाहको भय नै अल्लाहको निकटता प्राप्त गर्नुको आधार तथा प्रमुख साधन हो । यस आधारमा अल्लाहको भय राख्ने प्रत्येक ईमान्दार अल्लाहको वली हो । मानिसहरू वली हुनको लागि चमत्कार देखाउन आवश्यक ठान्दछन् तथा पछि उनी आफूले बनाएका वलीहरूका झूटा-साँचा चमत्कारहरूको प्रचार गर्दछन्, यो विचार पूर्णत: दोषपूर्ण छ । चमत्कार तथा वलीको न निकटको सम्बन्ध छ न यसको लागि आवश्यक प्रतिबन्ध । यो बेग्लै कुरा हो कि कसैबाट चमत्कार प्रदर्शित हुन्छ भने अल्लाहको इच्छा हो, यसमा त्यस महात्माको इच्छा सम्मिलित छैन । परन्तु कुनै अल्लाहसित भय गर्ने मोमिन तथा सुन्नतको पालना गर्नेबाट चमत्कारको प्रदर्शन हुन्छ अथवा हुँदैन त्यसको वली हुने कुरोमा कुनै सन्देह छैन ।

[2]भयको सम्बन्ध भविष्यसित छ तथा दुखको भूतकालसित । अर्थ यो हो कि जीवन अल्लाहको भयमा व्यतीत गरिएको हुन्छ । यसकारण क़ेयामतको भयानकताको भय यति उनीहरूलाई हुनेछैन जसरी अरूलाई हुनेछ । बरू उनीहरू आफ्नो ईमान तथा अल्लाहको भयका कारण अल्लाहको दया तथा विशेष कृपाका अभिलाषी तथा त्योसँग राम्रो विचार राख्नेवाला छन् । यसैप्रकार संसारमा उनीहरू जे-जति छाडेर गएका हुन्छन् अथवा संसारको स्वाद उनीहरूलाई भएका हुने छैनन् होला, त्यसमाथि उनीहरूलाई कुनै दुख हुनेछैन । एक अन्य अर्थ यो पनि हो कि संसारमा जे इच्छित वस्तु उनीहरूलाई प्राप्त हुँदैन त्यसमाथि उनीहरू दुखको प्रदर्शन

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ ۝٦٣

(६३) यी यस्ता मानिसहरू हुन्, जसले ईमान स्थापित गरे तथा (पापबाट) संयम गर्दछन् ।

لَهُمُ ٱلْبُشْرَىٰ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَفِى ٱلْءَاخِرَةِ ۚ لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَٰتِ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ۝٦٤

(६४) उनीहरूका लागि सांसारिक जीवनमा पनि[1] तथा परलोकमा पनि शुभ-सूचना छ, अल्लाह तआलाका कुरामा कुनै परिवर्तन हुने गर्दैन । यो ठूलो सफलता हो ।

وَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّ ٱلْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ۚ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ ۝٦٥

(६५) तथा तपाईंलाई उनका कुराले दुःखमा नपारून्, सार्वभौमिक प्रभुत्व अल्लाहकै लागि छ, त्यो सर्वश्रोता, सर्वज्ञाता छ ।

أَلَآ إِنَّ لِلَّهِ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَمَا يَتَّبِعُ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ شُرَكَآءَ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا ٱلظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝٦٦

(६६) याद राख कि जे-जति आकाशहरूमा छन् तथा जति धर्तीमा छन्, यी सबै अल्लाहकै हुन् तथा जो अल्लाहलाई छाडेर अन्य साझेदारहरूलाई पुकार्दछन्, कुन कुराको पालन गरिराखेका छन् ? मात्र कल्पित विचारहरूको पालना गरिराखेका छन् तथा मात्र अनुमानित कुराहरू गरिराखेका छन् ।[2]

गर्दैनन् किनभने उनीहरू जान्दछन् कि यो सबै अल्लाहको निर्णय एवं भाग्यको देन हो, जसबाट उनका हृदयहरूमा दुख तथा फोहोर उत्पन्न हुँदैन, बरू उनका हृदय अल्लाहको निर्णयमा प्रसन्न तथा शान्त रहन्छन् ।

[1]संसारमा शुभ-सूचनाबाट तात्पर्य पुण्यको कार्य हो अथवा त्यो सूचना जुन मृत्युको समय फरिश्ताहरू निष्ठावानहरूलाई दिन्छन्, जस्तो कि कुर्आन तथा हदीसबाट सिद्ध छ ।

[2]अर्थात् अल्लाहसँग कसैलाई साझेदार ठहराउन कुनै तर्कको आधारमा छैन, बरू एउटा वैचारिक मन्थन तथा कल्पना एवं अनुमानको देन हो । आज यदि मनुष्य आफ्नो बुद्धि तथा विवेकलाई उचितरूपले प्रयोग गर्दछ भने निःसन्देह त्यसमाथि यो स्पष्ट हुनसक्दछ कि अल्लाहको कोही साझेदार छैन, त उपासनामा अन्य उसको साझेदार कसरी हुन सक्दछन् ?

هُوَ الَّذِىْ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِتَسْكُنُوْا فِيْهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا ؕ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّسْمَعُوْنَ ﴿٦٧﴾

(६७) त्यो (अल्लाह) यस्तो छ जसले तिम्रो लागि रात बनायो ताकि तिमी त्यसमा विश्राम गर तथा दिन पनि यस किसिमले बनायो कि देखभाल गर्नको लागि साधन छ, वस्तुतः यसमा निशानीहरू (लक्षणहरू) छन्, ती मानिसहरूका लागि जो सुन्दछन् ।

قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهٗ ؕ هُوَ الْغَنِىُّ ؕ لَهٗ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ اِنْ عِنْدَكُمْ مِّنْ سُلْطٰنٍۭ بِهٰذَا ؕ اَتَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) उनी भन्दछन् कि अल्लाहका सन्तान छन् । त्यो यसबाट पवित्र छ, त्यो त कसैको आश्रित छैन ।[१] उसैको स्वामित्व छ, जे-जति आकाशहरूमा छ तथा जे-जति धर्तीमा छ ।[२] तिम्रो पासमा यसबारे कुनै प्रमाण छैन । के अल्लाहसित सम्बन्धित यस्ता कुरा भन्छौ जसको तिमीलाई ज्ञान छैन ?

[१]तथा जो सबभन्दा निस्पृह छ, उसलाई सन्तानको पनि आवश्यकता छैन । किनभने सन्तान त सहाराको लागि हुन्छ तथा जब उसलाई सहाराको आवश्यकता छैन त उसलाई सन्तानको के आवश्यकता ?

[२]जब आकाश तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तु उसैको हो त प्रत्येक उसका पराधीन एवं दास भए । अनि उसलाई सन्तानको के आवश्यकता हुन्छ सन्तानको आवश्यकता त्यसलाई हुन्छ, जसलाई केही सहायता तथा सहाराको आवश्यकता हुन्छ । तथा जसको आदेश आकाश तथा धर्तीको प्रत्येक वस्तुमा चल्छ, त्यसलाई के आवश्यकता उत्पन्न हुनसक्छ र ? यसका अतिरिक्त सन्तानको आवश्यकताको रुचि त्यसलाई हुन्छ, जो आफु पश्चात आफ्नो स्वामित्वको उत्तराधिकारी बनाउन चाहन्छ तथा अल्लाह तआला त अनन्त छ । यसकारण अल्लाहको लागि सन्तान ठहराउनु यति ठूलो अपराध हो कि अल्लाह तआला भन्छ :

﴿تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ۝ اَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا﴾

"यस कुराबाट कि उनीहरू भन्दछन् अल्लाहको सन्तान छ, निकट छ कि आकाश फाटेर जाओस्, धर्तीमा चिरा परोस् तथा पर्वत कण-कण भएर जाओस् ।" (सूरः मरियम-९०, ९१)

قُلۡ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَفۡتَرُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلۡكَذِبَ لَا يُفۡلِحُونَ ﴿٦٩﴾

(६९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि जो अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गर्दछन्,[1] उनीहरू सफल हुने छैनन् ।[2]

مَتَٰعٞ فِي ٱلدُّنۡيَا ثُمَّ إِلَيۡنَا مَرۡجِعُهُمۡ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ ٱلۡعَذَابَ ٱلشَّدِيدَ بِمَا كَانُواْ يَكۡفُرُونَ ﴿٧٠﴾

(७०) (यो) संसारमा अलिकति सुख छ अनि हाम्रो पासमा उनीहरू आउनु पर्नेछ, त्यसपछि हामीले उनलाई उनका कुफ्र (अविश्वास) को फल कठोर दण्ड चखाउनेछौं ।

وَٱتۡلُ عَلَيۡهِمۡ نَبَأَ نُوحٍ إِذۡ قَالَ لِقَوۡمِهِۦ يَٰقَوۡمِ إِن كَانَ كَبُرَ عَلَيۡكُم مَّقَامِي وَتَذۡكِيرِي بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ فَعَلَى ٱللَّهِ تَوَكَّلۡتُ فَأَجۡمِعُوٓاْ أَمۡرَكُمۡ وَشُرَكَآءَكُمۡ ثُمَّ لَا يَكُنۡ أَمۡرُكُمۡ

(७१) तथा तपाईं उनलाई नूहको कथा पढेर सुनाउनुहोस् जबकि उनले आफ्नो समुदायसित भने कि हे मेरो समुदायका मानिसहरू यदि तिमीलाई मेरो रहनु तथा अल्लाहका आदेशहरूको शिक्षा दिनु कठिन लाग्दछ भने मेरो त अल्लाहमाथि नै भरोसा छ । तिमी आफ्ना योजना आफ्ना साथीहरुसँग

[1](افتراء) (इफ़्तरा) को अर्थ हो असत्य कुरा भन्नु तथा आरोप लगाउनु । अनि उसलाई झूटो भन्नु जोड दिनको लागि हो ।

[2]यसबाट स्पष्ट छ कि सफलतासित तात्पर्य परलोकको सफलता अर्थात् अल्लाहको क्रोध तथा उसको यातनाबाट बच्नु हो । मात्र संसारको अस्थाई सुख सफलता होइन । जस्तो कि धेरैजसो मानिस अधर्मीहरूको अस्थाई सुख-सुविधाबाट त्रुटि तथा शंका एवं सन्देहमा पर्न जान्छन् । यसकारण अघिल्लो आयतमा आदेश भयो : "यिनीहरू संसारमा अलिकति सुखको भोग गरिहालून् अनि अन्तमा हाम्रो पासमा आउनु छ ।" अर्थात् यो संसारको सुख परलोकको सुखहरूका अपेक्षा अत्यन्त तुक्ष छ । यस पश्चात उनीहरूले अत्यन्त कठोर यातना भोग्नु पर्नेछ । यसकारण यस कुरोलाई राम्ररी बुझ्नु पर्छ कि काफ़िर मूर्तिपूजक तथा अल्लाहका अवज्ञाकारीहरूको सांसारिक सुख तथा वैभव यस कुराको प्रमाण होइन कि यी समुदाय सफल छन् तथा अल्लाह तआला उनीसित प्रसन्न छ, यी भौतिक सफलताहरू उनका निरन्तर प्रयत्नहरूका परिणाम हुन्, जुन प्रत्यक्ष कारणहरूका अनुसार प्रत्येक समुदायलाई प्राप्त हुनसक्दछ, जो साधनहरूलाई व्यवहारमा ल्याउँदै त्यसैप्रकार परिश्रम गर्नेछन्, चाहे तिनी ईमान भएका हुन् वा काफ़िर । यसका अतिरिक्त यी अस्थायी सफलताहरू अल्लाहद्वारा निर्धारित नियम तथा अवसर प्रदान गर्नुका परिणाम पनि हुनसक्छन्, जसको स्पष्टीकरण हामी यसभन्दा पूर्व कैयन् स्थानहरूमा गरिसकेका छौं ।

عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوٓا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ ﴿٧١﴾

सुदृढ गर ।[1] योजना तिम्रो लागि घटनाको कारण नहोस्[2] आफूले ठहराएका सँगी साझीदारहरूलाई पनि राख । अनि तिम्रो मामिला तिमीमाथि संदिग्ध नरहोस्[2], त्यसपश्चात म सित जे गर्नु छ, गरिहाल र मलाई मोहलत नदेऊ ।

فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ ۖ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) तैपनि यदि तिमी मुख फर्काउँछौ भने मैले तिमीसित कुनै प्रतिफल त माँगिन,[3] मेरो प्रतिफल त मात्र अल्लाहले नै दिनेछ तथा मलाई आदेश दिएको छ कि म मुसलमानहरू मध्येबाट नै रहूँ ।[4]

فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَن مَّعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا

(७३) त तिनीहरू उनलाई झुट्लाए, अनि हामीले उनलाई तथा जो उनका साथ डुङ्गामा सवार थिए, उनलाई मुक्ति प्रदान गऱ्यौं तथा उनलाई

[1]अर्थात् जसलाई तिमीले अल्लाहको साझेदार बनाएका छौ, उनीहरूको सहायता पनि प्राप्त गर । (यदि उनीहरू तिम्रा विचार अनुसार तिम्रो सहायता गर्न सक्छन्)

[2](غُمَّةً) को अन्य अर्थ हो, अस्पष्ट तथा लुकेको हुनु । अर्थात् मेरो विरूद्ध तिम्रो प्रयत्न स्पष्ट तथा सफा हुनुपर्छ ।

[3]कि जसको कारण तिमी यो आरोप लगाउन सक कि नबूवतको दाबीसित उसको उद्देश्य धन-सम्पत्ति एकत्रित गर्नु हो ।

[4]आदरणीय नूहको यस कथनबाट पनि ज्ञात भयो कि सबै नबीहरूको धर्म इस्लाम नै रहिआएको छ । यद्यपि धार्मिक नियम भिन्न-भिन्न तथा विधिहरू उनका बेग्लै रहेका थिए । जस्तो कि आयत सूरः अल-मायदः, ४८ बाट स्पष्ट छ । ﴿لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ (المائدة: ٤٨) परन्तु धर्म सबैको इस्लाम थियो, हेर्नुस् सूरः अल-बकरः-१३१ तथा १३२, सूरः यूसुफ-१०१, सूरः अन्नमल-९१, सूरः यूनुस-८४, सूरः अल-आराफ-१२६, सूरः नम्ल-४४, सूरः अल-मायदः-४४, १११ एवं सूरः अल-अनआम-१६२ तथा १६३ ।

[5]अर्थात् नूहका समुदायका मानिसहरूले सबैप्रकारको शिक्षा एवं उपदेशका उपरान्त पनि झुट्लाउने मार्ग छोडेनन्, अतः अल्लाह तआलाले आदरणीय नूह तथा उनमा विश्वास गर्नेहरूलाई एउटा डुङ्गामा सवार गराएर बचायो तथा शेष सबैलाई, यहाँसम्मकि आदरणीय नूहको एउटा पुत्रलाई पनि डुबाइदियो ।

ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا ۖ فَٱنظُرْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُنذَرِينَ ﴿٧٣﴾

सचेत गरिएको थियो, उनीहरूको परिणाम के भयो ?

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنۢ بَعْدِهِۦ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَآءُوهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَمَا كَانُوا۟ لِيُؤْمِنُوا۟ بِمَا كَذَّبُوا۟ بِهِۦ مِن قَبْلُ ۚ كَذَٰلِكَ نَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِ ٱلْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) अनि उनका (नूह) पश्चात हामीले अन्य रसूलहरूलाई उनको समुदायतिर पठायौं, त उनी उनको पासमा स्पष्ट प्रमाण लिएर आए ।[२] तर जुन कुरोलाई उनीहरूले प्रथम समयमा झूटा भनिदिए, पुनः त्यसमाथि ईमान स्थापित गर्न सकेनन् ।[३] हामी यसैप्रकार सीमा उल्लघंन गर्नेहरूका हृदयमा मुहर (छाप) लगाइदिन्छौं ।[४]

[१]अर्थात् धर्तीमा ती बाँच्नेहरूलाई पूर्वका मानिसहरूको उत्तराधिकारी बनायौं । अनि मनुष्यहरूका आगामी वंश तिनै मानिसहरू विशेषरूपले आदरणीय नूहका तीन पुत्रहरूबाट चल्यो, यसैकारण आदरणीय नूहलाई दोस्रो आदम (द्वितीय मनु) भनिन्छ ।

[२]अर्थात् यस्ता लक्षण तथा चमत्कार लिएर आए जुन यस कुरालाई प्रमाणित गर्दथे कि वास्तवमा यिनी अल्लाहका सच्चा रसूल हुन्, जसलाई अल्लाहले मार्गदर्शन तथा निर्देश दिनका निम्ति पठाएको छ ।

[३]तर यी समुदायहरूले रसूलहरूका कुरा मानेनन्, मात्र यसकारण कि जब प्रथम यी रसूल उनको पासमा आए त तुरुन्त बिना कुनै विचार-विमर्श गरी उनलाई नकारि दिए, यो पहिलो पटकको इन्कार उनको लागि थाई आवरण बन्न पुग्यो । तथा उनीहरू यही नै सोच्दै रहे कि हामी त पहिले नकारिसकेका छौं, अब यसलाई किन स्वीकार्ने ! परिणाम स्वरूप ईमानबाट बञ्चित रहे ।

[४]अर्थात् जुनप्रकार यी पूर्वका समुदायहरूमाथि उनका अविश्वास तथा झुट्लाउनुका कारण मोहर लाग्दै रहेका छन्, त्यसैप्रकार भविष्यमा पनि जुन समुदाय रसूलहरूलाई झुठ्लाउनेछ तथा अल्लाहका निशानीहरूलाई झुठ्लाउने मार्ग अपनाउने छ, उनका हृदयहरूमा पनि सील (मोहर) लागिरहने छन् तथा उनीहरू संमार्गबाट त्यसैप्रकार बञ्चित रहने छन जुनप्रकार पूर्वका समुदाय बञ्चित रहे ।

(७५) त्यसपछि हामीले ती (पैग़म्बरहरू) का पश्चात मुसा तथा हारूनलाई फ़िरऔन[1] तथा त्यसका प्रमुखहरूका पासमा आफ्नो चमत्कार दिएर पठायौं ।[2] त उनीहरूले अभिमान गरे तथा उनीहरू अपराधी समुदाय थिए ।[3]

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنۢ بَعْدِهِم مُّوسَىٰ وَهَٰرُونَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ بِـَٔايَٰتِنَا فَٱسْتَكْبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾

(७६) अनि जब उनीहरूलाई हाम्रो तर्फबाट सत्य (प्रमाण) पुग्यो त उनीहरू भन्नथाले कि निःसन्देह यो खुल्ला रुपमा जादू हो ।[4]

فَلَمَّا جَآءَهُمُ ٱلْحَقُّ مِنْ عِندِنَا قَالُوٓا۟ إِنَّ هَٰذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾

(७७) मूसाले भने कि के तिमी यस सत्यको सम्बन्धमा, जबकि त्यो तिम्रो पासमा आइसकेको छ, यस्ता कुरा भन्दछौ, के यो जादू हो, र जादूगर सफल हुँदैनन् ?[5]

قَالَ مُوسَىٰٓ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَكُمْ ۖ أَسِحْرٌ هَٰذَا وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّٰحِرُونَ ﴿٧٧﴾

---

[1]रसूलहरूको सामान्य वर्णन गर्नुका पश्चात आदरणीय मूसा तथा हारूनको वर्णन गरिदैछ, यद्यपि रसूलहरूमध्ये उनी पनि आउँछन्, तर उनको गणना गणमान्य रसूलहरूमा हुन्छ, यसकारण विशेषरूपले उनको अलग्गै वर्णन गऱ्यौं ।

[2]आदरणीय मूसाका यी चमत्कार विशेषरूपले नवदिव्य निशानीहरू जसको वर्णन अल्लाहले सूरः बनी इस्राईल आयत १०१ मा गरेको छ, प्रसिद्ध छन् ।

[3]अर्थात् उनीहरू ठूला-ठूला अपराध तथा पापहरूमा लीन थिए । यसकारण उनीहरूले अल्लाहद्वारा पठाइएका रसूलहरूलाई पनि झुट्लाए किनभने एउटा पाप अर्को पापको माध्यम बन्छ तथा पापहरू निरन्तर गर्दै जानु ठूला-ठूला पापहरूलाई गर्नुको दुस्साहस उत्पन्न गरिदिन्छ ।

[4]जब अस्वीकार गर्नको लागि उचित तर्क तथा प्रमाण पाइदैन, तब त्यसबाट छुटकारा प्राप्त गर्नको लागि भन्छन् कि यो जादू हो ।

[5]आदरणीय मूसाले भने कि अलिकति विचार त गर । सत्यको आमन्त्रण तथा उचित कुरोलाई तिमीहरू जादू भन्दछौ, साँच्चिकै के यो जादू हो त ? जादूगर त सफल हुँदैनन् । अर्थात् इच्छित उद्देश्य प्राप्त गर्न तथा अप्रिय परिणामबाट बच्नुमा उनीहरू असफल नै रहन्छन् । तथा म त अल्लाहको रसूल हुँ, मलाई अल्लाहको सहायता प्राप्त छ तथा उसको तर्फबाट मलाई चमत्कार दिव्य निशानीहरू प्रदान गरिएका छन्, मलाई जादू तथा जादूगरीको के आवश्यकता छ र ?

قَالُوٓا۟ أَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَآءَنَا وَتَكُونَ لَكُمَا ٱلْكِبْرِيَآءُ فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾

(७८) उनीहरू भन्नथाले कि तिमी हाम्रो पासमा यसकारण आएका हौ कि हामीलाई त्यस मार्गबाट हटाइदेउ, जसमा हामीले आफ्ना पूर्वजहरूलाई पाएका छौं, तथा तिमी दुबैलाई संसारमा महानता प्राप्त होस्,[1] तथा हामी तिमी दुबैलाई कहिल्यै मान्ने छैनौं ।

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ٱئْتُونِى بِكُلِّ سَٰحِرٍ عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾

(७९) तथा फ़िरऔनले भन्यो कि मेरो पासमा सबै दक्ष जादूगरहरूलाई ल्याऊ ।

فَلَمَّا جَآءَ ٱلسَّحَرَةُ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰٓ أَلْقُوا۟ مَآ أَنتُم مُّلْقُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) अनि जब जादूगर आए त मूसाले उनीसित भने कि (जादू) हान जे-जति तिमी हान्न चाहन्छौ ।

فَلَمَّآ أَلْقَوْا۟ قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُم بِهِ ٱلسِّحْرُ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ سَيُبْطِلُهُۥٓ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾

(८१) त जब उनीहरूले हाने त मूसाले भने कि यो जे-जति तिमीले ल्याएका छौ जादू हो । यो निश्चित छ कि अल्लाहले यसलाई अहिले नष्ट गरिदिन्छ,[2] अल्लाह यस्ता भ्रष्टाचारीहरूको कार्य

तथा अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएका चमत्कारका समक्ष यसको के स्थान छ र ?

[1]यो नमान्नेहरूका अन्य कुतर्क हुन्, जो तर्कवाट विवश भई प्रस्तुत गर्दछन् । एउटा यो कि तिमी हामीलाई हाम्रा पूर्वजहरूको मार्गबाट हटाउन चाहन्छौ, दोस्रो यो कि हामीलाई मान-मर्यादा तथा राज्य प्राप्त छ, त्यसलाई खोसेर स्वयं अधिकार गर्न चाहन्छ । यसकारण हामी त कहिल्यै पनि तिमीमाथि विश्वास गर्ने छैनौं । अर्थात् पूर्वजहरूको अनुकरण तथा सांसारिक राज्य एवं मान-मर्यादाले उनीहरूलाई विश्वास गर्नवाट रोकिराख्यौं । त्यस पश्चात अगाडि त्यही कथा छ कि फ़िरऔनले दक्ष जादूगरहरूलाई बोलायो तथा आदरणीय मूसा एवं जादूगरहरूको प्रतिस्पर्धा भयो, जस्तो कि सूरः आराफमा चर्चा भयो तथा सूरः ताहामा पनि यसको केही विवरण आउनेछ ।

[2]अतः यस्तै भयो । कहीं असत्य पनि सत्यको अगाडी सफल हुनसक्छ ? जादूगरहरूले चाहे उनी आफ्नो कलामा जति दक्ष भएपनि, जे-जति प्रस्तुत गरे, त्यो जादू नै थियो तथा नजरबन्दीको कला नै थियो तथा जब आदरणीय मूसाले अल्लाहको आदेशमा लठ्ठी हान्नुभयो त त्यसले सारा जादूगरहरूको जादूगरीलाई एकैक्षणमा समाप्त गरिदियो ।

बन्न दिँदैन ।[1]

(८२) तथा अल्लाह तआला ले सत्य प्रमाणलाई आफ्नो कथनानुसार स्पष्ट[2] गरिदिन्छ, चाहे अपराधीलाई जति नराम्रो किन नलागोस् ।

وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٨٢﴾

(८३) अनि मूसामाथि उनका समुदाय मध्येबाट केही मात्र नै ईमान (विश्वास) ल्याए[3] त्यो पनि फ़िरऔन तथा आफ्ना अधिकारीहरूसित तर्सेर कि कहीं उनीहरूलाई दुख न पुऱ्याओस्,[4] तथा वास्तवमा

فَمَآ اٰمَنَ لِمُوْسٰٓى اِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهٖ عَلٰى خَوْفٍ مِّنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ئِهِمْ اَنْ يَّفْتِنَهُمْ ؕ وَاِنَّ فِرْعَوْنَ

[1]तथा यी जादूगर पनि भ्रष्ट थिए, जसले मात्र धन कमाउनको लागि यो कला सिकेका थिए तथा जादूको कला देखाएर मानिसहरूलाई मूर्ख वनाउँथे, अल्लाह तआला उनका यी भ्रष्टाचारहरूलाई कसरी सुसज्जित वनाउन सक्दथ्यो ?

[2]अथवा कथनबाट तात्पर्य त्यो तर्क तथा युक्तिहरू हुन्, जुन अल्लाह तआला आफ्ना किताबहरूमा अवतरित गर्दैरहेको छ, जुन पैग़म्वरहरूलाई उसले प्रदान गरेको थियो । अथवा ती चमत्कार हुन्, जुन अल्लाह तआलाको आदेशबाट नबीहरूका हातबाट प्रदर्शित भए अथवा अल्लाहको त्यो आदेश हो जुन शब्द (كُنْ) (कुन) द्वारा गर्दछ ।

[3](قومه) को अक्षर (ه) को सम्बन्धमा व्याख्याकारहरूमा मतभेद छ । केही ज्ञाताहरूले यसलाई आदरणीय मूसातिर संकेत गरेका छन् किनभने आयतमा सर्वनामभन्दा पूर्व उनैको नाम (वर्णन) आएको छ । अर्थात् मूसाको समुदायबाट थोरै मानिसहरूले विश्वास गरे । तर ईमाम इब्ने क़सीर आदिले यसको संकेत फ़िरऔनतिर गर्नुभएको छ । अर्थात् फ़िरऔनको समुदायबाट केही मात्र मानिसहरू ईमान स्थापित गरे । उनको तर्क यो हो कि इस्राईलका सन्तानका मानिसहरू त एउटा रसूल तथा छुटकारा दिलाउनेको प्रतिक्षामा थिए जो आदरणीय मूसा अलैहिस्सलामको रुपमा उनीहरूलाई प्राप्त भए तथा यस आधारमा इस्राईलको वंश (कारून बाहेक) उनीमाथि ईमान राख्दथे । यसकारण उचित कुरो यो हो कि ﴿ذُرِّيَّةٌ مِّنْ قَوْمِهٖ﴾ सित तात्पर्य फ़िरऔनका समुदायबाट केही मानिसहरू हुन्, जो आदरणीय मूसामाथि ईमान कायम गरे । तिनै मध्येबाट उनकी पत्नी (आदरणीय) आसिया पनि हुन् ।

[4]कुरआन करीमको यो व्याख्या पनि यस कुराको द्योतक छ कि ईमान स्थापित गर्नेहरू थोरै मानिसहरू फ़िरऔनका समुदायबाट थिए, किनभने उनैलाई फ़िरऔन तथा त्यसका दरबारिया तथा अधिकारीहरूबाट कष्ट पुऱ्याउनुको भय थियो, इस्राईलको सन्तान हुन् त फ़िरऔनको दासता तथा अधीनताको अपमान धेरै समयदेखि सहन गर्दै आइराखेका थिए।

لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ ۚ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾

फ़िरऔन त्यस देशमा उच्च शक्ति भएको थियो, तथा यो कुरो पनि थियो कि त्यो सीमाभन्दा बाहिर जाने गर्दथ्यो ।[1]

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا قَوْمِ إِن كُنتُمْ آمَنتُم بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُم مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा मूसाले भने, हे मेरा समुदायका मानिसहरू ! यदि तिमी अल्लाहमा विश्वास गर्दछौ भने त्यसैको भरोसा गर, यदि तिमी मुसलमान (आज्ञापालक) हौ ।[2]

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾

(८५) त उनीहरूले भने कि हामीले अल्लाहमै भरोसा गर्‍यौं । हे हाम्रो प्रभु ! हामीलाई यी अत्याचारी समुदायको भोगी नबनाउ ।

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾

(८६) तथा हामीलाई आफ्नो कृपाले यी काफ़िरहरूबाट मुक्ति प्रदान गर ।[3]

तर मूसा अलैहिस्सलाममाथि ईमान ल्याउनुबाट उसको कुनै सम्वन्ध थिएन, न उनीहरूलाई यसको कारणले अधिक भय थियो ।

[1]तथा ईमान भएकाहरू त्यही त्यसै अत्याचार तथा क्रुरताको व्यवहारबाट भयभीत थिए ।

[2]इस्राईलका सन्तान फ़िरऔनको तर्फबाट जुन अनादर एवं अपमानको शिकार थियो आदरणीय मूसा आएपश्चात पनि त्यसमा कमी आएन, यसकारण उनी अधिक परेशान थिए । बरू आदरणीय मूसासित उनीहरूले यहाँसम्म भने, हे मूसा ! जुनप्रकार तिमी आउनुभन्दा पूर्व हामी फ़िरऔन तथा त्यसको समुदायबाट दिइएका दुखहरूमा थियौं, तिमी आए पश्चात हाम्रो त्यही अवस्था छ जसपश्चात आदरणीय मूसाले उनीहरूलाई उत्तर दिए कि आशा छ कि मेरो प्रभुले शीघ्र नै तिम्रो शत्रुलाई नष्ट गरिदिनेछ । तर त्यसको लागि आवश्यक छ कि तिमी केवल एक अल्लाहबाट सहायता माँग तथा धैर्यले काम लिउ । (हेर्नुस् सूर: अल-आराफ, आयत १२८ तथा १२९) यहाँपनि आदरणीय मूसाले उनीहरूलाई जोड दिएर भने कि यदि तिमी अल्लाहका साँचो आज्ञाकारी हौ भने त्यसैमाथि भरोसा गर ।

[3]अल्लाहमा भरोसा गर्नुका साथ-साथ उनले अल्लाहको दरबारमा प्रार्थना पनि गरे । तथा अवश्य निष्ठावानहरूका लागि यो एउटा ठूलो हथियार पनि हो तथा सहारा पनि ।

وَاَوۡحَیۡنَاۤ اِلٰی مُوۡسٰی وَاَخِیۡهِ اَنۡ تَبَوَّاٰ لِقَوۡمِکُمَا بِمِصۡرَ بُیُوۡتًا وَّاجۡعَلُوۡا بُیُوۡتَکُمۡ قِبۡلَۃً وَّاَقِیۡمُوا الصَّلٰوۃَ ؕ وَبَشِّرِ الۡمُؤۡمِنِیۡنَ ﴿۸۷﴾

(८७) तथा हामीले मूसा तथा उनको भाईतिर वह्‌यी (प्रकाशना) पठायौं ताकि तिमी दुबै आफ्ना यी मानिसहरुका लागि मिश्रमा घर स्थापित गर तथा तिमी सबै तिनै घरहरुलाई नमाज पढ्ने स्थान निर्धारित गर ।[1] तथा निरन्तर नमाज पढ तथा तपाईं ईमान भएकाहरुलाई शुभ-सूचना दिनुहोस् ।

وَقَالَ مُوۡسٰی رَبَّنَاۤ اِنَّکَ اٰتَیۡتَ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَاَهٗ زِیۡنَۃً وَّاَمۡوَالًا فِی الۡحَیٰوۃِ الدُّنۡیَا ۙ رَبَّنَا لِیُضِلُّوۡا عَنۡ سَبِیۡلِکَ ۚ رَبَّنَا اطۡمِسۡ عَلٰۤی اَمۡوَالِهِمۡ وَاشۡدُدۡ عَلٰی قُلُوۡبِهِمۡ فَلَا یُؤۡمِنُوۡا حَتّٰی یَرَوُا الۡعَذَابَ الۡاَلِیۡمَ ﴿۸۸﴾

(८८) तथा मूसाले विन्ती गरे, हे मेरा प्रभु ! तिमीले फ़िरऔन तथा त्यसका पदाधिकारीहरुलाई शोभा तथा प्रत्येक प्रकारको धन सांसारिक जीवनमा प्रदान गर्‍यौं । हे हाम्रा प्रभु ! (यसकारण प्रदान गरेका छौ) कि उनीहरु तिम्रो मार्गबाट विचलित गराऊन् । हे हाम्रा प्रभु ! उनका धनहरुलाई ध्वस्त गरिदेउ उनका हृदयहरुलाई कठोर गरिदेउ,[2] ताकि यिनी ईमान स्थापित गर्न नसकून् यहाँसम्मकि दुखदायी यातनाहरु देखून् ।[3]

[1]यसको अर्थ यो हो कि आफ्ना घरहरूलाई नै मस्जिदहरू बनाऊ तथा उनका मुख आफ्नो क़िब्ला (बैतुल मुक़द्दस) तिर गर ताकि तिमीलाई इबादत (उपासना) गर्नको लागि चर्च आदिमा जानुको आवश्यकता नै नरहोस्, जहाँ तिमीलाई फ़िरऔनका कर्मचारीहरूको अत्याचार एवं क्रुरताको भय रहन्छ ।

[2]जब मूसा अलैहिस्सलामले देखे कि फ़िरऔन तथा उसका समुदायमाथि शिक्षा एवं उपदेशको पनि कुनै प्रभाव भएन तथा यसप्रकारका चमत्कार देखेर पनि उनको मनमा कुनै परिवर्तन आएन, त उनलाई श्राप दिनुभयो, जसलाई अल्लाह तआलाले वर्णित गरेको छ ।

[3]अर्थात् यदि उनीहरूमा ईमान ल्याउँछन् पनि त प्रकोप देखेर नै ईमान कायम गरून्, जुन उनको लागि लाभकारी हुने छैन । यहाँ मस्तिष्कमा यो शंका उत्पन्न हुनुहुँदैन कि पैग़म्बर त मार्गदर्शनको लागि प्रार्थना गर्दछन् न कि नष्ट भईजाने कुरोको श्राप । यसकारण कि आमन्त्रण तथा चेतावनी तथा हरेक प्रकारका साधन प्रयोग गरिहाले पश्चात यो स्पष्ट हुन्छ कि निष्ठावान हुने कुराको कुनै आंशा

قَالَ قَدْ أُجِيبَت دَّعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

(८९) (अल्लाह तआ़लाले) भन्यो कि तिमी दुबैका प्रार्थनाहरू स्वीकार गरिए । तिमी सोझो मार्गमा रह ।[1] तथा तिनीहरूको मार्गमा न हिंड जो अज्ञानी छन् ।[2]

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدْوًا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ

(९०) तथा हामीले इस्राईलका सन्तानलाई समुद्रबाट पारी तारिदिऔं ।[3] अनि उनका पछि-पछि फ़िरऔन आफ्नो सेनाको साथमा अत्याचार तथा क्रुरताको उद्देश्यले हिंड्यो, यहाँसम्मकि

बाँकी छैन, त अन्तिम उपाय यही रहन्छ कि यस समुदायको मामिला अल्लाहलाई अर्पित गरियोस् । यो मानो अल्लाहको इच्छा हुन्छ, जुन पैग़म्बरको मुखबाट अकस्मात निस्कन्छ । जस्तो कि आदरणीय नूहले पनि नौसय वर्ष चेतावनी दिए पश्चात अन्ततः आफ्नो समुदायलाई श्राप नै दिनुभयो ।

﴿رَّبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾

हे प्रभु ! धर्तीमा एउटा पनि काफ़िरलाई बसेको रहन नदेउ ।" (सूरः नूह-२६)

[1]यसको एउटा अर्थ त यो हो कि आफ्नो श्रापमा स्थिर रहनु, चाहे त्यो प्रदर्शित हुनमा ढिलो होस् । किनभने तिम्रो प्रार्थना अवश्य स्वीकार गरियो परन्तु त्यसको कार्यन्वयन हामी कहिले गर्नेछौं, यो मात्र हाम्रो इच्छा तथा योजनाहरूमाथि आधारित छ । अतः केही व्याख्याकार भन्दछन् कि यस श्रापका चालीस वर्ष पश्चात फ़िरऔन तथा त्यसको समुदायलाई नष्ट गरियो तथा श्राप अनुसार जब फ़िरऔन डुब्न थाल्यो, त्यससमय उसले ईमान स्थापित कुराको घोषणा गर्‍यो, जसको उसलाई कुनै लाभ पुगेन । दोस्रो अर्थ त्यसको यो हो कि तिमी आफ्नो प्रचार तथा इस्राईलका वंशलाई मार्ग दर्शाउने तथा सोझो मार्ग देखाउने एवं उनीहरूलाई फ़िरऔनको दासताबाट मुक्ति दिलाउने प्रयत्न जारी राख ।

[2]अर्थात् जुन मानिसहरू अल्लाहको व्यवहार, त्यसको नियम, त्यसका हित तथा भेदहरूलाई जान्दैनन्, तिमी उनी सरह नहुनु बरू अब प्रतिक्षा एवं धैर्य गर, अल्लाह तआ़ला आफ्नो ज्ञान तथा योजनानुसार ढिलो अथवा चाँडो अवश्य आफ्नो वाचा पूरा गर्नेछ किनभने त्यसले वाचा विरूद्ध गर्दैन ।

[3]अर्थात् समुद्रलाई च्यातेर मार्ग बनाइदियो (जुनप्रकार सूरः अल-बकरः आयत ५० मा चर्चित भयो तथा अन्य विवरण सूरः शोअरामा आउनेछ) तथा तिमीलाई एउटा किनारादेखि अर्को किनारासम्म पुर्‍याइदियो ।

قَالَ اٰمَنْتُ اَنَّهٗ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا الَّذِیْۤ اٰمَنَتْ بِهٖ بَنُوْۤا اِسْرَآءِیْلَ وَ اَنَا مِنَ الْمُسْلِمِیْنَ ﴿۹۰﴾

जब डुब्न थाल्यो,[1] त भन्यो, म ईमान सुदृढ गर्छु जसमाथि इस्राईलका सन्तान ईमान स्थापित गरेका छन्, त्यस बाहेक अन्य कोही पूजा योग्य छैन तथा म मुसलमानहरू मध्येबाट हूँ ।

آٰلْـٰٔنَ وَقَدْ عَصَیْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِیْنَ ﴿۹۱﴾

(९१) (उत्तर दिइयो कि) अब ईमान स्थापित गर्ने कुरा गर्छौ ? तथा अघि अवज्ञा गरिरह्यो तथा भ्रष्टाचारीहरूमा सम्मिलित रहयो ।[2]

فَالْیَوْمَ نُنَجِّیْكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُوْنَ لِمَنْ خَلْفَكَ اٰیَةً ؕ وَ اِنَّ كَثِیْرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ اٰیٰتِنَا لَغٰفِلُوْنَ ﴿۹۲﴾

(९२) त आज हामी तिम्रो शवलाई छाडिदिनेछौं ताकि तिमी ती मानिसहरूका लागि शिक्षाको चिन्ह होऊ जो तिम्रा पश्चात छन् ।[3] तथा वस्तुत: अधिकांश मानिसहरू हाम्रा प्रमाण चिन्हहरूबाट विमुख छन् ।

وَلَقَدْ بَوَّاْنَا بَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ مُبَوَّاَ صِدْقٍ وَّرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّیِّبٰتِ ۚ فَمَا اخْتَلَفُوْا حَتّٰی

(९३) तथा हामीले इस्राईलका सन्तानलाई अति उत्तम बस्ने ठाउँ दियौं तथा हामीले उनीहरूलाई स्वादिष्ट वस्तुहरू भोजनका लागि प्रदान गर्‍यौं त उनीहरूले मतभेद गरेनन् यहाँसम्मकि उनको

[1]अर्थात् अल्लाहको आदेशमा चमत्कारिक रूपले बनेका जलीय मार्गमा, जसमा हिँडेर मूसा तथा उसका समुदायले समुद्र पार गरे, फ़िरऔन तथा त्यसका सेना समुद्रपार गर्ने विचारले हिंड्न प्रारम्भ गरे । उद्देश्य यो थियो कि मूसा इस्राईलका सन्तानलाई, जो मेरो दासतावाट स्वतन्त्र गराउनको उद्देश्यले रातारात ल्यायो, त उसलाई पुन: वन्दी बनाइयोस् । जब फ़िरऔन तथा उसको सेना त्यस मार्गमा प्रवेश गर्‍यो त अल्लाहले समुद्रलाई अघि जस्तै बग्नुको आदेश दियो । परिणाम स्वरूप फ़िरऔन सहित सबै समुद्रमा डुबिहाले ।

[2]अल्लाहको तर्फवाट उत्तर दिइयो कि अब ईमानको कुनै लाभ हुने छैन किनभने जब ईमान ल्याउने समय थियो, त्यसवखत त अवहेलना अवज्ञाकारिता तथा भ्रष्टाचारमा लिप्त रहयो ।

[3]जब फ़िरऔन डुब्यो त त्यसको मृत्युबारे धेरैजसोलाई विश्वास लाग्दैनथ्यो । अल्लाह तआलाले समुद्रलाई आदेश दियौ, अनि त्यसले त्यसको शवलाई किनारामा फ्याँकिदियो, जसलाई सबैले देखे । प्रसिद्ध छ कि आजपनि यो लाश मिश्रको संग्राहलय सुरक्षित छ । (وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِالصَّوابِ)

جَآءَهُمُ الْعِلْمُ ۚ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٩٣﴾

पासमा ज्ञान पुग्यो ।[1] यो निश्चित कुरो छ कि तपाईंको प्रभु उनीहरूबीच क़ेयामतका दिन ती कुराहरूमा निर्णय गरिदिनेछ जसमा तिनीहरूले मतभेद गर्दथे ।

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّآ أَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ فَسْـَٔلِ الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَآءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٩٤﴾

(९४) अनि यदि तपाईं त्यसतिरबाट शंकामा हुनुहुन्छ जुन हामीले तपाईंतिर पठाएका छौं, त तपाईं उनीहरूसित सोध्नुस् जो तपाईंभन्दा पूर्वका किताबहरू पढ्दछन् । निःसन्देह तपाईंको पासमा तपाईंको प्रभुको तर्फबाट सत्य किताब आएको छ। तपाईं कदापि सन्देह गर्नेमध्येको नहुनुहोस् ।[2]

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايٰتِ اللّٰهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخٰسِرِينَ ﴿٩٥﴾

(९५) तथा न ती मानिसहरूमध्येबाट हुनुहोस्, जसले अल्लाह (तआला) का आयतहरूलाई झुट्लाए अन्यथा तपाईं घाटा बेहोर्नेहरूमा पर्नु हुनेछ ।[3]

[1]अर्थात् एक त अल्लाहको कृतज्ञता गर्नुको सट्टा आपसमा मतभेद गरे, यो मतभेद पनि अज्ञानता तथा मूर्खताको कारण गरेनन् बरू ज्ञान आएपश्चात गरे, जसको स्पष्ट अर्थ यो हो कि मतभेद मात्र वैरभाव तथा घमण्डको आधारमा थिए ।

[2]यो सम्वोधन या त जनसामान्यको लागि छ अथवा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको माध्यमवाट मुसलमानहरूलाई शिक्षा दिइँदै छ, किनभने नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई वह्यी (प्रकाशना) को विषयमा सन्देह हुनसक्दैन । "जो किताव पढ्छन्, उनीसँग सोध्नुस्" को अर्थ हो कि कुर्आन मजीदभन्दा पूर्वका आकाशीय पुस्तकहरू (तौरात तथा इंजील आदि) । अर्थात् जसका पासमा यी कितावहरू उपलव्ध छन्, उनीहरूसित यस किताबको बारेमा ज्ञान गर्नुस् किनभने उनीहरूमा यसका लक्षण तथा अन्तिम पैग़म्बर (ईशदूत) का गुणहरूको वर्णन छ ।

[3]यो पनि वास्तवमा मुसलमानहरूलाई पनि सम्झाइदैछ कि झुट्लाउनुको मार्ग हानि तथा विनाशको मार्ग हो ।

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾

(९६) निःसन्देह जुन मानिसहरूको विषयमा तपाईंको प्रभुका कुरा सिद्ध भइसकेका छन्, उनीहरूले ईमान स्थापित गर्ने छैनन् ।

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

(९७) उसको पासमा चाहे सबै तर्क पुगून, जबसम्म उनी दुखदायी यातना देख्दैनन् ।[1]

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمَ يُونُسَ

(९८) अतः कुनै वस्ती ईमान कायम गरेन कि ईमान ल्याउनु उनका लागि लाभकारी हुन्थ्यो, यूनुसका समुदायका बाहेक ।[2] जब उनीहरूले ईमान स्थापित गरे,

[1]यी तिनै मानिसहरू हुन् जो अधर्म तथा अल्लाहको अवज्ञामा यति डुबिसकेका हुन्छन् कि उनीमाथि कुनै शिक्षा-दीक्षाको प्रभाव पर्दैन, तथा कुनै तर्क उनको लागि प्रभावी हुँदैन । यसैकारण कि अवहेलना तथा अवज्ञाकारिताका कारण सत्यलाई स्वीकार गर्ने प्राकृतिक गुण तथा विशेषतालाई उनीहरू समाप्त गरिसकेका हुन्छन्, उनका आँखा यदि खुल्छन्, त त्यसबेला जब अल्लाहको प्रकोप उनको टाउकोमाथि आइपुगेको हुन्छ त्यतिखेर त्यो ईमान अल्लाहको दरबारमा स्वीकार हुँदैन ।

﴿ فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا ﴾

"जब उनीहरूले हाम्रो प्रकोप देखि सके (त्यसबेला) उनको ईमानले उनीहरूलाई कुनै लाभ दिएन ।" (सूरः अल-मोमिन, ८५)

[2](لولا) यो उत्तेजितका लागि (هلا) को अर्थमा छ, अर्थात् जुन वस्तीहरूलाई हामीले विनाश गर्‍यौं, तिनीमध्ये कुनै एउटा यस्तो वस्ती किन भएन, जसले यस्तो ईमान स्थापित गर्दथ्यो, जुन उनको लागि लाभकारी हुन्थ्यो । हो, केवल यूनुसको समुदाय यस्तो भयो कि जव त्यसले ईमान ल्यायो त अल्लाहले त्यसबाट प्रकोप हटाइदियो । यसको संक्षिप्त वर्णन यसप्रकार छ कि जब यूनुस अलैहिस्सलामले देखेकि उनको चेतावनी तथा धार्मिक शिक्षाको प्रभाव उनको समुदायमाथि भइराखेको छैन, त उनले आफ्नो समुदायमा घोषणा गरे कि अमुक-अमुक दिनमा तिमीमाथि प्रकोप आउने छ तथा स्वयं त्यहाँबाट निस्केर गए । जव प्रकोप मेघको रूपमा उनीमाथि छाइहाल्यो त उनी बच्चा, स्त्री यहाँसम्मकि पशुहरूलाई लिएर एउटा मैदानमा एकत्रित भए तथा अल्लाहको दरबारमा विनम्र विनती, तौवा, क्षमा-याचना प्रारम्भ गरिदिए । अल्लाह तआलाले उनको तौबा स्वीकार गरी उनीमाथिको प्रकोप हटाइदियो । आदरणीय यूनुस आवत-जावत गर्ने यात्रीहरूसित आफ्नो समुदायको समाचार सोधिरहन्थे, उनीहरूलाई जब थाहा भयो कि अल्लाह तआलाले उनको समुदाय माथिबाट प्रकोप हटाइदिएको छ, तब उनलाई आफू भुटूलाइए पश्चात आफ्नो त्यस समुदायमा फर्किजानु राम्रो लागेन, बरू उनीहरूसित अप्रसन्न भई कुनै अन्य दिशातिर हिंडिदिए,

لَمَّآ اٰمَنُوْا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنٰهُمْ اِلٰى حِيْنٍ ﴿٩٨﴾

त हामीले अपमानको यातना सांसारिक जीवनमा उनीबाट हटाइदियौं तथा उनलाई एउटा (निश्चित) समयसम्म सुख भोग्नु (का अवसर) दियौं ।[1]

وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِي الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيْعًا ۭ اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتّٰى يَكُوْنُوْا مُؤْمِنِيْنَ ﴿٩٩﴾

(९९) यदि तपाईंको प्रभुले चाहेको भए समस्त धर्तीका सबै मानिसहरू ईमान भएका हुने थिए,[2] त के तपाईं बाध्य गर्न सक्नुहुन्छ कि उनीहरू मोमिन नै भइहालून् ?

जसमा त्यो ढुङ्गाको घटना घटित भयो (जसको विस्तृत वर्णन आफ्नो स्थानमा आउनेछ । (फ़तहुल क़दीर) तर व्याख्याकारहरूको यस कुरामा मतभेद छ कि यूनुसको समुदाय ईमान कहिले कायम गर्‍यो ? प्रकोप देखेर गर्‍यो, जबकि ईमान स्थापित गर्नु लाभकारी हुँदैन । परन्तु अल्लाह तआ़लाले उसलाई आफ्नो यस नियमबाट अलग्ग गरी उसको ईमानलाई स्वीकार गर्‍यो । अथवा अझै प्रकोप आएको थिएन अथवा त्यो अवस्था आएको थिएन कि जब ईमान ल्याउनु लाभकारी हुँदैन, परन्तु कुर्आन करीमले यूनुसको समुदायलाई (لا!) को शब्दसित जुन अलग्ग गरेको छ, त्यो प्रथम व्याख्याको पुष्टि गर्दछ ।

[1]कुर्आनले सांसारिक प्रकोपलाई हटाउनुको वर्णन त गरेको छ, परलोकको यातनाको विषयमा कुनै वर्णन गरेन, यसकारण केही ब्याख्याकारहरूको विचार छ कि उनीबाट परलोकको यातना समाप्त गरिएन । परन्तु जब कुर्आनले यो अस्पष्ट गर्‍यो कि सांसारिक प्रकोप ईमान भएका कारण हटाइएको थियो, त त्यसपछि परलोकको यातनाको वर्णन गर्नुको आवश्यकता नै रहँदैन । किनभने परलोकको यातनाको निर्णय ईमान तथा ईमान नहुनुकै आधारमा हुनुछ । यदि ईमान ल्याए पश्चात यूनुसको समुदाय आफ्नो ईमानमा स्थिर रहेको होला (जसको वर्णन यहाँ छैन) त निःसन्देह उनी परलोकको यातनाबाट सुरक्षित रहनेछन् । तथा अन्य परिस्थितिमा सुरक्षा केवल संसारको सीमासम्म हुनेछ ।

[2]परन्तु अल्लाहले यस्तो चाहेन किनभने यो उसको योजनाको तथा इच्छा विपरीत छ, जसलाई पूर्णरूपले त्यही जान्दछ । यो यसकारण भन्यो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको तीव्र इच्छा हुन्थ्यो कि सबै मुसलमान भईहालून्, अल्लाह तआ़लाले भन्यो : यो हुन सक्दैन किनभने अल्लाहका इच्छा सर्वोच्च ज्ञान तथा श्रेष्ठतम रहस्यमा आधारित छ, त्यसको यो माँग होइन । यसकारण अगाडी भन्यो कि तपाईं मानिसहरूलाई बलपूर्वक ईमान ल्याउनमा कसरी बाध्य गर्न सक्नुहुन्छ ? जबकि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) मा न यसको शक्ति छ न त्यसको उत्तरदायी हुनुहुन्छ ।

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تُؤْمِنَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ؕ وَ يَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِيْنَ لَا يَعْقِلُوْنَ ۝١٠٠

(१००) यद्यपि कसैबाट ईमान स्थापित गर्नु अल्लाहको आज्ञा बिना सम्भव छैन । तथा अल्लाह (तआला) ले बुद्धिले काम नलिने मानिसहरूमाथि अशुद्धि थोपिदिन्छ ।[1]

قُلِ انْظُرُوْا مَاذَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَمَا تُغْنِي الْاٰيٰتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُوْنَ ۝١٠١

(१०१) तपाईं भन्नुहोस् कि तिमी विचार गर कि के-के कुरा आकाशहरू तथा धर्तीमा छन् तथा जुन मानिसहरू विशवास गर्दैनन्, उनीहरूलाई तर्क तथा चेतावनीले कुनै लाभ पुऱ्याउँदैनन् ।

فَهَلْ يَنْتَظِرُوْنَ اِلَّا مِثْلَ اَيَّامِ الَّذِيْنَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ قُلْ فَانْتَظِرُوْٓا اِنِّيْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُنْتَظِرِيْنَ ۝١٠٢

(१०२) त के उनीहरू केवल ती मानिसहरूका जस्तै घटनाहरूको प्रतीक्षा गरिराखेका छन्, जो उनीभन्दा पूर्व गुज्रिसकेका छन्, (तपाईं) भनिदिनुस् कि ठीक छ त्यसोभए तिमी प्रतिक्षामा रह, म पनि तिमीसँग प्रतिक्षा गर्नेहरूमध्ये हुँ ।[2]

ثُمَّ نُنَجِّيْ رُسُلَنَا وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كَذٰلِكَ ۚ حَقًّا عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝١٠٣

(१०३) अनि हामीले आफ्ना पैगम्बरहरूलाई तथा ईमान भएकाहरूलाई बचाउँथ्यौं, यसैप्रकार हाम्रो अधिकारमा छ कि हामीले ईमान भएकाहरूलाई छुटकारा दिने गर्दछौं ।

[1]अशुद्धतासित तात्पर्य यातना अथवा कुफ्र (अविश्वास) छ । अर्थात् जुन मानिसहरू अल्लाहका निशानीहरूमाथि विचार गर्दैनन्, उनीहरू कुफ्र (अधर्म) मा नै लिप्त रहन्छन् तथा यसप्रकार यातनाको अधिकारी हुन पुग्छन् ।

[2]अर्थात् जुन मानिसहरूमाथि कुनै तर्क तथा चेतावनी प्रभाव हुँदैन, यसकारण उनीहरू ईमान कायम गर्दैनन्, के यस कुराको प्रतिक्षामा छन् कि उनीसँग पनि त्यही इतिहासको पुनरावृत्ति गरियोस्, जुन उनीभन्दा पूर्वका समुदायहरूमाथि घटित भइसकेको छ । अर्थात् ईमान भएकाहरूलाई बचाएर (जस्तो कि आउने आयतमा स्पष्टीकरण छ) शेष सबैलाई नष्ट गरिदिन्थ्यो । यदि यस कुरोको प्रतिक्षा छ भने, तिमी पनि प्रतिक्षा गर, म पनि प्रतिक्षा गरिराखेको छु ।

قُلْ يَآيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِّنْ دِينِي فَلَآ أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَٰكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ ۖ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

(१०४) (तपाईं) भनिदिनुस्[1] कि हे मानिसहरू ! यदि तिमी मेरो धर्मको विषयमा शंकामा छौ, भने म ती देवताहरूको उपासना गर्दिन, जसलाई, तिमी अल्लाहलाई छाडेर, पूजा गर्दछौ ।[2] तर हो, त्यस अल्लाहको इबादत गर्दछु, जसले तिम्रो प्राण निकाल्दछ,[3] तथा मलाई आदेश भएको छ कि निष्ठावानहरू मध्येबाट होउ ।

وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾

(१०५) तथा यो कि एकाग्र भएर आफ्नो अनुहार यस धर्मतिर[4] गर तथा अहिले तथा मुश्रिकहरूमा कदापि सम्मिलित नहोउ. ।

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ ۖ فَإِنْ فَعَلْتَ

(१०६) तथा अल्लाहलाई छाडेर कहिल्यै यस्तो कुराको पूजा नगर्नु, जसले तिमीलाई न कुनै लाभ पुऱ्याउन सक्छ न कुनै अहित गर्नसक्छ ।

[1]यस आयतमा अल्लाह तआला आफ्नो अन्तिम पैगम्बर (दूत) परम आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सन्देश दिइराखेको छ कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जनसामान्यमा स्पष्ट गरिदिनुस् कि तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मार्ग तथा मुर्तिपूजकहरूको मार्ग एक-अर्काभन्दा भिन्न छन् ।

[2]अर्थात् यदि तिमी मेरो धर्मको विषयमा सन्देह गर्दछौ जसमा मात्र एक अल्लाहको उपासना छ तथा यही धर्म सत्य छ, न कि अन्य कुनै, त याद राख कि म कहिले पनि यी देवताहरूको कुनै पनि अवस्थामा पूजा गर्ने छैन, जसको तिमी गर्दछौ ।

[3]अर्थात् जीवन-मृत्यु उसैको हातमा छ, यसकारण जब त्यो चाहन्छ तिमीलाई मार्न सक्दछ किनभने मनुष्यहरूका प्राण उसैका हातमा छन् ।

[4]हनीफ़को अर्थ हो एकाग्रता, अर्थात् प्रत्येक अन्य धर्म छाडेर इस्लाम धर्म धारण गर्नु तथा हरेकतिरबाट विमुख भएर केवल एक अल्लाहतिर एकाग्रताले आकर्षित हुनु । सबैसित विच्छेद एवं अल्लाहसित सम्बन्ध राख्नु ।

فَإِنَّكَ إِذًا مِّنَ الظَّٰلِمِينَ ۝

अनि यदि यस्तो गऱ्यौ भने तिमी त्यस अवस्थामा अत्याचारीहरू मध्येबाट हुनेछौ ।[1]

وَإِن يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُۥٓ إِلَّا هُوَ ۖ وَإِن يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَآدَّ لِفَضْلِهِۦ ۚ يُصِيبُ بِهِۦ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ ۚ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝

(१०७) तथा यदि तिमीलाई अल्लाहले कुनै दु:ख पुऱ्याउँछ भने उसबाहेक अन्य त्यसलाई निवारण गर्नेछैन तथा यदि त्यसले तिमीलाई कुनै सुख पुऱ्याउन चाहन्छ भने उसको कृपालाई कोही हटाउन सक्ने छैन,[2] त्यसले आफ्नो कृपा आफ्ना भक्तहरूमध्ये जसमाथि चाहन्छ विस्तार गर्न सक्दछ तथा त्यही अति कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ ।

قُلْ يَٰٓأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ ۖ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ

(१०८) (तपाईं) भन्नुहोस् कि हे मानिसहरू ! तिम्रो पासमा तिम्रो प्रभुबाट सत्य आइपुगेको छ ।[3] यसकारण जो व्यक्ति सोझो मार्गमा आउँछ, त त्यो आफ्नो लागि सोझो मार्गमा

[1]अर्थात् यदि अल्लाहलाई छाडेर यस्ता देवताहरूलाई तपाईं पुकार्नु हुन्छ, जो कसैलाई लाभ अथवा हानि पुऱ्याउन सामर्थ्य राख्दैन, त यो अत्याचार हुनेछ । अत्याचारको अर्थ हो (وَضْعُ الشَّئِی فِی غیر محلّه) कुनै वस्तुलाई त्यसको मूल स्थानबाट हटाएर कुनै अन्य स्थानमा राखिदिनु । इवादत केवल त्यस अल्लाहको अधिकार हो, जसले सम्पूर्ण सृष्टिको निर्माण गरेको छ तथा जीवनका सबै साधन त्यही उपलब्ध गराउँछ, तसर्थ यस इवादत (पूजा) को अधिकारी अस्तित्वलाई छोडेर कुनै अन्यको पूजा (उपासना) गर्नु, जस्तो कि इवादतको अत्याधिक त्रुटिपूर्ण प्रयोग हो । यसकारण शीर्क (मिश्रणवाद) लाई घोर अत्याचार भनिएको छ । यहाँ पनि यद्यपि सम्बोधन नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई छ, परन्तु वास्तविक सम्वोधन मानव जाति तथा मुसलमानहरूलाई छ ।

[2]पुण्यलाई यहाँ कृपासित यसकारण वर्णन गरिएको छ कि अल्लाह तआ़ला आफ्ना भक्तहरूसित जुन भलाईको कुरो गर्दछ, कर्महरूको आधारमा यद्यपि भक्त त्यसका अधिकारी हुँदैनन्, परन्तु मात्र उसको यो कृपा हो कि त्यो कर्महरूलाई अन्देखि गर्दै मनुष्यहरूमाथि कृपा तथा दया गर्दछ ।

[3]सत्यसित तात्पर्य इस्लाम धर्म तथा कुरआन हो, जसमा अल्लाह एक हुनु तथा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतमा ईमान क़ायम गर्नु अनिवार्य छ ।

فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَمَا أَنَا عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾

आउनेछ,[१] तथा जो व्यक्ति मार्गबाट विचलित भयो त त्यसको विचलन उसैमथि पर्नेछ ।[२] तथा म तिमीमाथि प्रभारी बनाइएको छैन ।[३]

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) तथा तपाईं त्यसको पालना गर्दैरहनुहोला जुन वह्‌यी (आदेश) तपाईंको पासमा पठाईन्छ तथा धैर्य राख्नुस्,[४] यहाँसम्मकि अल्लाहले निर्णय गरिदेओस् तथा त्यो सबै निर्णायकहरूमध्ये श्रेष्ठ निर्णायक हो ।[५]

---

[१]अर्थात् यसको लाभ उसैलाई हुनेछ, जो कयामतको दिनको यातनाबाट वच्ने छ ।

[२]अर्थात् त्यसको हानि तथा दण्ड उसैमथि पर्नेछ जो प्रलयका दिन नरक्को आगोमा पोलिने छ अर्थात् यदि कोही सन्मार्ग अपनाउने छ भने त्यसबाट यस्तो हुँदैन कि अल्लाहको शक्ति वढ्नेछ, तथा यदि कोही इन्कार तथा विचलनको मार्ग अपनाउने छ भने त्यसबाट अल्लाहको राज्य तथा शक्तिमा कुनै अन्तर पर्नेछैन ।

[३]अर्थात् मेरो दायित्व यो होइन कि तिमीलाई मुसलमान बनाइदिउँ बरू म त केवल सतर्क गराउनु, शुभ-सूचक, तथा प्रचारक एवं निवेदक हुँ । मेरो काम केवल ईमान भएकाहरूलाई शुभ-सूचना दिनु, अवज्ञाकारीहरूलाई अल्लाहको त्यस पकडबाट तर्साउनु तथा अल्लाहको आदेशतिर आमन्त्रित गरी सचेत गर्नु हो । कोही यस आमन्त्रणलाई स्वीकार गरेर ईमान ल्याउँछ भने ठीक छ, कोही स्वीकार गर्दैन भने म त्यसको उत्तरदायी होइन कि बलपूर्वक गराएर नै छाड्डुँ ।

[४]अल्लाह तआला जुन कुराको वह्‌यी (प्रकाशना) गर्दछ, त्यसलाई दृढ्ताले समात्नुहोस्, जुन कुराको आदेश छ, त्यो सम्पन्न गर्नुहोस्, जसबाट मनाही गरिएको छ, त्यसबाट रोकिनुहोस् तथा कुनै कुरामा आलस्य न गर्नुहोस् । तथा प्रकाशनाका पालना तथा कार्यान्वयन गर्न तथा सचेत गर्नु र आमन्त्रित गर्नुका मार्गमा जुन कठिनाईहरूबाट गुज्रनु पर्छ त्यसमा धैर्य धारण गर्नुहोस् दृढ्ताका साथ सबैको सामना गर्नुहोस् ।

[५]किनभने त्यसको ज्ञान पनि पूर्ण छ, त्यसको शक्ति तथा सामर्थ्य पनि विस्तृत छ तथा उसको कृपा पनि सामान्य छ । यसकारण त्यसबाट अधिक उचित निर्णय गर्ने अन्य को हुनसक्छ ?

सूरतु हूद-११

سُوْرَةُ هُوْدٍ

सूरः हूद* मक्कामा उत्रेको तथा यसका एक सय तेईस आयतहरू तथा दस रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

प्रारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ ।

الٓرٰ كِتٰبٌ اُحْكِمَتْ اٰيٰتُهٗ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَّدُنْ حَكِيْمٍ خَبِيْرٍ ۙ

(१) अलिफ. लाम. रा. यो एउटा यस्तो किताब हो कि यसका आयतहरू सुदृढ गरिएको छन्[1] अनि सविस्तार वर्णन गरिएका छन्,[2] एक विवेकी पूर्ण ज्ञानभएको तर्फबाट ।[3]

اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّا اللّٰهَ ؕ اِنَّنِيْ لَكُمْ

(२) यो कि अल्लाहका अतिरिक्त कसैको इबादत (उपासना) नगर । म तिमीलाई

यस सूरःमा पनि ती समुदायहरूको वर्णन छ, जसले अल्लाहका निशानी तथा पैग़म्बरहरूलाई झुट्लाए, जसका कारण अल्लाहको प्रकोपको निशाना वने र इतिहासका पृष्ठहरूवाट त्रुटिपूर्ण शव्दहरूको जस्तै मिटाइए, अथवा इतिहासका पृष्ठहरूमा शिक्षाको नमूना वनेर वर्तमान वनेका छन् । यसैकारण हदीसमा छ कि आदरणीय अवू वकर सिद्दीक رضی اللہ عنہ ले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित सोधे कि के कुरो छ तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) बूढो जस्तो देखिहुन्छ ? त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उत्तर दिनुभयो किनभने मलाई सूरः हूद, वाक़यः, अम्मयतसाअलूतन तथा इज़ाश्शम्सु कूवेरत आदिले बूढा गरिदिएका छन् । (तिर्मिजी संख्या ३२९७, सही तिर्मिजी अलबानी ३/११३)

[1]अर्थात् शव्द तथा शैलीमा यति सुदृढ तथा पक्का छ कि उनका कम तथा अर्थमा कुनै त्रुटि छैन ।

[2]अनि यसमा आदेश तथा नियम, उपदेश तथा कथाहरू, विश्वास तथा ईमान, चरित्र एवं सम्मान जुनप्रकार स्पष्टरूपले तथा विस्तारपूर्वक वर्णन गरिएका छन्, पूर्वका कितावहरूमा त्यसको तुलना प्रस्तुत गर्नमा असमर्थ छन् ।

[3]अर्थात् आफ्नो कथनमा ज्ञानी छ, यसकारण उसको तर्फबाट उतारिएका कुराहरू ज्ञानबाट रिक्त छैनन् तथा त्यो सूचित पनि छ अर्थात् सबै विषय तथा तिनका परिणामबाट अवगत छ । यसकारण त्यसका कुराहरूमा कर्म गर्नाले नै मनुष्य दुष्परिणामबाट बच्न सक्छ ।

مِّنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ ﴿٢﴾

अल्लाहको तर्फबाट सतर्क गराउन तथा शुभ-सूचना दिनको लागि हूँ ।

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُم مَّتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ ۖ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ﴿٣﴾

(३) तथा यो भन्नलाई कि तिमीहरू आफ्नो पाप आफ्नो प्रभुबाट क्षमा गराउ, अनि उसैतिर ध्यान-मग्न होउ, त्यसले तिमीलाई निर्धारित समयसम्म सुख-सुविधा दिनेछ[1] तथा प्रत्येक अधिक राम्रो कार्य गर्नेलाई अधिक पुण्य दिनेछ । तथा यदि तिमीहरू बिमुख हुँदैगर्‍यौ भने मलाई तिम्रो लागि एक महान दिन[2] को यातनाको चिन्ता छ ।

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤﴾

(४) तिमीलाई अल्लाहकै पासमा जानुछ तथा त्यसले प्रत्येक वस्तुमा पूर्ण सामर्थ्य राख्दछ ।

أَلَا إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ ۚ أَلَا حِينَ

(५) याद राख कि तिनीहरू आफ्ना छातिहरूलाई मोड्छन् ताकि आफ्ना कुरा (अल्लाहबाट) लुकाउन सकून् ।[3] याद राख कि उनीहरू

[1]यहाँ त्यस सांसारिक संसाधनहरूलाई जसलाई कुर्आनले सामान्य रूपले गर्वका साधन, धोकाको सामान भनेको छ, यहाँ त्यसलाई "सुख सामग्री" भनिएको छ । यसको अर्थ यो भयो कि जसले परलोकबाट निश्चित भएर सांसारिक सुखबाट लाभ प्राप्त गर्नेछ, त्यसको लागि यो धोकाको साधन हो, किनकि त्यस पश्चात उसलाई दुष्परिणाम भोग्नु पर्नेछ तथा जसले परलोकको तयारीका साथ-साथ त्यसबाट लाभ उठाउने छ, उसको लागि क्षणिक जीवन सामग्री सुख सामग्री छ, किनभने उसले त्यसलाई अल्लाहको आदेशानुसार प्रयोग गरेको छ ।

[2]ठूलो दिनबाट तात्पर्य क़ेयामतको दिन हो ।

[3]यसको अवतरित हुने कुराको विशेषतामा व्याख्याकारहरूमा मतभेद छ । अतः यसको भावार्थमा पनि मतभेद छ । तैपनि सहीह बुख़ारी तफसीर सूरः हूदमा वर्णित अवतरणको विशेषताबाट ज्ञान हुन्छ कि यो ती मुसलमानहरूको विषयमा अवतरित छ, जो शर्मको (लज्जा) प्रभावबाट प्रभावित हुनुका कारण शौच तथा पत्नीसँग संभोगको समय निर्वस्त्र हुनु प्रिय ठान्दैनथे कि अल्लाह तआला हामीलाई देखिराखेको छ, यसकारण यस्ता अवसरहरूमा उनी गुप्ताङ्गहरूलाई लुकाउनको लागि आफ्नो छातिहरूलाई खुम्च्याई बटार्थे । अल्लाह तआलाले भन्नुभयो

يَسْتَغْشُوْنَ ثِيَابَهُمْ ۙ يَعْلَمُ مَا
يُسِرُّوْنَ وَمَا يُعْلِنُوْنَ ۚ إِنَّهٗ
عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ⑤

जतिखेर आफ्ना वस्त्र बेर्दछन्, त्यो त्यस समय पनि सबै थोक जान्दछ, जे-जति उनीहरू लुकाउँछन् र जे-जति प्रकट गर्दछन् । निःसन्देह त्यो हृदय भित्रका कुराहरू जान्दछ ।

कि रात्रिको अँध्यारोमा जब उनीहरू ओछ्यानमा आफूलाई कपडाले छोप्दथे, त त्यस समय पनि त्यो (अल्लाह) उनलाई देख्दथ्यो तथा उनका लुकेका तथा प्रकट कुराहरूलाई जान्दछ । अर्थ यो हो कि लज्जा एवं भयको भाव आफ्नो स्थानमा अत्यन्त प्रशंसनीय छ तथा यसमा यति अधिकता पनि उचित छैन । यसकारण कि जुन अल्लाहको भयले उनीहरू यस्तो गर्दछन्, त्यसवाट त तैपनि लुक्न सक्दैनन्, तसर्थ यसप्रकारको कष्टको के लाभ ?